

ชมรมจุ่มสลีช่วงเชิงวัดคู่คำ
 ที่อยู่ 363 ม.ทพยช้าง ต.สวนดอก อ.เมือง จ.ลำปาง
 โทรศัพท์ 054-217492
 บริบท(c)

ชมรมจุ่มสลีช่วงเชิงวัดคู่คำ เริ่มก่อตั้งในวันที่ 12 สิงหาคม 2535 ในปี พ.ศ. 2531 น.ศ.คิตีรัตน์ ได้จัดทำรายการวิทยุ โทรทัศน์ เป็นรายการศิลปะบันเทิง โดยในรายการจะมีการแสดงศิลปเพลงมาแสดง และจัดรายการสำหรับเด็ก ทำมาหลาย 10 ปี จนกระทั่งเป็นชมรมจุ่มสลี เมื่อปีพ.ศ. 2535 และจากการที่ใช้บริเวณวัดคู่คำ เป็นสถานที่ตั้งชมรมจุ่มสลี ฯ เพราะบนเนิน วัดคู่คำ ออกบวรที่ อ.คักดี ได้ช่วยในการก่อสร้าง โดยเป็นพยานศาล และใช้ระยะเวลาในการก่อสร้างนี้ นานถึง 8 ปี จนชนะคดี การก่อสร้างในครั้งนี้ไม่ได้มีค่าใช้จ่ายในส่วนของการขาย เพราะมีทุนบางส่วนมาจากชมรมจุ่มสลี จุ่มสลี จะอนุญาตให้ใช้อาณาเขตเป็นสถานที่สอนศิลปะที่บ้าน

ทางชมรมจุ่มสลี ได้ดำเนินการสอนศิลปะที่บ้านแก่เด็กและเยาวชนที่สนใจเรียนมา ในช่วงแรก ทางโรงเรียนต่าง ๆ ภายในจังหวัดลำปาง จะมาขอความร่วมมือให้ชมรมจุ่มสลีสอนเด็กนักเรียนของโรงเรียนโดยจัดทำการสอนเป็นศิลปะตามวัย (ฟิสิกส์ เคมี คณิตศาสตร์) ค่อยๆมีผู้สนใจส่งบุตรหลาน นักเรียน นักศึกษามาสมัครเรียนตลอดมา จนกระทั่งปี พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นปีกาญจนาภิเษกและวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ (12 สิงหาคม 2539) หลังจากที่ยื่นเรื่องก่อตั้งได้ 4 ปี ทางชมรมจุ่มสลีช่วงเชิงวัดคู่คำ อำเภอสอง และได้ชื่อว่าเป็น เสนาพัฒนา

ในปี พ.ศ. 2542 เริ่มมีผู้ปกครองเด็กสนใจที่จะส่งบุตรหลานมาฝึกสอนว่า เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และรวมกลุ่มกันเป็นชมรม - ลูกของชมรมจุ่มสลีช่วงเชิงวัดคู่คำ

ปัจจัยป้อน (I)

การจัดตั้งชมรมจุ่มสลีช่วงเชิงวัดคู่คำ เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างวัฒนธรรมอันดีร่วมกัน ระหว่างสถาบันวัดและศรัทธา ให้มีความสัมพันธ์กันนอกทางไกลให้ลึกซึ้งมากขึ้น และเป็นการฝึกฝนให้เด็กได้ร่วมการแสดง รวมทั้งเห็นว่าการแสดงของไทยมีจุดบกพร่องในเรื่องของการขาดความรักเด็กและขาดความเมตตา จึงมีความต้องการที่จะนำคุณธรรมเข้ามาแทนที่ และช่วยให้เด็กมีเพื่อนและเสริมบุคลิกของเด็ก

การเรียนการสอนของชมรมจุ่มสลี จะสอนในเรื่องของการมีระเบียบวินัย ความสามัคคี มีการสวดมนต์ด้วยกันทำให้เด็กรู้จักกัน มีความเมตตาต่อกัน และมุ่งเน้นให้เด็ก แม่ - ลูก ร่วมมือกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งการจัดทำที่สถานวัดเป็นเพราะบรรยากาศภายในวัด เป็นสิ่งจูงใจด้วย

การเรียนการสอนของชมรมจุ่มสลี จะเน้นการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การฝึกสมาธิ การร้องเพลงพุทธศาสนา การสอนภาษาคำเมือง ฯลฯ ซึ่งการเรียนแต่ละกิจกรรม จะเรียนเฉพาะวันเสาร์ - อาทิตย์ เวลา 09.30 - 12.00 น. และเป็นการสอนโดยใช้ลักษณะค่านิยมการทำร่วมกัน ทั้งพี่นองและน้อง การเรียนรู้นั้นแต่ละกิจกรรมจะใช้ระยะเวลาในการสอนแตกต่างกัน ประมาณ 2 สัปดาห์ - 2 เดือน การเรียนของเด็กจะไม่มีการเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น ยกเว้นกิจกรรมบางประเภท เช่น การฝึกสมาธิ ซึ่งเด็กจะต้องเสียค่าขึ้นรถคณะ 4 บาท อาจารย์ที่สอนในแต่ละกิจกรรม จะมีทั้งอาจารย์คิตีรัตน์ รัตนชัย ศิษย์เก่าจากวิทยาลัยโชนก รวมถึงผู้ฝึกสอนจากอาจารย์คิตีรัตน์ ในรุ่นแรก ๆ

ชมรมจุมลีธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์ ไม่มีนโยบายในการเรียกเงินบริจาคจากที่ต่าง ๆ (ไม่รับบริจาค) โดยงบประมาณที่ใช้ภายในชมรมทางวัดอุตรดิตถ์จะให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นและได้รับการสนับสนุนจากทางจังหวัดและในช่วง 2 ปีนี้ (ปี 2544 - 2545) ทางสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ได้ให้งบสนับสนุน

กระบวนการ (P)

การเปิดรับเด็กเข้าร่วมชมรมจุมลีธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์ จะไม่มีการกำหนดระยะเวลาการเปิดรับสมัคร เพราะในปัจจุบันนี้ จะมีผู้สนใจพาเด็ก นักเรียน นักศึกษา มาสมัครเรียนตลอดเวลา ในช่วงที่เปิดสอนวันเสาร์ - อาทิตย์ เวลา 09.30 - 12.00 น. โดยเด็กที่มาสมัครเรียนนั้นจะมีตั้งแต่ชั้นอนุบาล จนถึงระดับอุดมศึกษาเช่น นักศึกษาจากสถาบันราชภัฏ วิทยาลัยนาฏศิลป์ บางครั้งผู้ปกครองจะเข้าร่วมในการฝึกสอน / ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย

การเรียนการสอน จะไม่มีการเก็บค่าใช้จ่าจ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อเด็กเรียนไปได้ส่วนหนึ่งจะมีการนำเด็กที่แนะนำแหล่งผลิต ซึ่งทางชมรมจุมลีธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์ จะได้รับการเชิญจากสถานที่ องค์การหรือหน่วยงานต่าง ๆ ภายในจังหวัดลำปางให้ไปแสดงอยู่เสมอ เครื่องแต่งกายที่ได้ในขบวนแสดงจะมีทั้งของเดิมที่เป็นของส่วนตัวหรือหาจากรั้วก็ มีดนตรีกลองมโหรี และนางชู้ตทางผู้ปกครองมีความยินดีที่จะซื้อเครื่องแต่งกายให้เด็ก ๆ โดยรับภาระในส่วนของการใช้จ่ายเอง

ผลผลิต (P)

นับตั้งแต่จัดตั้งชมรมจุมลีธรรม จนกระทั่งปัจจุบัน มีผู้ที่มาเรียนหลายร้อยคน ส่วนมากรวมเรียนที่วัดอุตรดิตถ์ จะมีการชวนกันมาลง โดยไม่มีการแบ่งภาคหรือสมัคร การดำเนินมาที่ชมรมมา ทางชมรมจุมลีธรรมไม่มีปัญหาอุปสรรคใด ๆ ทั้งสิ้น รวมทั้งปัจจุบันได้รับการสนับสนุนจากทางจังหวัดอุตรดิตถ์ ในเรื่องของการหาเงินเพื่อการแสดงตามที่ต่าง ๆ แต่ยังคงมีหน่วยงานอื่นที่จะสนับสนุนเพิ่มเติม ยาวจาวยัศกดิ์มีความต้องการที่จะปรับปรุงสถานที่ให้ดีขึ้น ทั้งในทางชมรมจุมลีธรรม ได้มีการจัดตั้ง บอร์ดคณะกรรมการเพื่อช่วยในการบริหารงานของชมรม ประมาณ 10 กว่าคน ในนามของกุ่มแม่ - ชุก ชมรมจุมลีธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งมีประธานกลุ่มคือ ศาคริคุกริ ชิมพิบูลย์

พ.ญ. บุศรินทร์ เทียบรัตน์ ปัจจุบันอายุ 7 ขวบ เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลลำปาง ได้เข้าเรียนกับชมรมจุมลีธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์ ในปี พ.ศ. 2544 โดยคุณแม่ คือ คุณสมคิด เทียบรัตน์ เป็นผู้ที่พามาสมัครเรียน

คุณสมคิด เทียบรัตน์ เข้าใจดีว่า เพื่อหน้าที่งานที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิต จำกัดว่า บอกว่า อ.ศักดิ์ จิตนักรมีการเล่นฟ้อนรำ ลีลาของ ร้องเพลง และกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดอุตรดิตถ์ จึงสนใจและพาออกไปดู ซึ่งขณะนั้นลูกมีอายุ 6 ขวบ การเรียนในช่วงแรกจะเป็นการเข้ากลุ่มการแสดง มีการทำท่าว่าตามพี่ ๆ มีการฝึกสอนตาม ฟ้อนจ้อง ซึ่ง อ.ศักดิ์ จะเปิดเทปให้เด็กฟังเพลง เด็กรุ่นพี่ ๆ จะทำท่าฟ้อนแบบต่าง ๆ และ

พ.ญ. บุศรินทร์ ก็ทำตาม ในขณะนั้นอยู่เรียนในกลุ่มรวมกันประมาณ 10 กว่าคน พอเรียนไปได้ส่วนหนึ่ง คุณสมคิด จะถามลูกว่าสนใจหรือเปล่า ต้องการเรียนต่อหรือไม่ ซึ่งลูกก็แสดงความสนใจ และอยากมาเรียนตลอดเวลาบางครั้งก็ขงบ้าง เพราะเล่นกับเพื่อน ๆ และรุ่นพี่ ที่สถานวัดจนเพลิน จนไม่ทราบมาฝึกสอน แต่ก็มีพรพธานาพูดให้ออกเข้าใจ ทั้งไปเล่นและช่วยทำไม้ฟ้อน จะไม่พามาอีก ลูกก็จะเข้าร่วมกิจกรรมด้วย

จากการสังเกตของคุณสมคิด คุณสมคิดแจ้งว่าลูกสาวของตนชอบมาก ไม่รู้สึกเบื่อ เมื่อถึงวันเสาร์ - อาทิตย์ จะชวนคุณแม่ให้มาส่งเพื่อเรียนที่วัดกุคำเสมอ และโดยส่วนตัวของคุณสมคิดเอง ก็ชอบมาก ด้วยเพราะลูกได้มีการแสดงออก และทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ในช่วงนี้ลูกได้ขึ้นแสดงบนเวทีในงานบุญ ทนบ จ. ลำปาง และในอีกไม่กี่วันก็จะถึงจะเข้าร่วมแสดงในวันเด็กที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิต จ. ลำปาง ที่ ห้างสรรพสินค้าเมโทร, โรงเรียนอนุบาลลำปาง

การแสดงในแต่ละครั้ง บางครั้งทางอาจารย์ก็จะจัดหาเครื่องแต่งกายให้ บางครั้งตนเองจะเป็น ผู้ออกค่าใช้จ่ายในเรื่องเครื่องแต่งกายเอง ซึ่งตนเองยินดีที่จะช่วยและเมื่อสิ้นสุดการแสดง ด้านเป็นการขอ ความร่วมมือจากทางจังหวัด เด็ก ๆ จะได้เบิกยืมบัตร แต่มีบางหน่วยงานที่มาขอให้ไปแสดง เช่น อบต. หรือหน่วยงานทั่วไป จะได้คำตอบแบบเป็นเชิงปฏิเสธ ซึ่งทางชมรมจะนำเงินส่วนนี้มาใช้จ่ายภายใน ชมรมหรือเด็กเล็ก

โรงเรียนวัฒนธรรม (พ่อครูพัน)

ที่อยู่ 5 ซ. 2 ต.วัดเกตุ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000

โทรศัพท์ 053- 249531

บริบท (c)

เดิมพ่อครูพัน ชวระณะ เป็นเจ้าของค่ายมวย “คลังประชัน” และสอนฝึกมวยในค่ายประมาณ 10 ปี ต่อมาได้เลิกสอนมวย เพราะการชกมวยเริ่มมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ใช่รูปแบบของการกีฬาอีกต่อไป มีการจ้างล้มมวย พ่อครูพันจึงปิดค่ายมวย และได้ร่ำเรียนวิชาพิณว่า รำดาบ ดึกสองปู่จา (ชกวันคืนมวยไทย) ลานวัดต่าง ๆ จนกระทั่งได้เฝ้าความรู้ที่รำเรียนมาสอนที่บ้านเพื่ออยู่ปัจจุบันประมาณ 50 กว่าปีที่ผ่านมา การที่บ้านพ่อครูพันได้ชื่อว่าเป็นโรงเรียนวัฒนธรรม เพราะได้รับการแต่งตั้งอย่างไม่เป็นทางการจากศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่ และได้ถูกเรียกขานว่าเป็นโรงเรียนวัฒนธรรมมาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจัยป้อน (i)

พ่อครูพัน ตั้งใจที่จะสอนศิลปะพื้นบ้าน ได้แก่ พิณว่า รำดาบ ดึกสองปู่จา (ชกวันคืนมวยไทย) ให้กับเด็กนักเรียน นิสิต นักศึกษา และผู้ที่สนใจทั่วไป เพื่อต้องการส่งเสริม ศิลปวัฒนธรรม และถ่ายทอดความรู้ที่ตนเองได้ร่ำเรียนมา ให้กับคนรุ่นหลังได้สืบทอดต่อ ๆ กันไป ปัจจุบันการสอนที่บ้านพ่อครูพัน จะมีพ่อครูพันเป็นเอน บางครั้งจะมีลูกศิษย์รุ่นแรก ๆ ของพ่อครูพันมาเป็นผู้ช่วยสอนด้วย ซึ่งมีทั้งหมด 5 คน มีอาชีพหลักเป็นทนาย 1 คน หมอ 4 คน (ที่มาจากลำปาง 1 คน เชียงใหม่ 3 คน)

กลุ่มคนที่มาติดต่อขอเรียนกับครูพัน จะเป็นนักเรียนจากโรงเรียนต่าง ๆ นักศึกษารัฐบาลศึกษา , ทหารในค่ายทหาร และผู้สนใจโดยทั่วไป การสอนของครูพันมีทั้งการสอนที่บ้าน ที่มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ (บริษัทไทยโปรดัคส์ จำกัดไปสอนในวันอังคาร พุธ ศุกร์ ที่ ม.ช.) มหาวิทยาลัยพายัพ, มหาวิทยาลัยแม่โจ้และเป็นครูสอนพิเศษประจำที่โรงเรียนนาฏศิลป์เชียงใหม่โดยได้รับค่าจ้างเดือนละ 6,360 บาท เฉพาะช่วงปิดเทอม ซึ่งค่าจ้างส่วนนี้เป็นเงินที่ได้รับจากการสนับสนุนจากมูลนิธิสยามโลกาภิวัตน์

หลักสูตรที่พ่อครูพันใช้สอนในสถาบันการศึกษาทั่วไป จะเป็นวิชาศิลปะพื้นบ้าน ซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน แต่หลักสูตรที่สอนประจำที่วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ จะต้องผ่านการคัดเลือกก่อน และถูกจัดให้เป็นวิชาในหมวดวิชาโท และหรือวิชาเลือกเสรี แต่การสอนพวกทหารที่เคยมาติดพ่อครูพันให้สอน และเดินทางมาเรียนกันที่บ้านพ่อครูพัน ประมาณ 30 กว่ารายนั้น พ่อครูพันจะสอนรำมวยไทยในท่าต่าง ๆ เช่น ชูแขนแปดภพ, งูมีห้าพันหัว, พระรามแผดศร, ชรณิธรผม ฯลฯ

ผู้ที่มาติดต่อขอเรียนศิลปะพื้นบ้าน ไม่ว่าจะเป็นการพิณว่า รำดาบ ดึกสองปู่จา ที่บ้านพ่อครูพัน ๆ จะไม่มีการคิดค่าสอนที่แน่นอนตายตัว ทั้งนี้การจ่ายค่าเล่าเรียน ขึ้นอยู่กับผู้เรียนว่าจะให้เท่าใดก็ได้ ส่วนอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนพ่อครูพันจะมีไว้ที่บ้านอยู่แล้ว

กระบวนการ (p)

พ่อครูพัน ได้ให้สัมภาษณ์ว่า หากผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้ศิลปะกับตนเองที่บ้าน สามารถมาติดต่อได้ตลอดเวลา และควรจะมีกลุ่มกันมาเรียนตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป ซึ่งผู้ที่สนใจมาเรียนนี้ไม่จำเป็นต้องมีพื้นฐาน

รูปแบบทางการเรียนการสอนที่บ้านพ่อครูพิน พ่อครูพินจะเตรียมอุปกรณ์ไว้ให้ไม่ต้องนำมาเอง สำหรับการเรียนศิลปะในแต่ละประเภท จะมีระยะเวลาการสอนแตกต่างกัน เช่น ดึงทอง จะใช้เวลาในการเรียนประมาณ 1 เดือน ส่วนวาดภาพจะใช้เวลาประมาณ 10 กว่าวัน การสอนที่บ้านพ่อครูพินจะเริ่มสอนตั้งแต่เวลา 17.00 น. เป็นต้นไป ในกรณีที่ผู้เรียนภาคีสมัครให้สอนจำนวนมาก ๆ เช่น ที่ผ่านมามีทหารมาติดต่อย้ายเรียนศิลปะประมาณ 300 กว่านาย พ่อครูพินจะใช้อุปกรณ์ที่มีอยู่ หรือหาได้ง่าย ๆ หรือประยุกตวิธการต่าง ๆ มาใช้เป็นอุปกรณ์ประกอบการสอนดังเช่น ใช้มือเคาะจังหวะจากขา หรือหาไม้มาคนและ 2 อัน เคาะจังหวะแทนไม้กลอง

การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนของผู้ที่เรียนที่บ้านพ่อครูพิน จะใช้การประเมินผลจากการแสดงท่าต่าง ๆ ประกอบการพิจารณา เช่น ท่าพินร่า ท่าดาบ ฯลฯ ซึ่งถือว่าเป็นการทดสอบเฉพาะการปฏิบัติ ไม่มีการสอบข้อเขียน ผู้เรียนแสดงท่าพวกใดพวกจาม ครูก็จะถือว่าผ่านแล้ว แต่มาเป็นการเรียนการสอนที่สถาบันการศึกษาจะมีการวัดผลและประเมินผลโดยการสอบข้อเขียน และปฏิบัติ ซึ่งข้อสอบที่ใช้ในการทดสอบนั้นต้องส่งให้สถาบันการศึกษาเป็นผู้พิจารณาข้อสอบก่อน จึงจะนำไปทดสอบกับผู้เรียนได้ สำหรับการสอบปฏิบัติครูพินจะให้ผู้เรียนแสดงท่าพินร่า ท่าดาบ ท่าชูและพิจารณาว่า การพินร่า ออกท่าต่าง ๆ ของผู้เรียนตรงตามแบบหรือไม่ และถ้ามีความถูกต้อง สบายๆ ก็ถือว่าผ่านและได้คะแนนมาก

ผลผลิต (P)

ผู้ที่เรียนกับครูพินและสอบผ่าน หากมีความต้องการใบรับรอง ครูพินได้ให้สัมภาษณ์ว่าตนเองสามารถออกใบรับรองให้ได้ โดยให้ผู้เรียนเขียนหรือร่างใบรับรองมาให้และพ่อครูพินจะลงนามรับรอง ในนามของพ่อครูพินเอง ชวาระณะ และประทับตราโรงเรียนเวียงนครธรรม ผู้ที่เคยมาขอใบรับรอง และพ่อครูพินได้ลงนามรับรองให้แล้วนั้น ได้แก่ นักเรียนวังจันทน์, นักเรียนจากวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่, สมาชิกชมรมสืบสานวัฒนธรรมไทย มหาวิทยาลัยพายัพ

ปัญหา/อุปสรรค

พ่อครูพินให้สัมภาษณ์ว่า ปัญหา/อุปสรรคที่เกิดขึ้นนั้น เนื่องจากมีผู้มาติดต่อขอเรียนที่บ้านพ่อครูพิน เมื่อเวลาผ่านไป ครูพินไม่สามารถสอนได้

การสนับสนุน

ปัจจุบันพ่อครูพิน มีความต้องการขยายได้โรงเรียนเปิดสอนที่บ้าน ซึ่งอาจทำการสร้างอาคารเรียนใหม่ รวมทั้งห้องน้ำ

คุณณัฐกร เกศศิริสาเดส ได้เริ่มเรียนตีกลองกับพ่อครูพิน เมื่อปี พ.ศ. 2534 โดยไม่ได้เสียค่าเล่าเรียนใด ๆ ทั้งสิ้น ที่ขณะนั้นคุณณัฐกร ยังเป็นนักเรียนโรงเรียนมอพลูวัด เขียงใหม่ และที่ไปเรียนตีกลองเนื่องจากเพื่อน ๆ ที่โรงเรียนแนะนำให้เรียนเพื่อจะนำมาแสดงในงานผ้าห่มครูที่โรงเรียนมอพลูวัด ตอนนั้นได้ใช้เวลาเรียนประมาณ 2 เดือน และตนเองก็ได้เรียนกับพ่อครูพินมาเรื่อย ๆ ที่การฝึกเอง สะบัดข้อโบราณ, กลองมวงเข่ง, พินนอก, พินดาบ, พินแจ้ง ฯลฯ จนกระทั่งปัจจุบันนี้ถ้าตนเองมีเวลาว่าง จะมาช่วยพ่อครูพินที่บ้านพ่อครู ซึ่งคุณณัฐกร ได้เล่าว่าตนเองได้เริ่มช่วยพ่อครูพินตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 มาแล้ว

การสอนของพ่อครูพินจะมีลักษณะการสอนแบบโบราณ ใช้แนวทางการสอนแบบพื้นบ้าน คือ ใช้การคุ้ยคว้ากล่าว ไม่มีสื่อ สอนปากเปล่า และแสดงให้เห็นเท่านั้น ไม่มีลิ้น หรือมือประกอบ พยเด็ก ๆ มาเรียนจะเชื่อได้ง่าย บางทีเลืกรวมกลุ่มกันมาเรียน 10 คน จะเหลือที่สนใจจริง ๆ เพียง 1 - 2 คน ส่วนเด็ก ๆ อีก ๘ - ๑ คน หายไปหมด ๆ ตั้งคุณณัฐกร คิดว่าเด็กมีความอดทนน้อย พ่อครูพินคิดว่าเด็กจะไม่อดทน รวมทั้งเด็กเห็นว่าวิชาที่ตนเองร่ำเรียนอยู่เป็นวิชาโบราณเอือกทั้งพ่อครูคิดว่าใครสนใจเรียนก็เรียนต่อ ใครไม่สนใจก็เลิกไป สำหรับการทดสอบ พ่อครูพินจะใช้ลักษณะของสายดำ จากการปฏิบัติของเด็กแต่ละคนว่าเม็หรือไม่ ถ้าดีก็ให้ผ่าน

โดยส่วนตัวแล้วคุณณัฐกร คิดว่า พ่อครูพินสอนได้ดี คนเองพอใจเพราะถือว่าสิ่งที่พ่อครูพินสอนนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาศิลปวัฒนธรรม ที่มีความสมบูรณ์เฉพาะตัว คือ มีความโดดเด่นในวิชาของพ่อครูพินเอง ซึ่งพ่อครูแต่ละคนที่สอนทางด้านนี้จะมีความโดดเด่นสมบูรณ์เฉพาะตัวแต่ละคนไม่เหมือนกัน มีหลายแบบ

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมของคุณณัฐกร คือ วิธีการถ่ายทอด / วิธีการสอนของพ่อครูควรมีการปรับปรุง รวมทั้งผู้เรียนก็จะต้องมีการปรับความคิด และทัศนคติของตนเองเช่นกัน โดยเด็กต้องเรียนรู้ลักษณะของการเห็นความสำคัญของศิลปะทางด้านนี้มากขึ้น

บ้านดนตรีวิถีล้านนา

ที่อยู่ 83 หมู่ 6 ต.สันติสุข อ.เมือง จ.เชียงใหม่

โทรศัพท์ 053 - 240765

บริบท (c)

คุณนิคม บุญรักษา มาทำประติมากรรมเป็นมาของตนเองให้ฟังว่า ตนเองเป็นเด็กบ้านนอกเข้ากรุง ถูกพระแม่วิมลธรรมละเมิดก่อกวนให้เปลี่ยนแปลง โดยมีการบอกว่าการเล่นดนตรีไทย สะล้อ ซอ ซึง ที่ตนเองชื่นชอบเป็นเรื่องราว และให้เล่นแต่เพลงตะวันตก ซึ่งตนเองคิดว่าไม่ถูกต้องเหนือนอกนอกเวลา

ในปี พ.ศ. 2536 คุณนิคมถูกย้ายไปแม่ฮ่องสอนและได้บวชอยู่ 3 เดือน ในขณะที่คุณนิคมเห็นท่อนไม้สักวางเรือราว จะคิดว่าตนเองจะนำไม้สักมาทำประติมากรรมได้หรือไม่ โดยเห็นว่าน่าจะนำมาทำประติมากรรมให้กับคนรุ่นหลัง คือทั้งตนเองมีความรู้ด้านดนตรี โดยเฉพาะ สะล้อ ซอ ซึง ซึ่งถือว่าสิ่งเหล่านี้คือตัวเรา เป็นวิถีชีวิตของเรา จึงได้นำท่อนไม้สักมาทำเป็นเครื่องดนตรี สะล้อ ซอ ซึง ประเภทต่าง ๆ และมีแรงบันดาลใจว่า จะสร้างนำสิ่งนี้มาเป็นประติมากรรมและเล็กให้มาขายที่สุพรรณบุรีที่เราได้ เพื่อที่เด็กจะได้ไม่ถูกทอดทิ้งเหมือนตนเอง

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2543 คุณนิคมทราบข่าวว่าโรงเรียนกษัตริย์ศึกจะจัดงานนิทรรศการวัฒนธรรมล้านนา ครั้งที่ 3 ภายใต้การสนับสนุนของศูนย์ศิลปวัฒนธรรมเชียงใหม่ ตนเองจึงเข้าไปสอบถาม และนำให้ทีมงานที่จะจัดงานทราบว่า ตนทำงานศิลปวัฒนธรรมอยู่ และต้องการให้ประชาชนรู้จักศิลปวัฒนธรรมของตนเองโดยไม่ขาย เพียงแต่ขอทุนที่ในการแสดงโชว์เท่านั้นซึ่งทีมผู้จัดงานก็อนุญาตให้คุณนิคมเข้าร่วมงานในครั้งนี้ได้ หลังจากนั้นก็มีผู้รู้จักตนเองเรื่อยมา จนถึงปี พ.ศ. 2544 เมื่อตนเองได้เข้าร่วมงานจัดนิทรรศการตามที่ตั้งต่าง ๆ แล้ว จึงตัดสินใจที่จะสอนการเล่นดนตรี สะล้อ ซอ ซึง ให้กับเด็ก ๆ หรือผู้ที่สนใจทั่วไป หลังจากนั้นก็ได้ใช้สถานที่บ้านของตนเอง ในหมู่บ้านสันติสุข เป็นที่สอนดนตรี และถูกเรียกว่าเป็น “บ้านดนตรีวิถีล้านนา”

ปัจจัยป้อน (i)

คุณนิคม บุญรักษา ให้สัมภาษณ์ว่า ที่ตนเองตัดสินใจสอนดนตรีที่บ้านนั้นไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทำมาหากินเพื่อความอยู่รอด ๆ ที่มองว่า สะล้อ ซอ ซึง เป็นของเชย โดยเฉพาะคนไทยชอบมองว่า ศิลปวัฒนธรรมไทยเป็นของเชย และทุกวันนี้มีการนำ สิ่งมาเล่นกับดนตรีสากลได้ โดยไม่ละความบันเทิงอื่น

ส่วนจากผู้ที่มีสนใจมาเรียนที่บ้านดนตรีวิถีล้านนา จะเริ่มเด็ก ๆ ในปีแรก พ.ศ. 2544 ที่คุณนิคมเริ่มสอนในหมู่บ้านสันติสุข มีเด็ก ๆ มาสมัครเรียน ประมาณ 20 คน โดยที่บางคนจะมาเพราะใจรัก บางคนมาเรียนเพราะพ่อแม่ชักนำมา ในขณะที่บางคนมาเรียนตามกระแส

สถานศึกษาที่ส่งนักเรียนมาเรียนที่บ้านดนตรีวิถีล้านนาก็มีด้วยกันได้แก่ โรงเรียนสหศึกษา ชินเชิง (ชองฟ้า) ได้ส่งนักเรียนมาเรียนที่บ้าน 1 รุ่น และโรงเรียนนมินทร์ ต่อมาโรงเรียน

ชินเชิงและโรงเรียนนมินทร์ (รวมดนตรีที่บ้าน) ก็ได้เชิญให้คุณนิคม บุญรักษา ไปสอนที่โรงเรียน

การเรียนการสอนที่บ้านดนตรีวิถีล้านนา ผู้เรียนจะไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้นและจะมีภาระเรียนการสอนเฉพาะวันอาทิตย์ เวลา 15.00 - 18.00 หรือ 19.00 น.

กระบวนการ(P)

คุณนิคมแจ้งว่า การสอนที่บ้านดนตรีวิถีล้านนาจะไม่มีการกำหนดอายุผู้เรียนหรือคุณสมบัติใด ๆ ทั้งสิ้น ถ้าเด็ก นักเรียน นักศึกษา หรือใครก็ตามที่มีความสนใจที่จะเรียนดนตรี สะล้อ ซอ ซึง ก็สามารถมาติดต่อที่บ้านคุณนิคม เพื่อเข้าเรียนได้เลย จากที่ผ่านมามีผู้เรียนที่สมัครเรียนจะมีตั้งแต่ชั้นอนุบาล จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนคุณนิคมเล่าว่า ผู้เรียนที่มาเรียนส่วนมากจะเป็นเด็ก ฉะนั้นจะให้เด็กรู้จักกับเครื่องดนตรีก่อน โดยเฉพาะกับเด็กอนุบาลซึ่งประสาทสัมผัสยังไม่พร้อม และถ้าอยู่ในวัยที่สามารถเรียนรู้ได้จึงให้เรียนรู้ทำนองเพลง เรืองไต้ด้อ โดยคุณนิคมจะเล่นและท่วงทำนองให้ฟัง โดยให้เสียงไต้ด้อที่เป็นมาตรฐานสากล คือ โด เร มี ฟา ซอล บิ จวบจนยังไม่มีการใช้เทปช่วยในการสอน

การท่องทำนองและเข้าเพลงจะสอนแยกต่าง ๆ 1 ท่อนมี 4 จังหวะ ในแต่ละบรรทัดจะมี 8 ท่อน จังหวะสุดท้ายในแต่ละท่อนจะเป็นกลอง และฉิ่งฉับ ใช้เวลาประมาณ 3 - 7 วัน ผู้เรียนก็สามารถจะท่องทำนองได้ และเมื่อเรียนไปได้ท่วงหนึ่งคุณนิคม จะจัดทดสอบให้ผู้เรียนท่องให้ฟังที่ละคนจนครบ

ผลผลิต(P)

ตั้งแต่คุณนิคมได้สอนดนตรีที่บ้านดนตรีวิถีล้านนาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันมีผู้เรียนประมาณ 2 - 3 รุ่น รุ่นละ 20 คน ผู้เรียนที่เล่นได้และเขี้ยวได้ จะมีประมาณ 30 คนที่มาจากทางบ้าน และมี 20 กว่าคนจากสถาบันการศึกษา รวมประมาณ 50 คน เมื่อเด็กเรียนจบก็สามารถเล่นได้ เขี้ยวได้เด็กจึงมักจะไปเล่นที่บ้านของคนอื่น และหากมีผู้สนใจเด็กจะเป็นผู้พามาเองที่บ้านดนตรีวิถีล้านนา

คุณนิคม ให้สัมภาษณ์ว่า ปัญหา/อุปสรรค ที่เกิดขึ้น คือ เราไม่ได้รับความสนใจจากชุมชนไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน หรือ อบต. ทำให้รู้สึกว่ายากโดดเดี่ยว หรือถูกทอดทิ้ง และอีกปัญหาหนึ่ง คือ ตนเองมีข้อจำกัดเรื่องเวลาการสอนดนตรี เพราะมีงานประจำ

สำหรับความคิดเห็นเพิ่มเติมคุณนิคม ได้เสนอว่าต้องการไปจัดนิทรรศการตามสถานที่ต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ, หอศิลป์ฯ หรือที่วัด เขียวผาง ฯลฯ รวมทั้งหาเวทีให้ผู้เรียนได้แสดงที่ภาคีการประชาสัมพันธ์ให้กับผู้เรียน ทำให้มีการเรียนรู้ สนใจ และเห็นคุณค่าของศิลปะไทยมากขึ้น

ชมรมกวีล้านนา(โครงการฝึกอบรมครูสอนวรรณกรรมล้านนา)

ที่อยู่ ชมรมกวีล้านนา 181/1 บ้านลำพูนโฆษณา อ.เมือง จ.ลำพูน

โทรศัพท์ 053-530359, 01-8847061

บริบท (c)

ในปี 2527 อาจารย์กำธร จินดาหนะ นักกลอนดีเล่นกลบทเหนือเห็นวาทกลุ่มคนเมืองเหนือที่สนใจกวีและวรรณกรรมล้านนา ตั้งเมือง ลำพูน ฮอ กาพย์ ว่าง ก้าว สดศรีพื้นเมืองป็นต้น ได้มาร่วมกันอย่างกระจัดกระจาย จึงชักชวนพระสงฆ์ ครูอาจารย์ คนเล่าคนแก่ และผู้สนใจทั่วไป มาร่วมกันจัดตั้งชมรมกวีล้านนา (นักกลอนเหนือ) และได้จัดประชุมครั้งแรกที่บ้านพ่อ(หนาน) คำพร สุระวงศ์ บ้านทรายมูล อ.ลำก้างพอง จ.เชียงใหม่ และที่ประชุมมีมติให้พ่อคำผาง สุริยวงศ์ เป็นประธาน มีอายุการบริหารงาน 4 ปี

ต่อมาในปี พ.ศ. 2531 ที่ประชุมมีมติเลือกคุณอำนาจ กล้าพิศ พด(น้อย) สิงห์แก้ว มโนพัชรา (นิศาคุชฌริฏ มโนพัชรา) เป็นประธานชมรม ตามลำดับการบริหารงานครบ 4 ปี และที่ประชุมมีมติเลือกคุณอำนาจ กล้าพิศ กล้ามาเป็นประธานอีกครั้งหนึ่ง จนกระทั่งเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2544 ที่ประชุมมีมติเลือก อาจารย์นันท์ นันท์ชัยศักดิ์ เป็นประธานและอาจารย์ศิริพงศ์ วงศ์ไชย เป็นเลขาธิการบริหารงานต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันชมรมมีที่ เปิดห้องโถงชั้นที่ 2 ของบ้านเป็นที่ถ่ายทอดความรู้ด้านภาษาเขียน (ต้นเมือง) วรรณกรรมพื้นบ้านและดนตรีพื้นเมืองแก่ครู นักเขียนและระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษาและผู้สนใจทั่วไป รวมทั้งใช้สถานที่ของสถานที่ศึกษาต่าง ๆ เช่น โรงเรียนเมธีวุฒิกร ซึ่งเป็นโรงเรียนราษฎร์ของวัดพระธาตุทริภุญชัยในการเปิดอบรมครูสอนวรรณกรรมล้านนา

ปัจจัยป้อน (f)

ชมรมกวีล้านนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ร่วมกันศึกษาค้นคว้าเรื่องของวรรณกรรมล้านนา ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง
2. เก็บข้อมูลจัดทำดัชนีถักฉนวน ไว้เป็นแบบอย่างในการศึกษาอ้างอิง
3. ช่วยอนุรักษ์และเผยแพร่แก่ผู้สนใจ และสร้างไว้ซึ่งศักดิ์ศรีของกวีล้านนา
4. ช่วยเหลือสังคมโดยเป็นวิทยากรรับเชิญ ช่วยสอนตามโรงเรียนวิชาสืบทอดวิชาต่าง ๆ
5. เผยแพร่ผลงานทางวิทยุ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ สื่อตามสายในท้องถิ่น
6. จัดทำเอกสาร แผ่นพับ หนังสือ ออกเผยแพร่ผลงาน
7. เป็นที่ปรึกษากิจการเป็นกรรมการ และร่วมงานกับหน่วยงานเมื่อมีการจัดงานทางวัฒนธรรมและมีการประกวดต่าง ๆ เกิดขึ้น
8. เป็นสื่อพบปะสังสรรค์ระหว่างเพื่อนสมาชิกและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เมื่อมีเหตุภาวะจำเป็นหรือกิจการงานใดเกิดขึ้น

(ที่มาของวัตถุประสงค์ชมรมกวีล้านนา : จากหนังสือแนะนำชมรมกวีล้านนา)

การดำเนินงานของชมรมกวีล้านนา จะเป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกที่มาหาพบปะประมาณ 380 คน โดยนักวิชาการนันท์ นันท์ชัยศักดิ์ เป็นประธานชมรม(ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 2) และอาจารย์ศิริพงศ์ วงศ์ไชย เป็นเลขาธิการชมรม

ลักษณะการดำเนินงานของชมรมกวีล้านนา จะเน้นในเรื่องของวิธีการสืบสวนวรรณกรรมล้านนา

1. โดยมีการบูรณาการกับศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายทอดวรรณกรรมล้านนาออกมาเป็นภาพวาด และถ่ายเป็นภาพพลโล่จากประเภทบทกลอน แล้วนำคำว และข้อมาประกอบในการเล่นดนตรีพื้นเมือง วงศ์ดุริยางค์สากล

2. จัดอบรมครูสอนวรรณกรรมล้านนา จำนวน 2 รุ่น โดยให้ระยะเวลาการอบรมรุ่นละ 5 วัน และใช้สถานที่โรงเรียนหริภุญไชย ในช่วงเวลา 08.30 - 16.30 น. เนื้อหาที่สอนจะมีการสอนเฉพาะวรรณกรรมทั้งปี่พาทย์, คำว, จ้อย 3 ทำนอง, ร่าย(ช้า-ปานกลาง-เร็ว) รวมทั้งสิ้น 6 เรื่อง โดยกำหนดการสอนวันละ 1 เรื่อง โดยบางวันจะมีการเชิญพระครูมาสอน งบประมาณที่ใช้ในการสนับสนุนจัดอบรมครูสอนวรรณกรรมล้านนา นี้ จะได้รับจากรัฐ โดยผ่านมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์เชียงใหม่ (สกศ.) ประมาณ 48,000 บาท

กระบวนการ (P)

การจัดอบรมครูสอนวรรณกรรมล้านนา ได้จัดทำเพียง 2 รุ่น ในช่วงเดือนตุลาคม 2545 ที่ผ่านมา โดย รุ่นที่ 1 จะอยู่ในส่วนวันที่ 18 - 20 ตุลาคม 2545

รุ่นที่ 2 อบรมในวันที่ 21 - 26 ตุลาคม 2545 คุณสมบัติของครูผู้ได้รับการอบรมทั้ง 2 รุ่น (รับรุ่นละ 60 คน)

ครูที่ได้รับการอบรมทั้ง 2 รุ่น ส่วนมากจะมาด้วยใจรัก ในขณะเดียวกันมีบางส่วนที่ทางโรงเรียนจัดส่งมา ซึ่งอาจจะเป็นผลที่ทำให้บางคนไม่จบหลักสูตร รวมทั้งไม่มีเวลาที่จะเข้ารับการอบรมได้ตลอดทั้ง 5 วัน ซึ่งครูนั้นที่ บอกว่าประมาณ 2 - 3 เปอร์เซ็นต์

หลังจากที่ครูได้รับการอบรม และเสร็จสิ้นตามหลักสูตรในแต่ละรุ่น ทางครูภูมิปัญญาไทย จะร่วมกับ สกศ. ออกใบวุฒิบัตรให้ โดยใช้เกณฑ์การออกวุฒิบัตรว่า ครูที่ได้รับการอบรม 4-5 วัน (ตามหลักสูตรรุ่นละ 5 วัน) จะได้รับวุฒิบัตร ที่ผ่านมามีครูที่ได้รับประมาณ 100 คน (รวมทั้ง 2 รุ่น) และหลังจากนั้นชมรมกวีล้านนาจะมีการติดตามผลว่าเมื่อเสร็จจากหลักสูตรฝึกอบรมแล้ว ครูที่ผ่านการอบรมนำไปใช้ประโยชน์อย่างไรต่อไป ครูนั้นเองจึงว่าปัจจุบันได้มีการติดตามผลวิทยาร้อยละประมาณ 3 - 4 โรงเรียน อีกชาติอีก 2 โรงเรียน ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จภายในเดือนมีนาคม 2546 ตามกำหนดการโดยจะสรุปผลและรายงานให้ สกศ. ทราบพร้อมหลักฐานการดำเนินงาน

1. ครูพันธ์ นันทชัยศักดิ์ ประธานชมรมกวีล้านนา จะทำการสอนเป็นครูพิเศษทุกวันศุกร์ที่โรงเรียนเทศบาลประตูลี้ และบางโรงเรียนที่เชิญครูพันธ์เป็นครูพิเศษ โดยค่าตอบแทนการสอนนั้นขึ้นอยู่กับแต่ละโรงเรียนที่เชิญ บางครั้งก็ไม่ได้รับค่าตอบแทน บางครั้งได้สิ่งทองเป็นการตอบแทน และที่ให้เป็นรูปของตัวเงินจะทำการพิจารณาให้เป็นชั่วโมง 7 ละ 200 บาท

การเผยแพร่วรรณกรรมล้านนา บางส่วนเป็นไปในลักษณะของการนำนักเรียนมาที่บ้าน ซึ่งสามารถรับได้ประมาณ 60 คน เพื่อมาพบปะ พูดคุย ดูงาน โดยถือว่าเป็นความวิเศษกับนักเรียนดังกล่าว

การวัดประเมินผลทางการเรียนการสอนที่โรงเรียนเทศบาลประตูลี้ ซึ่งครูพันธ์เป็นครูพิเศษ จะจัดให้มีการทดสอบ โดยให้หัดแต่งคำว รวมทั้งการกำหนดหัวเรื่องให้และส่งงานเพื่อเสนอที่ประชุมของโรงเรียน ครูพันธ์ให้สัมภาษณ์ว่าส่วนมากหลังจากนำมาประเมินผลจะผ่าน 50 เปอร์เซ็นต์

ผลผลิต (P)

ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนและผู้สนใจโดยทั่วไป ปัจจุบันได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นเรื่อง ๗ และสำหรับครูที่เข้าร่วมฝึกอบรมการสอนวรรณกรรมล้านนาจากการติดตามผลปัจจุบัน มีครูที่ทำภาระเล็กในส่วนของการจัดทำบันทึกสูตรเพื่อส่งมอบให้กับ ผอ. สบอ. รวมทั้งมีการนำไปบูรณาการร่วมกับวิชาอื่น ๆ ด้วย เช่น ครูพจนานพธิ์สนใจนำวรรณกรรมล้านนาไปใช้กับวิชาศาสนาด้วย โดยเอาคำไปแต่งเป็น การรักษาสุนัข คำว่าคำนี้เนื้อหาของคำสอนที่นำไปบูรณาการกับวิชาพจนานพธิ์ อธิบายถึง ๖ โดยให้ท่านลองพิจารณา ดังนี้

คำสั่งเด็กสาว	ควรฝึกปฏิบัติ
อาหารพร้อมหรือ	ห้าหูกุศล
และขาดมิใช่หรือ	ห้าวันจัดแก้ว
นอกเหนือบ่อ	วันและแปดชั่วโมง
ห้องครัวหรือห้อง	ทุกโมงวัน
มีสายขึ้นเส้น	นารีภาว
ผลบุญไว้	รับบุญ
จำไว้ให้	อายุยาว

ปัญหา/อุปสรรค

๑. ครูเห็นว่า การดำเนินงานของชมรมกีฬานานาชาติ มีปัญหาหรืออุปสรรคบ้างเหมือนกัน ได้แก่ ผู้อำนวยการหรือผู้บริหารโรงเรียนบางคนที่เป็นคนไทยภาคกลาง ไม่สนใจและไม่เห็นความสำคัญที่เกิดขึ้นในเวทีของการสอนวรรณกรรมล้านนา โดยให้เหตุผลว่าไม่มีงบประมาณให้ และไม่มีเวลา

๒. ถูกกีดกันจากหัวหน้าหมวดวิชา โดยการปลูกฝังให้นักเรียนเห็นว่าเรียนวรรณกรรมล้านนาเป็นเรื่องไม่ทันสมัย

๓. บางโรงเรียนไม่มีค่าตอบแทนในการเดินทางและค่าอาหาร ในการนี้ที่ถือเป็นวิทยาทาน

ข้อเสนอ

ครูเห็นว่า ได้ฝึกคิดไว้ว่า ปัจจุบันมีปัญหาไทยทางรัฐมีแค่การให้เกียรติ โดยมอบทุนบัตรประกาศเกียรติคุณ แต่ไม่มีค่าตอบแทน ไม่มีสวัสดิการ จึงขอเสนอให้รัฐเห็นความสำคัญของครูที่มีปัญหาไทยบ้าง ในขณะที่ศิลปินแห่งชาติได้รับการยกย่องพร้อมทั้งได้ค่าตอบแทน ประมาณคนละ 24,000 บาท

ข้อมูลสัมภาษณ์เพิ่มเติมชมรมกีฬานานาชาติ (โครงการฝึกอบรมครูสอนวรรณกรรมล้านนา)

อาจารย์กัญญา วัชรกุล ได้สมัครเข้าอบรมครูสอนวรรณกรรมล้านนาที่ชมรมกีฬานานาชาติจัดขึ้น ในวันที่ 2 เดือน พ.ศ. 2545 (ไม่สามารรถจำวันที่อบรมได้) โดยอาจารย์กัญญา ทราบว่าการอบรมเนื่องจาก มีหนังสือมาที่โรงเรียนป่าซาง จ.ลำพูน ซึ่งตนเองไม่มีพื้นความรู้แต่เคยฟังทอล์กจากเทป เพราะคิดว่ามีศรัทธาแล้ว จะนำความรู้ที่ได้ไปสอนเด็กต่อและขยายผลต่อไป

การเข้าวัดอบรมครูสอนธรรมะล้านนา จะเสียค่าลงทะเบียนเรียนและเอกสารคนละ 100 บาท โดยครูพันธ์ ซึ่งเป็นประธานชมรมกวีล้านนา จะเป็นผู้ออกใบเสร็จให้ ซึ่งถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัว ไม่สามารถเบิกได้ และจากการอบรมนี้จะได้รับความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมล้านนาต่าง ๆ ได้แก่ คำว ร่าย กาพย์ กลอน กะโล่ ก่ำฮ่า ฯลฯ ซึ่งอาจารย์กัญญา ไม่แน่ใจว่าจำได้ทั้งหมดหรือไม่ รวมแล้วจะมีวรรณกรรม 6 อย่าง และมีคำรวมแจ้งถึงการขอทูลอย่าง ทั้งการร้องให้ฟัง และแต่งให้ดู

อาจารย์ที่เป็นวิทยากรในการอบรม จะมาจากหลายที่ ทั้งวิทยากรที่แต่งคำว ข้อ ที่เคยได้รับรางวัลก็มาช่วยสอนให้ความรู้ ครูพันธ์และวิทยากรจากเชียงใหม่ เชียงใหม่ และพระจากวัดพระธาตุศรีบุญฤทธิ์มาสาธิตการเทศน์ให้ฟังและดูในการอบรม ครูพันธ์ที่จะเป็นผู้สรุปและทบทวนหลักธรรมหนึ่ง ซึ่งครูพันธ์เป็นผู้ที่เก่งมาก ทั้งในวิชาเงินที่มีคณาน และการอ่านถ้อยคำของเสนาะให้ทั้งหมด

ในระหว่างที่มีการอบรมครูสอนธรรมะล้านนา จะมีการจัดทดสอบ โดยมีการทดสอบข้อ ๖ ครึ่ง และสอบสรุปรวม ๑ ครั้ง โดยเป็นทั้งการทดสอบข้อเขียนและปฏิบัติจริงจากที่ทดสอบ อาจารย์กัญญา ได้ว่ารุ่นของหลวงเสนาะส่วนมากจะสอบผ่านทั้งหมด ผู้ที่สอบไม่ผ่านนั้นเนื่องจากไม่เข้าวัดอบรมทุกวันทยอยไปเลย ๆ ซึ่งอาจารย์กัญญาไม่สามารถจำได้ว่ามีผู้สอบไม่ผ่านกี่คน และเมื่อผ่านการอบรมทางชมรมกวีล้านนา จะมีการออกวุฒิบัตรให้โดยเชิญให้เจ้าคณะจังหวัดมาเป็นผู้แจก

โดยส่วนตัวแล้ว อาจารย์กัญญาคิดว่า การจัดการรวมครูสอนธรรมะล้านนานี้เป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ในการสอนเด็ก เช่น สามารถนำไปสอนเด็กในเรื่องการแต่งคำวได้ รวมทั้งการอบรมที่เกิดขึ้นนี้ถือว่าเป็นการช่วยกันอนุรักษ์วรรณกรรมล้านนาได้

โรงเรียนหมอลำร้อยเอ็ด

สถานที่ตั้ง 12/10 ถนนกองพล 10 อ. เมือง จ. ร้อยเอ็ด โทรศัพท์ 043-512270

บริบท (c)

1. ความเป็นมา

โรงเรียนแห่งนี้มีการจัดตั้งขึ้นได้ประมาณ 5-6 เดือน โดยใช้อำนาจของอาจารย์วิญจนาเป็นสถานที่สอน ก่อนหน้าที่จะจัดตั้งเป็นโรงเรียนขึ้นได้มีการสอนแบบไม่เป็นทางการมาก่อนแล้ว ซึ่งอาจารย์วิญจนาได้มีแนวความคิดในการจัดตั้งเป็นโรงเรียนสอนมานานแล้วโดยได้มีการหารือกับกลุ่มศิลปินหมอลำต่าง ๆ ที่รู้จัก แต่เมื่อถึงกลุ่มที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย หลังจากนั้นได้พยายามรวมกลุ่มผู้ที่มีความสนใจร่วมกัน มีการประชุมปรึกษาหารือกัน ในที่สุดก็มีการจัดตั้งเป็นโรงเรียนขึ้น อย่างไรก็ตามก็ยังถือว่ายังไม่เป็นทางการ เนื่องจากยังไม่มีหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรขณะนี้กำลังอยู่ระหว่างการขอจัดตั้งอย่างเป็นทางการ ซึ่งคาดว่าจะเสนอเรื่องภายในเดือนนี้

2. ปรัชญา

การจัดตั้งโรงเรียนหมอลำขึ้นไม่ได้มุ่งหวังในด้านธุรกิจ แต่มีความปรารถนาที่จะอนุรักษ์และสืบสานมรดกทางปัญญาเกี่ยวกับหมอลำไว้ให้กับคนรุ่นหลังต่อไป

3. แรงบันดาลใจ

เนื่องจากหมอลำมีอาชีพหมอลำ คือ บิดา เป็นหมอลำ และพี่โง้งมีอาชีพหมอลำ จากประสบการณ์พบว่า ผู้ที่เป็นหมอลำจะเก็บเกี่ยวองค์ความรู้จากประสบการณ์ แต่กระนั้นผู้ที่เป็นหมอลำก็ยังมีสืบทอดกันมาโดยตลอด และเห็นว่าเมื่อบุคคลเหล่านี้ต้องล้มตายจากไป ภูมิปัญญาและความรู้ด้านกลอนหมอลำก็พลอยสูญหายไป ด้วยความปรารถนาที่จะให้มีการเก็บทศมรดกทางด้านหมอลำไว้คงอยู่ต่อไป จึงคิดจัดตั้งเป็นโรงเรียนหมอลำขึ้น

4. อาคารสถานที่

โรงเรียนหมอลำตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 12/10 ถนนกองพล 10 อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด ซึ่งสถานที่ดังกล่าวมีลักษณะเป็นห้องแถวชั้นเดียวขนาด 2 คูหาติดกัน ตั้งอยู่ติดถนน คับบ้านจะยาวไปทางด้านหลังของบ้าน โดยสถานที่ดังกล่าวเป็นทั้งบ้านพัก สำนักงาน และสถานที่สอนนักเรียน ซึ่งพื้นที่ของบ้านจะแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน คือ ส่วนหน้าเป็นสำนักงาน ส่วนที่สองซึ่งอยู่ติดเข้าไปเป็นส่วนที่ใช้สำหรับวางฝึกสอนนักเรียนหมอลำและส่วนที่เป็นห้องครัวและสถานที่เก็บอุปกรณ์และเครื่องใช้หมอลำ สำหรับด้านบนของสถานที่เก็บอุปกรณ์ดังกล่าวสร้างเป็นห้องสำหรับนักเรียนนำหรับส่วนที่ใช้เป็นที่เรียนและฝึกซ้อมหมอลำจะเปิดเพียงห้องธรรมดา พื้นโล่ง ไม่มีโต๊ะเก้าอี้สำหรับนั่งเรียนเหมือนนักเรียนทั่วไป

ปัจจัยป้อน (i)

1. วัตถุประสงค์ มุ่งการถ่ายทอดและสืบสานทางปัญญาด้านหมอลำให้กับคนรุ่นต่อไปและมุ่งเน้นเพื่อการเป็นวิทยาทาน ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ทางธุรกิจ
2. ผู้ดำเนินการ อาจารย์วิญจนา (นางเต๋น) อายุ 57 ปี
3. ผู้เรียน มีหลากหลายเพศ ทั้งผู้เรียนที่เป็นเด็ก อายุประมาณ 10 ขวบ และผู้เรียนที่เป็นวัยรุ่นและผู้ใหญ่ อายุ 18-22 ปี มีทั้งนักเรียนหญิงและชาย และมีทั้งผู้ที่กำลังเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และผู้ที่ไม่ได้ศึกษาในระบบโรงเรียนแล้ว

4. กลุ่มเป้าหมาย คัดเลือกผู้มีจิตศรัทธา ชอบและสนใจด้านหมตลำ และอาจได้ผู้เรียนเด็ก ๆ อายุประมาณ 10 ขวบ เพื่อที่จะสามารถปลูกฝังและสั่งสอนให้เป็นศิลปินได้งายกว่า

5. ลักษณะหลักสูตร ตั้งแต่เปิดโรงเรียนขึ้นมา ยังไม่มีหลักสูตรเป็นลายลักษณ์อักษร แต่มีหลักสูตรอยู่ในใจ คือรู้ว่าจะสอนอะไร อย่างไร และมีกำหนดเป็นระดับชั้นของการสอนไว้ เช่น เป็น หลักสูตรระดับเบื้องต้น และหลักสูตรระดับอาชีพ เป็นต้นส่วนเนื้อหาของคำกลอนจะมีการประยุกต์ให้เข้ากับสภาพเหตุการณ์ แต่จะมุ่งเน้นให้อยู่ในกรอบของศีลธรรม และส่งเสริมอนุรักษวัฒนธรรม

ปัจจุบันครูอุยจวน ได้มีกิจกรรมหาหารณประโยชน์อื่น ๆ ด้วย เช่น การสอนหมอลำให้กับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน และโรงเรียนบางแห่ง นอกจากนี้ยังได้ประยุกต์หมอลำเข้ากับกิจกรรมการออกกำลังกาย คือ โครงการหมตลำเพื่อสุขภาพ โดยการเดินแอโรบิกด้วยการร้องและเล่นดนตรีหมอลำซึ่งได้ฝึกสอนท่านะท่านแล้วเพื่อการออกกำลังกายขึ้นเองและจัดเป็นประจำทุกเย็นวันเสาร์ที่บริเวณริมฝั่งพลาญชัย

6. ระยะเวลาสอน /อบรม ไม่ได้กำหนดไว้แน่นอน ขึ้นอยู่กับผู้เรียนแต่ละคน ความสนใจ เอาใจใส่ และความตั้งใจจริงของผู้เรียนเป็นสำคัญด้วย ผู้เรียนบางคนสามารถเรียนสำเร็จภายในเวลา 3-4 เดือน และผู้เรียนหลายคนจะใช้เวลามากกว่านี้

7. แหล่งเงินทุน เป็นการดำเนินการโดยเงินทุนของตนเองทั้งสิ้น ไม่มีแหล่งเงินสนับสนุนจากที่อื่น สำหรับผู้เรียนแต่ละคนจะต้องเสียค่าธรรมเนียมการเรียน ซึ่งมีตั้งแต่ระดับ 3000 บาทจนถึง 2 หมื่นบาทสำหรับผู้ที่ต้องการเรียนเป็นอาชีพ อย่างไรก็ตาม การเก็บค่าเรียนจริงก็จะต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ขึ้นกับนักเรียนเป็นราย ๆ และบางคนก็ไม่ต้องเสียค่าเรียน การจ่ายเงินเก็บเป็นงวด ๆ ไม่ใช่จ่ายครั้งเดียวหมด

กระบวนการ (P)

1. ช่วงเวลาการรับสมัคร เปิดรับสมัครตลอดปี

การกำหนดอายุ ไม่ได้กำหนดอายุไว้ตายตัว แต่จะรับนักเรียนระดับประถมศึกษาขึ้นไป 3 เป็นต้นไป

คุณสมบัติของผู้สมัคร ผู้สอนจะพิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัครเข้าเรียนด้วยโดยจะดูรูปร่างหน้าตา น้ำเสียงและบุคลิกภาพว่ามีความเหมาะสมกับงานที่จะเป็นหมอลำหรือไม่ หากไม่มีคุณสมบัติจะกล่าวก็จะแนะนำให้ไปเรียนอย่างอื่นที่เหมาะสมกว่าแทน เพราะจะได้ไม่ต้องเสียเงินและเสียเวลา

2. วิธีการเรียนการสอน

ผู้สอนจะยึดผู้เรียนเป็นหลักยึดกรอบศีลธรรมและส่งเสริมด้านวัฒนธรรม คำหนึ่งจะหลักจิตวิทยาของผู้เรียน วิธีการเรียนประกอบด้วยหลากหลายรูปแบบ กล่าวคือมีทั้งการเรียนที่บ้านลำกลอนของแคว้นเรียนที่โรงเรียน ระบบการเรียนจะใช้วิธีการอัดเทปคำกลอนหมอลำให้นักเรียนไปท่องจำและฝึกปฏิบัติกับกลองหลังจากนั้นจะมีการซ้อมการรำส่ว การออกปฏิบัติจริงร่วมกับรุ่นพี่ในฐานะเป็นตัวแทนแสดงประกอบหลาย ๆ ครั้ง และการออกปฏิบัติงานในฐานะเป็นตัวแทนแสดงหลังโดยอาจารย์จะเป็นผู้รับสถานการณ์แสดงให้ผู้สอนนอกจากจะเป็นตัวอาจารย์อุยจวนเองแล้ว ยังมีรุ่นพี่เป็นผู้ร่วมเยนและแนะนำด้วย มีนักเรียนหลายคนได้พักอยู่กับบ้านของอาจารย์ด้วย

3. การวัดประเมินผล

ใช้วิธีการสังเกตนักเรียนแต่ละคน เนื่องจากเป็นการเรียนการสอนที่ผู้สอนและผู้เรียนมีความใกล้ชิดกับนักเรียน จึงสามารถรับรู้ถึงความสามารถของนักเรียนแต่ละคน นอกจากนี้ยังวัดจากความนิยมของผู้ชม เมื่อนักเรียนออกไปปฏิบัติงานจริง เช่น ชูจากรางวัลที่ได้รับจากผู้ชม การได้รับการยอมรับจากผู้ชม เป็นต้น

ผลผลิต (P)

1. จำนวนผู้ที่ผ่านการเรียน ตั้งแต่ตั้งเป็นโรงเรียนหมอลำขึ้นเมื่อเรียนสำเร็จแล้ว ประมาณ 5-8 คน หากนักเรียนที่หาเรียนในลักษณะเสริม คือ เป็นนักเรียนที่เคยเรียนหรือมีพื้นฐานความรู้ความสามารถมาบ้างแล้ว และมาเรียนเสริมเพื่อให้ความสามารถมากขึ้น จะมีอีกประมาณ 30 คนที่สำเร็จไปแล้ว อย่างไรก็ตาม นักเรียนที่มาเข้าเรียน ส่วนหนึ่งได้ออกกลางคืน ไม่ทันได้เรียนจนจบหลักสูตร เนื่องจากหาเวลาหาครู เช่น นักเรียนหญิงเมื่อมีแฟน บางคนก็เลิกการเรียน เป็นต้น

2. จำนวนวันที่เรียน ไม่ได้กำหนดวันเรียนที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับผู้เรียน โดยจะมีการนัดเวลาเรียนกับผู้เรียน ถ้าเป็นการเรียนประกอบดนตรี ปกติจะใช้เวลากลางวันเพื่อไม่ให้รบกวนเพื่อนบ้านใกล้เคียง ระยะเวลาในการเรียนแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เรียน ถ้ายังไม่พอก็จะเรียนกันไปเรื่อย ๆ

3. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน นักเรียนที่มาเรียนจากโรงเรียน จะสามารถออกไปประกอบอาชีพตามหน้าที่

4. ความพึงพอใจของผู้สอน ความพึงพอใจของผู้สอนต่อนักเรียนแต่ละคนจะไม่เท่ากัน นักเรียนบางคน ผู้สอนมีความพึงพอใจอย่างมาก

5. ความพึงพอใจของผู้เรียน นักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ เนื่องจากเห็นว่า เมื่อเรียนไม่จบแล้วสามารถออกไปประกอบอาชีพได้จริง แม้ในขณะเรียน เมื่อได้ฝึกปฏิบัติการแสดงบนเวทีจริงก็ได้รับรางวัล มีรายได้ ได้รับความนิยมนจากผู้ชม ทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจอยากเรียน และการได้เห็นรุ่นพี่ประสบความสำเร็จก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนมีความพยายามและตั้งใจเรียน

6. ความพึงพอใจของผู้ปกครอง ผู้ปกครองมีความพึงพอใจ เนื่องจากเรียนจบแล้วมีงานทำ มีรายได้

7. ความพึงพอใจของประชาชน ไม่ได้ข้อมูลจากประชาชน

ข้อคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ

ปัญหาอุปสรรค ไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือแหล่งเงินทุนอื่น ๆ

ความต้องการสนับสนุนด้านต่าง ๆ ต้องการได้รับการสนับสนุนและการให้คำแนะนำปรึกษาทั้งด้านวิชาการ และต้องการอุปกรณ์การเรียนการสอน เช่น เครื่องพิมพ์คำกลอนสำหรับสอนนักเรียน เครื่องบันทึกเทป คลิปเทป สำหรับบันทึกคำกลอนให้นักเรียนไปฝึกฝนด้วยตนเอง ตลอดจนห้องบันทึกเสียง เป็นต้น

ข้อสรุป การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนหมอลำมีจุดมุ่งหมายเพื่อการประกอบอาชีพ กล่าวคือ เมื่อสำเร็จแล้วสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ และเพื่อสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อการรับประกาศนียบัตรหรือเพื่อการเข้าสู่การศึกษาในระบบ

โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา

บริบท (c)

1. ความเป็นมา

โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนาเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งครั้งแรกทุก ๆ ฝ่ายได้เล็งเห็นความสำคัญที่จะให้คนทุกกลุ่มในล้านนา ได้มีความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนนั้นจะเป็นฐานสำคัญในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกันในอนาคต จึงได้ร่วมกันจัดงาน "สืบสานล้านนา" ขึ้นในปี 2540 และได้จัดงานดังกล่าวติดต่อกันมาเป็นเวลา 4 ปี

หลังจากนั้นคณะกรรมการจัดงานสืบสานล้านนาได้ปรึกษาหารือ ซึ่งมีความเห็นร่วมกันว่าจะต้องทำโครงการที่จะทำให้เกิดการสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาอย่างต่อเนื่อง ที่มีชื่อเป็นแค่เพียงการจัดงานในช่วงเวลาสั้น ๆ ปีละ 1 ครั้ง จึงได้นำเสนอโครงการและได้จัดตั้ง "โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา" ขึ้นมา โดยได้รับความอนุเคราะห์ کمکค่าจากหลวงพ่อดวงษ์พระธรรมดิลกกันเป็นองค์อุปถัมภ์ และให้ใช้ที่ดินที่หลวงพ่อดวงษ์เป็นสถานที่ตั้งโฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญา

กิจกรรมของโฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนาโดยรวมแล้วจะมุ่งเน้นในการรวบรวมศึกษา สืบเสาะหาค้นคว้า และส่งเสริมสนับสนุนให้ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาได้เกิดความเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นไปในรูปของกระแสน้ำของความรู้นั้นมีอยู่ไปอยู่ส่วนต่าง ๆ ของสังคมในลักษณะของการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ ซึ่งองค์ความรู้ต่าง ๆ มาจากพ่อครู แม่ครู ผู้ซึ่งสั่งสมความรู้ภูมิปัญญาล้านนาเอาไว้ โดยที่ทางโฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนาเป็นผู้ประสานงานและผลักดันให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านั้นให้แพร่กระจายออกไป ไม่ให้สูญหาย และเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ปัจจัยป้อน (I)

1. วัตถุประสงค์

1. เพื่อร่วมกันศึกษา ค้นคว้า ผู้รู้หรือพ่อครู แม่ครู ในแขนงต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนล้านนา
2. เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญาของผู้รู้หรือพ่อครูแม่ครูแขนงต่าง ๆ ลงมาในรูปของเอกสาร ตำราพื้นบ้าน ที่เยาวชนและประชาชนคนรุ่นใหม่ทั่วไปสามารถนำมาใช้ศึกษาเรียนรู้และสืบทอดได้
3. สนับสนุนให้เยาวชนได้เรียนรู้สืบทอดความรู้พื้นบ้านจากพ่อครู แม่ครู
4. ประสานให้ทุกฝ่ายที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการ ภาคธุรกิจ สถาบันพัฒนาองค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรชุมชนของประชาชน เข้ามาร่วมสนับสนุน การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเยาวชน

กระบวนการ (P)

2. กระบวนการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้จะมีหลากหลายรูปแบบแตกต่างกันไปตามแขนงวิชาและตามแต่ละลักษณะเฉพาะของพ่อครู แม่ครูแต่ละท่าน ซึ่งการเรียนรู้นั้นจะแบ่งได้เป็น 4 แบบ คือ

1. เปิดการเรียนการสอนที่โฮงเฮียนฯ โดยการเปิดรับสมัครผู้ที่สนใจในแขนงวิชาต่าง ๆ เข้ามาเรียน โดยทางโฮงเฮียนฯ ได้ติดต่อมาพ่อครูแม่ครู พร้อมทั้งอาสาสมัครเข้ามาสอนในแต่ละวิชา ซึ่งบางวิชาสามารถเปิดสอนได้โดยที่ไม่เสียค่าใช้จ่าย แต่บางวิชาจะมีค่าใช้จ่ายเพื่อใช้ในการเรียนการสอน และเป็นค่าใช้จ่ายให้กับพ่อครูแม่ครูและอาสาสมัครในการจัดการเรียนการสอน โดยผู้ที่มาเรียนสามารถเรียน

คล่องกันไปตามความสนใจ โดยไม่ได้มีการจำกัดอายุหรือคุณวุฒิใด ๆ ส่วนระยะเวลาในการเรียนในแต่ละวิชาจะไม่เท่ากัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความยากง่ายและพื้นฐานของผู้เรียนเองด้วย โดยวันเวลาในการเรียนการสอนจะเป็นวันเสาร์-อาทิตย์

2. การเรียนการสอนที่ก้นพ้อครูแม่ครู ในกรณีที่พ้อครูแม่ครูมีความสะดวกที่จะสอนที่บ้านหรือกรณี เช่น วัสดุ อุปกรณ์ หรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียน ซึ่งจำเป็นต้องใช้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เฉพาะในห้องเรียนหรือวิทยาทานโรงเรียน ไม่พร้อมในเรือดังกล่าว เมื่อมีผู้ที่สนใจเรียนวิชาเหล่านี้ ทางโรงเรียนจะส่งไปเรียนที่ก้นพ้อครูแม่ครู และคอยประสานงานดูแลเพื่อติดตามผลการเรียนการสอนเป็นระยะ

3. การจัดทำสื่อต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้พื้นฐาน โดยที่ทางโรงเรียนสืบสานภูมิปัญญาถิ่นนา ได้รวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ ทั้งโดยการศึกษาแบบทั่วไปจนถึงการศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลองค์ความรู้เหล่านั้นอย่างถูกต้องแท้จริง และได้นำข้อมูลดังกล่าวจัดทำเป็นสื่อ อาทิเช่น เอกสาร หนังสือ เทปเสียง วิดีทัศน์ ฯลฯ เพื่อการเผยแพร่ให้แก่ผู้ที่สนใจต่อไป

4. การจัดค่ายสืบสานภูมิปัญญา ทางโรงเรียนฯ ได้จัดบริเวณสถานที่ให้เป็นฐานการเรียนรู้ โดยสามารถแบ่งเป็นฐานความรู้ต่าง ๆ รองรับผู้ที่สนใจมาเข้าค่ายหรือดูงาน ซึ่งผู้ที่มาเป็นวิทยากรเล่าถึงและให้ความรู้คือพ้อครูแม่ครูที่มีความชำนาญในองค์ความรู้นั้น ๆ และทางโรงเรียนฯ ยังมีการจัดเวทีหรือชุมนุมทางวัฒนธรรมสถานที่ลานที่ได้รับการร้องขอจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่นกัน

5. เป็นการดำเนินการด้านการกระบวนกรเรียนรู้ที่คาดหวังว่าน่าจะเป็นไปได้ในระยะเวลาอันใกล้ คือ การประสานงานกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเพื่อให้มีการนำนักเรียนไปสู่ครูภูมิปัญญาที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง โรงเรียนนั้นจะเป็นศูนย์ประสานความสะดวกให้นักเรียนและครูภูมิปัญญาได้พบกัน ซึ่งขณะนั้นนโยบายการจัดหลักสูตรสถานศึกษาก็มีส่วนส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาจัดรายวิชาให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่น และได้รู้จักท้องถิ่นของตนเอง จึงนับเป็นโอกาสที่ถ้าโรงเรียนในภูมิภาคเหนือประสานงานกับโรงเรียนสืบสานภูมิปัญญาถิ่นนา หรือสถาบันการศึกษานอื่น ๆ ในภูมิภาคสนใจศึกษาภูมิปัญญา คือปวัฒนธรรมของภาคเหนือ ทางโรงเรียนฯ ยินดีที่จะเป็นแหล่งประสานและบริการข้อมูลต่าง ๆ ให้

ผลผลิต (P)

ผลของโครงการ

1. ได้พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เหมาะสมและนำไปใช้ได้
2. เกิดเครือข่ายการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ของพ้อครู แม่ครู และผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้
3. มีผู้สืบสานภูมิปัญญาถิ่นนาเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ
4. มีอาสาสมัครที่สนใจเข้ามาช่วยงานสนับสนุนงานเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

ศูนย์ฝึกอาชีพหำหวโซน ชุมชนวัดเทพากร

บริบท (c)

1. ความเป็นมา

เริ่มจากความสนใจเมื่อ 40-50 ปี ก่อนของ นายสภพร เลี้ยงสอน

2. ปรัชญา

พัฒนาชุมชนวัดเทพากร และอนุรักษ์งานศิลป์

3. แรงบันดาลใจ

นายสภพร เลี้ยงสอน ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งศูนย์ฝึกอาชีพมีความชื่นชอบ ศิลปะโขน คณะวัดเทพากร และมีความตั้งใจจะถ่ายทอดอาชีพโขน

4. อาคารสถานที่

บ้านพักในชุมชน วัดเทพากร เขตบางพลัด กรุงเทพฯ

ปัจจัยป้อน (i)

1. วัตถุประสงค์

1. ต้องการถ่ายทอดศิลปะ วัฒนธรรมดั้งเดิม
2. ต้องการให้เป็นวิทยาทานแก่ประชาชน

2. ผู้ดำเนินการคือใคร

คุณสภพร เลี้ยงสอน อดีตประธานชุมชน วัดเทพากร

3. ผู้เขียนเป็นใคร

บุคคลทั่วไป

4. กลุ่มเป้าหมาย (ที่ต้องการผลผลิตนี้) คือใคร

ผู้ชาย พ่อค้า-แม่ค้า ตลาดของที่ระมิก

5. ลักษณะหลักสูตร

ให้ความรู้ตั้งแต่ขั้นเริ่มต้น จนสามารถนำไปประกอบอาชีพได้

6. ระยะเวลาสอน /อบรม

ประมาณ 1 เดือน

7. แหล่งเงินทุน

ได้รับการสนับสนุนเงินกู้จาก ธนาคารออมสิน

ผู้สนับสนุน

ไม่มี

สนับสนุนสถานที่ อุปกรณ์

บ้านพักในชุมชนวัดเทพากร เขตบางพลัด กรุงเทพฯ

การเก็บค่าธรรมเนียม

ไม่เก็บค่าเล่าเรียน แต่ผู้เรียนต้องจัดทำ อุปกรณ์มาเอง

กระบวนการ (P)

1. ช่วงเวลาการรับสมัคร ตามความสะดวกของผู้เรียน
การกำหนดอายุ ไม่จำกัด
คุณสมบัติของผู้สมัคร
 1. เป็นผู้มีความประพฤติดี มีความตั้งใจเรียน
 2. ไม่ติดยาเสพติด
2. วิธีการเรียนการสอน
(รูปแบบการจัด)
ผู้เรียนแบ่งกลุ่มปฏิบัติจริง
3. การวัดประเมินผล
ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การเรียนรู้

ผลผลิต (P)

1. จำนวนผู้ที่ผ่านการเรียน
ส่วนใหญ่ผ่านการเรียน
 2. จำนวนวันที่เรียน
ประมาณ 1 เดือน ขึ้นไป
 3. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน
ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้
 4. ความพึงพอใจของผู้สอน
ผู้สอนมีความตั้งใจในการถ่ายทอดความรู้และนักเรียนทุกคนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง
 5. ความพึงพอใจของผู้เรียน
สามารถประเมินได้ว่ามีความพอใจเนื่องจากพบว่าผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงและมี
บางส่วนประสบความสำเร็จมาก
 - ความพึงพอใจของผู้ปกครอง
ประเมินไม่ได้เนื่องจากผู้เรียนมีหลากหลาย แต่ส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่ที่ต้องการมาเรียนเพื่อ
ประกอบอาชีพ
 - ความพึงพอใจของประชาชน
ส่วนใหญ่มีความสนใจแต่มีบางส่วนที่มีความเห็นแตกต่างออกไป
- ข้อคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เช่น
- ปัญหาอุปสรรค
- ขาดแคลนทุนทรัพย์ บุคลากร
 - ความร่วมมือ และการสนับสนุนของประชาชนในชุมชน
- ความต้องการการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพิ่มเติมจากหน่วยงานใดหรือจากใคร
- การสนับสนุนของทุน เพื่อการจัดซื้อวัสดุ

มหาวิทยาลัยชุมชนศิลปินพื้นบ้านศรีวิชัย

บริบท (c)

1. ความเป็นมา

เกิดจากการรวมตัวของปราชญ์ชาวบ้านผู้เฒ่าในท้องถิ่นตลอดจนกลุ่มคนในละแวกที่ทำงานเพื่อสังคม จัดเวทีพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการขึ้นในชื่อของเวที “คนได้ใช้ปัญญา” และส่งผลให้มีการเกิดของโครงการส่งเสริมศิลปินพื้นบ้านศรีวิชัย ในปี 2538 การรวมตัวกันเป็นสหพันธ์ชมรมพื้นบ้านศรีวิชัย มีการก่อตั้งเป็นองค์การก่อนในปี 2539-2540 เรียกว่า องค์การศิลปินพื้นบ้านศรีวิชัย ต่อมากองทุนพัฒนาสังคม (ธสท) ให้ความช่วยเหลือตั้งมหาวิทยาลัย ให้เป็นสถานที่ของศิลปินพื้นบ้านทุกประเภทและมีการรวบรวมข้อมูลด้าน วัฒนธรรมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านทางใต้

2. ปรัชญา

สืบสานภูมิปัญญาทางภาคใต้ บูรณาการความรู้ท้องถิ่นร่วมกันคิดร่วมกันทำ ชีวิตนำหน้าปัญญาตามหลักทุกสิ่งค่าเพื่อการพัฒนาเรียนรู้และรักษาศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเอาไว้ ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมสมัยใหม่

3. แรงบันดาลใจ

เนื่องจากความรักซึ่งศิลปะพื้นบ้านของทั้งสองถิ่นให้คงอยู่กับท้องถิ่นแบบยั่งยืนของกลุ่มศิลปินพื้นบ้านทางใต้ จึงรวมตัวกันเพื่อให้สังคมโดยเฉพาะเด็ก เยาวชนให้สัมผัสวัฒนธรรมตะวันตกและหันมาให้ความสนใจกับศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านทางใต้ให้ได้ การรวมตัวกันทำใจให้เกิด “ชมรมศิลปินพื้นบ้านศรีวิชัย” เกิดใน 15 จังหวัด มี 9 สหพันธ์ และ 60 ชมรม เป็นเครือข่ายกระจายอยู่ในพื้นที่และดำเนินการโดยการสร้างกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมที่เน้นการเรียนรู้จากทวนและผู้ที่สนใจ

4. อาคารสถานที่

มีอาคารสถานที่ ที่ประกอบไปด้วยอาคารเรียน อาคารที่พัก อาคารสำนักงาน โรงอาหาร แปลงการเกษตร บนพื้นที่ เลขที่ 112/1-4 หมู่ 6 ต.ทราดขาว อ.หัวไทร จ.นครศรีธรรมราช ซึ่งบริจาคโดย อายวาร์ยบุญธรรม เทอดเกียรติชาติ นอกจากนี้คือ สถานที่ตั้งชมรมซึ่งมีอยู่ในจำนวน 62 อำเภอ จะเป็นห้องเรียนการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย

ปัจจัยป้อน (i)

1. วัตถุประสงค์

1. เชื่อมฐานภูมิปัญญาทุก ๆ ฐานเข้าด้วยกัน
2. ขจัดอคติภูมิปัญญาชาวบ้านตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เคียดแค้นของชาวม
3. เป็นเวทีให้แก่วิธี ปราชญ์ ศิลปอาจารย์ ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และองค์ความรู้

2. ผู้ดำเนินการคือใคร

อาจารย์บุญธรรม เทอดเกียรติชาติและศิลปินพื้นบ้านในชมรมทั่วภาคใต้

3. ผู้เรียนเป็นใคร

จากผู้ที่มีสนใจและนักเรียนในระบบ โดยเฉพาะลูกหลานของศิลปินพื้นบ้าน ผู้ซึ่งจะสามารถสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมนี้ให้สืบทอดต่อไป เด็กและเยาวชนในระบบโรงเรียน จะได้เรียนรู้ตามใจให้เป็นกิจกรรมเสริมตามหลักสูตร

4. กลุ่มเป้าหมาย (ที่ต้องการผลผลิตนี้) คือใคร

ไม่จำกัดกลุ่มเป้าหมายแล้วแต่ความสนใจของผู้เรียน

มีการส่งเสริมให้เกิดการสอนในโรงเรียนต่าง ๆ โดยศิลปินเป็นวิทยากร

5. ลักษณะหลักสูตร

สืบค้นจากรากฐานของสังคม วัฒนธรรมพื้นบ้านท้องถิ่น จัดเวทีย่อยกัน แลกเปลี่ยนทางแผนร่วมกันคิดร่วมกันทำ

เป็นหลักสูตรที่ศิลปินพื้นบ้านทำการเรียนการสอนเอง ที่ช่วยจัดสอนตามบ้านของศิลปิน โดยศิลปินจะคิดค้นร่วมกับจากรากฐานของชุมชนท้องถิ่น นำหรับหลักสูตรระยะยาวของมหาวิทยาลัย ได้ร่วมกับการศึกษาแยกโรงเรียนจัดการเรียนการสอนเพื่อยกระดับการศึกษาพื้นฐานให้กับผู้มาเรียนในหลักสูตรศิลป์พื้นบ้าน และรวมทั้งความรู้ทางการเกษตรธรรมชาติที่เป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตอีกด้านหนึ่งของประชาชน

สำหรับหลักสูตรระดับปริญญา มีปริญญาบัตรให้ แต่เป็นปริญญาภาคประชาชน

นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมที่จัดประกอบด้วย การแสดงเดี่ยว การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศิลปิน และผู้ที่สนใจ และภาคการศิลปินพื้นบ้านศรัทธา ในรูปแบบกลุ่มชมรมทรัพย์

6. ประเภทของศิลปะที่เปิดสอน

1. ประเภทดนตรี เช่น กาหลอ โพน ตะโพน หรือได้ะ 2. ประเภทเพลง เช่น เพลงเรือ เพลงนา เพลงคืนทอง เพลงลาวหมาถ้อ 3. ประเภทรำ เช่น ร้องเงาะ มโนรา 4. ประเภทละครพื้นบ้าน เช่น ตะลุงฮีสลาม โนรา ถึกเป่า

7. ระยะเวลาสอน / สบรวม

ขึ้นอยู่กับประเภทของวิชาที่สอนและถึงกรรม และความสนใจของผู้เรียน

8. แหล่งเงินทุน

- สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ
- การระดมทุนร่วมกัน
- องค์กรท้องถิ่น

9. ผู้สนับสนุน

เหล่าศิลปินพื้นบ้านเป็นส่วนใหญ่ โดยมีองค์กรหรือช่วยเหลือทั้งภูมิภาค

10. สนับสนุนสถานที่ อุปกรณ์

อาจารย์บูรณธรรม เกตุเคศิษชาติ

11. การเก็บค่าธรรมเนียม

เก็บบางส่วน (กรณีเป็นวิทยากรสอนในโรงเรียน โรงเรียนให้เป็นค่าตอบแทน แต่ไม่มีการเรียก ร้องค่าตอบแทน)

กระบวนการ (P)

1. ช่วงเวลาการรับสมัคร

ไม่กำหนด

2. การกำหนดอายุ

ไม่กำหนด

3. คุณสมบัติของผู้สมัคร

ผู้ที่รักและสนใจทั่วไปของชุมชนและภายนอก

4. วิธีการเรียนการสอน

(รูปแบบการจัด) แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและปฏิบัติร่วมกัน

5. การวัดประเมินผล

ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จริงและปฏิบัติตามขั้นตอน

ผลลัพธ์ (P)

1. จำนวนผู้ที่ผ่านการเรียน

ตามความสนใจของผู้เรียน

2. จำนวนผู้ที่ผ่านการเรียน

ไม่จำกัดตามความเหมาะสมของกิจกรรมและผู้เรียน

3. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

สามารถนำไปปฏิบัติและสืบสานประเพณีวัฒนธรรมภาคใต้

4. ความพึงพอใจของผู้สอน

มีความพอใจระดับหนึ่ง

5. ความพึงพอใจของผู้เรียน

นำความรู้ที่ได้ถ่ายทอดเผยแพร่ แสดงได้อย่างถูกต้องสามารถจะเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้

6. ความพึงพอใจของผู้ปกครอง

มีความพึงพอใจในการได้ร่วมกันรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้

7. ความพึงพอใจของประชาชน

ได้มีส่วนร่วมในการรักษาและสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้ไว้ตลอดไป

ข้อคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เช่น

ปัญหาอุปสรรค

- วิกฤตในคุณค่า (เห็นเป็นมูลค่าไม่ได้เห็นเป็นคุณค่า)
- วิกฤตในคำนิยาม
- วิกฤต (พื้นที่ไม่ได้)
- คนของรัฐไม่เข้าใจ

ความต้องการการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพิ่มเติมจากหน่วยงานใด หรือจากใคร
จากรัฐและภาคเอกชน

โรงเรียนชาวนา

ที่อยู่ ชุมชนอนุรักษ์พรรณพิชพื้นบ้าน จ.น่าน

88 ถ. สุนันทราช ต.ในเวียง อ.เมือง จ.น่าน 55000

โทรศัพท์ 054-750510

บริบท(c)

ชมรมอนุรักษ์พรรณพิชพื้นบ้านได้จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2537 โดยเกิดจากการร่วมมือของกลุ่มชาวนาและอาสาสมัครซึ่งเป็นลูกหลานชาวนา ๕ - 7 คนชมรมอนุรักษ์พรรณพิชพื้นบ้านในขณะนั้นการดำเนินงานจะมีลักษณะเป็นสาธิตแรก สมาชิกมีมุมมองว่าการเกษตรพัฒนาในรูปแบบใหม่ไม่ได้ทำให้การเกษตรเจริญก้าวหน้า มีการพึ่งพาปัจจัยการผลิตสูง มีการใช้เครื่องจักรทดแทนแรงงานคน และการเปลี่ยนมาใช้พันธุ์ปรับปรุงที่ทางราชการส่งเสริมกลับเป็นตัวทำลายพันธุ์พืชพื้นเมืองบ้านเสตน้อยลง สิ่งแวดล้อมถูกทำลาย และที่สำคัญเกษตรกรรมเองก็ทำให้การเกษตรขายเท่าใดก็จะยิ่งจนมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ เพราะรายได้ส่วนหนึ่งจะต้องนำไปซื้อเมล็ดพันธุ์ สารเคมี ปุ๋ยเคมี เพื่อให้ผลผลิตที่ได้เพิ่มขึ้น ตัวอย่างที่พบในพื้นที่ เช่น "ข้าว" ที่รัฐบาลส่งเสริมให้มีการปลูก(ข้าวพันธุ์ กข) พบว่าพันธุ์ที่มีการส่งเสริมให้ปลูกมีลักษณะกลายพันธุ์เร็ว น้ำตื้นเค็ม ใบสั้นแฉะตั้งตรง ส่งผลให้ควมชีพได้ไม่ดี ในระยะแรกการดำเนินกิจกรรมกลุ่มจะทำหน้าที่ส่งเสริมพันธุ์ข้าวให้ชาวบ้านเอง

หลังจากนั้นในปี 2543 กลุ่มอาสาสมัครรักษาพันธุ์มีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น และได้มีการขยายการเรียนรูเป็นกลุ่มจึงได้มีการเปลี่ยนชื่อชมรมอนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นบ้านเป็น "โรงเรียนชาวนา" นับตั้งแต่นั้นมา (นิยามของโรงเรียนในกลุ่มนี้คือ การรวมกลุ่มผู้สนใจตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป แต่ไม่ควรเกิน 30 คน ในกรณีที่กลุ่มผู้สนใจเพียง 1 คน จะเรียกว่า อาสาสมัครพัฒนาพันธุ์ข้าว หรือเกษตรกรทั่วหัวหน้า หรือเกษตรกรรากเดี่ยว แต่มีได้จดทะเบียนเป็นโรงเรียน)

สถานที่ทำการของโรงเรียนชาวนาอยู่ที่ยูลนิธิฮักเมืองน่าน ซึ่งอยู่ในบริเวณวัดธัญญาวาส อ.เมือง จ.น่าน ส่วนสถานที่ทำกิจกรรมของสมาชิกจะขึ้นอยู่กับความสะดวกของสมาชิก เช่น วัด บ้านแก่งน้ำ บ้านผู้ใหญ่บ้าน ลานบ้าน แปลงทดลองของเกษตรกร ฯลฯ

ปัจจัยป้อน(i)

วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนชาวนา มี 4 ด้าน คือ

1. ด้านชีวภาพ

- เพื่อให้ทราบและทำความเข้าใจความหลากหลายทางพันธุ์พืชในชุมชน และเพิ่มความ

หลากหลายทางพันธุ์พืช

2. ด้านสังคม

- ในการอนุรักษ์และพัฒนาพันธุ์พืชในชุมชนและเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อกระตุ้นให้เกิดการรวมตัวกันของเกษตรกรในชุมชน

3. ด้านเกษตร

- เพื่อเสริมทักษะเกษตรกรในการคัดเลือกและปรับปรุงพันธุ์พืช

4. ล้านองค์การ

- เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างเกษตรกร องค์การภาครัฐ และเอกชนและก่อให้เกิดพื้นที่การเรียนรู้ แลกเปลี่ยนของชุมชนในด้านการอนุรักษ์และพัฒนาพันธุ์พืช

หลักสูตรของโรงเรียนชาวนามุ่งเน้นในเรื่องการให้ความรู้เกี่ยวกับเกษตร ในแต่ละหลักสูตรจะเกิดความสนใจของเกษตรกรเองแล้วจึงแจ้งความประสงค์มายังกลุ่มอาสาสมัครซึ่งเป็นผู้ประสานงานและจัดทำวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาให้ความรู้ ซึ่งแต่ละหลักสูตรจะมุ่งเน้นการประยุกต์เอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตรมาใช้ผสมผสานร่วมกับองค์ความรู้ลงตามบ้าน (ภูมิปัญญาชาวบ้าน) โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน กิจกรรมที่ผ่านมาของโรงเรียน ได้แก่ การส่งเสริมความรู้ในเรื่องพันธุ์พืชและการปรับปรุงสายพันธุ์พืช เช่น ข้าว พริก บวบ ฟักทอง พืชผักสวนครัว นอกจากนี้ยังให้ความรู้ในเรื่องของการหมักปุ๋ยชีวภาพ การให้ความรู้ในเรื่องตลาดการเกษตร (ไม่ใช่ตลาดในส่วนของผู้ผลิตแต่เป็นตลาดเฉพาะส่วนของเมล็ดพันธุ์พืช) สำหรับระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละกิจกรรมก็จะแตกต่างกันไป บางหลักสูตรอาจใช้เวลาเพียงระยะสั้นเพียง 1 - 2 วัน บางหลักสูตรก็สั่งสอนปฏิบัติในแปลงทดลองอาจใช้ระยะเวลา 18-21 สัปดาห์

ในส่วนเรื่องเงินทุนเพื่อให้สนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนชาวนา ได้แก่

1. มูลนิธิกัมเมืองน่าน
2. กองทุนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์
3. สถาบันวิจัย SEARICE (ซีริซี)

โดยการได้รับเงินทุน จะให้ลักษณะยืมเรื่องข้อบ่งชี้ และคาดว่าสถาบัน SEARICE อาจจะระงับการให้ทุนสนับสนุนในอนาคต เพราะอาจต้องผลักดันให้โรงเรียนชาวนา มีลักษณะเป็นเชิงของการแลกเปลี่ยนความรู้ของชาวนาระหว่างประเทศ ซึ่งผู้ดำเนินการโครงการโรงเรียนชาวนาที่เป็นอาสาสมัครจากกลุ่มอีกเมืองน่านเห็นว่าไม่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของการจัดตั้งโรงเรียนที่จะมุ่งเน้นการอนุรักษ์และพัฒนาพันธุ์พืชพื้นเมืองในชุมชน

ผู้ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนชาวนา จะไม่มีการเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ที่อื่นในการเข้าร่วม

กระบวนการ (P)

รูปแบบการเรียนการสอนของโรงเรียนชาวนาจะมีลักษณะการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มคนในพื้นที่ที่สนใจ ซึ่งในฐานะเป็นนักเรียนของโรงเรียนชาวนาและอาสาสมัคร ในช่วงแรกของการเรียนการสอน จะมีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านและสำรวจพันธุ์พืชพื้นบ้านที่มีอยู่ในชุมชน เห็นว่ามีพันธุ์รวมทั้งหมดได้ ความเป็นอยู่และดำเนินการต่อโดยอาสาสมัครจะเป็นผู้สรรหาพันธุ์พืชพื้นบ้าน โดยเฉพาะข้าว ซึ่งการสรรหาพันธุ์พืชนั้น ต้องให้เหมาะสมกับระบบนิเวศในชุมชน โดยเฉพาะระบบนิเวศของภาคเหนือตอนบน ที่มีลักษณะการทำงานเป็นแบบนาเล้ง นาตอ น้าฟ้าและข้าวไร่ การขอพันธุ์พืชจะไม่มีการขออนุญาตพื้นที่ แต่จะเป็นการขอยืมในหมู่บ้านของชาวนากันเอง 80% และมีบางส่วนที่ขอจากทางราชการ ปริมาณต่อการใช้เมล็ดจะมีประมาณ 400 - 500 เมล็ด/พันธุ์ และใช้พื้นที่ที่เพาะปลูกทำเป็นแปลงสาธิต(ปัจจุบันทั้งจังหวัดน่าน ทางกรมแจ้งว่ามีประมาณ 400 พันธุ์ ในขณะที่โรงเรียนชาวนา สำหรับประมาณ 200 - 300 พันธุ์ โดยบ้านแต่ละบ้านจะมี ไม่เกิน 15 พันธุ์

การดำเนินงานโรงเรียนของชาวนา นอกจากจะเป็นองค์ความรู้ที่ผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีสมัยใหม่กับองค์ความรู้พื้นบ้านแล้ว ยังต้องมีในส่วนของการบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมที่เกิดจาก

“การได้ลงมือทำเอง” ในสิ่งที่ตนเองสนใจและพร้อมที่จะเรียนรู้อย่างเต็มที่โดยอาจเรียกว่าเป็น “การเรียนรู้จากประสบการณ์” มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และวิเคราะห์บทบาทร่วมกันที่เกิดจากประสบการณ์ดังกล่าว

สิ่งสำคัญในกระบวนการดำเนินงานของโรงเรียนชาวนา จะให้เกษตรกรมีส่วนร่วมตั้งแต่การเก็บข้อมูลพื้นฐาน การวางแผน ขั้นตอนการเตรียม ขั้นตอนการดำเนินงานและการประเมินผล เมื่อสิ้นสุดกระบวนการโรงเรียนชาวนาหนึ่ง ไม่ได้ถือว่าเป็นการสิ้นสุดกระบวนการเรียนรู้ จะมีกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องคือ เกษตรกร และอาสาสมัครจะร่วมการวางแผนเพื่อเริ่มโรงเรียนชาวนาใหม่

การวัดและการประเมินผลการดำเนินงาน จะเริ่มจากการที่อาสาสมัครลงพื้นที่อาทิตย์ละ 1 วัน เพื่อพบปะเยี่ยมเยียนเกษตรกร เพื่อติดต่อและสอบถามผลการดำเนินงาน และเมื่อเวลาผ่านไป ประมาณ 18 สัปดาห์ จะมีการประเมินผลข้ามกลุ่มทั้ง 3 กลุ่ม (ซึ่งถือว่าเป็นโรงเรียนชาวนาแต่ละโรงเรียนทั้งสิ้น) และจะมีการประเมินร่วมกัน ทั้งอาสาสมัครและเกษตรกร(นักเรียน) ปีละ 1 ครั้ง

ผลผลิต (P)

ผลที่เกิดขึ้นกับเกษตรกร(นักเรียนโรงเรียนชาวนา)หากพิจารณาจากผลการประเมินประสบผล เกษตรกรส่วนมากสนใจและจะทำต่อไป

จากการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนชาวนาทั้งอาสาสมัครและเกษตรกรมีความพึงพอใจและพบว่า พันธุ์พืชพื้นเมืองที่มีอยู่ในชุมชน มีความเหมาะสมกับระบบนิเวศในพื้นที่ที่แตกต่างกันออกไป มีความทนแล้ง และทนต่อสภาพแวดล้อมได้ดี (ทั้งนี้ผลที่เกิดขึ้นเห็นเฉพาะในส่วนของการเพาะปลูก สำหรับคุณภาพของผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการเพาะ ปลูกยังไม่แน่ใจว่าจะดีกว่าหรือไม่ เพราะยังไม่มีการศึกษาในเรื่องของผลผลิต)

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น

1. เริ่มการดำเนินงานของโรงเรียนชาวนาให้เป็นทางเลือกเฉพาะทางแก่เกษตรกรแต่ปัจจุบันมีการขยายตัว มีบุคคลภายนอกสนใจมากขึ้น จึงทำให้เกิดทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีคือ ชาวนาหรือเกษตรกรเป็นครูบทอาสาสมัครได้ แต่ข้อเสียที่เกิดขึ้นคือ บุคคลภายนอกที่ให้ความสนใจ มีทั้งความสนใจอย่างแท้จริง รวมทั้งการร่วมทุนด้วย จนบางครั้งทำให้บางอย่างถูกเบี่ยงเบนประเด็นไม่ตรงตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของโรงเรียนชาวนา

2. มีเงื่อนไขของงบประมาณ ทั้งที่เกิดจากบางชุมชนได้รับผลตอบแทน/งบจากผู้ใด ในขณะที่บางชุมชนไม่ได้รับผลตอบแทน ทำให้ทำให้ไปสู่การเบี่ยงเบนประเด็นวัตถุประสงค์เป็นการว่าจ้างชาวนา/เกษตรกร

3. เกิดความขัดแย้งระหว่างโรงเรียนชาวนา กับภาครัฐ ในภาพที่ปรากฏออกมาว่าโรงเรียนชาวนาดำเนินงานในลักษณะของการก้าวข้ามหรือแซงการกำกับของทางราชการ

ข้อเสนอแนะ

4. ปัจจุบันมีความไม่แน่ใจเกิดขึ้นว่า รัฐมีความจริงจังกับการปฏิรูปการศึกษาหรือไม่

5. ในกรณีที่รัฐต้องการสนับสนุนให้มีการปฏิรูปการศึกษาอย่างแท้จริง ทางอาสาสมัครโรงเรียนชาวนา ต้องการความร่วมมือและสนับสนุนจากกระทรวงวิทยาศาสตร์ งานสาธารณสุขและสถาบันวิจัยที่จะเปิดโอกาสให้ชาวนา เกษตรกร เข้ามามีส่วนร่วมคิด และร่วมทำ

ชมรมสมุนไพรในโรงเรียนผาผึ้งวิทยา

ที่อยู่ โรงเรียนผาผึ้งวิทยา อ.แม่พริก จ.ลำปาง

โทรศัพท์ 01 - 9938347

บริษัท (c)

ในปี พ.ศ. 2538 มูลนิธิการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคมได้จัดค่ายสิ่งแวดล้อมที่อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กเรียนที่เข้าค่ายได้รู้จักป่า รู้จักสมุนไพรและใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นต้นนำ

การเข้าค่ายในครั้งนี้ ได้พานักเรียนโรงเรียนผาผึ้งวิทยาไปเดินป่า พึ่งจากเรื่องสัณหาการเข้าค่ายนักเรียนได้นำเอาความรู้มาใช้ภายในโรงเรียนและที่บ้านของตน เนื่องจากโรงเรียนและบ้านของนักเรียนทุกคนอยู่ใกล้ป่า และมีสมุนไพรเป็นจำนวนมาก ต่อมานักเรียนได้ขอตั้งชมรมสมุนไพรขึ้นภายในโรงเรียน ในระดับชั้น ม.1 - 3 โดยทางโรงเรียนมีการจัดครูเป็นที่ปรึกษาชมรม

ภายในปี 2542 โรงเรียนได้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับสมุนไพร (ในหมู่บ้านมีตำรายาโบราณ) เสนอมูลนิธิการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม เพื่อจัดส่งคูปองให้กองทุนสิ่งแวดล้อมและวิทยาศาสตร์เพื่อพิจารณา และได้รับการพิจารณาให้ทุน 30,000 บาท เพื่อจัดทำชมรมรักษาสสมุนไพรและในปี พ.ศ. 2543 ทางโรงเรียนได้นำเสนอหลักสูตรดังกล่าวที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง ภายในเดือนเมษายนและได้รับเป็นหลักสูตรตัวหลักที่ลงบันทึกในจังหวัดลำปาง หลักสูตรนี้เปิดสอนเป็นวิชาการปลูกพืชสมุนไพร ซึ่งเป็นวิชาเลือกเสรีให้แก่เด็กเรียนโรงเรียนผาผึ้งวิทยาในระดับชั้น ป.1 - 6 โดยนักเรียนทุกคนในระดับชั้นดังกล่าวได้เรียนวิชานี้ร่วมกับวิชาเกษตร

ในการทำกิจกรรมของชมรม จะใช้สถานที่ในบริเวณโรงเรียนผาผึ้งวิทยาเป็นที่เรียนรู้ การเพาะปลูกพืชสมุนไพรแปรรูป และได้ส่งเสริมให้มีการปลูกพืชสมุนไพรเพิ่มเติมในสวนของนักเรียน

ปัจจัยป้อน (i)

การจัดตั้งชมรมสมุนไพรในโรงเรียนผาผึ้งวิทยาเป็นความต้องการของเด็กนักเรียนภายในโรงเรียนที่ต้องการเรียนรู้ทั้งการปลูกและใช้ยาสมุนไพร โดยใช้ภูมิปัญญาของชาวบ้านเป็นต้นนำ โดยเฉพาะการช่วยในส่วนของการผลิตยาสมุนไพร รวมทั้งมีการขยายผลไปยังผู้ปกครองของนักเรียน หลังจากมีการนำสมุนไพรกลับไปปลูกที่บ้าน เช่น ตะไคร้ ใบโหระพา ว่านหางจระเข้ ฟ้าทลายโจร ฯลฯ ประกอบกับภายในหมู่บ้านมีตำรายาโบราณ จึงทำให้เกิดการรวบรวมตำรายาแผนโบราณ

การดำเนินการของชมรมสมุนไพรในโรงเรียน มีกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของนักเรียนโรงเรียนผาผึ้งวิทยา จำนวน 51 คน ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรม (จากจำนวนทั้งหมด 93 คน) จะเป็นผู้ดำเนินการกิจกรรมเอง โดยมีอาจารย์เป็นที่ปรึกษา

แหล่งเงินทุนที่สนับสนุนการดำเนินงานของชมรมจะมีทั้งในรูปของตัวเงินและรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งได้จาก

1. กองทุนสิ่งแวดล้อมและวิทยาศาสตร์
2. มูลนิธิการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม
3. อสม. และสถานีอนามัย ส.ผาผึ้ง

4. มีรายได้บางส่วนที่ได้จากการจำหน่ายยาสมุนไพรบางชนิด น้ำยาสมุนไพร โดยอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของสถานีนานามัย อ.ฉะเชิงเทรา ที่ห้ามจำหน่ายยาสมุนไพร แต่สามารถผลิตสมุนไพรได้เฉพาะเพื่อการศึกษาและสาธารณสุขเท่านั้น ทั้งนี้จะมีเจ้าหน้าที่สถานีนานามัย ๘๖๖ มาช่วยดูแลในส่วนของคุณภาพ

กระบวนการ (P)

ในแต่ละปีชมรมสมุนไพรในโรงเรียนจะมีการเปิดรับสมัครสมาชิกชมรม และจัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ เริ่มจากประธาน ฝ่ายทรัพย์สินฯ เลขานุการ โดยแบ่งงานเป็นฝ่ายปลูกและฝ่ายแปรรูป (เช่น การทำใบกระเจียบ มะตูมตากแห้ง ฯลฯ)

ผลผลิต (P)

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากจัดตั้งชมรมสมุนไพรในโรงเรียน คือ

1. นักเรียนรู้จักพืชสมุนไพรมากขึ้น มีการนำพืชสมุนไพรมาแปรรูป และประยุกต์ใช้ภายในครอบครัว รวมทั้งการปลูกสมุนไพรเพื่อสุขภาพ (ทางโรงเรียนฉะเชิงเทราฯ ห้ามมีการจำหน่ายน้ำอัดลมภายในโรงเรียน)

2. มีการวางแผนการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุภายในหมู่บ้านฉะเชิงเทรา โดยใช้สถานที่โรงเรียนฉะเชิงเทราฯ เป็นที่ตั้งชมรม และเป็นแหล่งรวบรวมตำรายาแผนโบราณ ที่มีการบันทึกไว้ในโบราณ ซึ่งตำรายาโบราณนี้ผู้สูงอายุในหมู่บ้านพยายามและตัวอักษร และแปรรูป ปัจจุบันแปรรูปประมาณ 10 ชนิด ทั้งนี้ครูที่โรงเรียนฉะเชิงเทราฯ มีโครงการที่จะจัดส่งนักเรียน ไปเรียนรู้กับชมรมผู้สูงอายุดังกล่าว / เชิญผู้สูงอายุมาบรรยายภายในโรงเรียน

ปัญหา / อุปสรรค

1. ประธานและกรรมการชมรมสมุนไพรที่ได้รับเลือกส่วนมากจะเป็นนักเรียนชั้น ม.3 ซึ่งเป็นนักเรียนในระดับชั้นสูงสุดของโรงเรียนฉะเชิงเทราฯ ทำให้เป็นปัญหาในส่วนราชการถ่ายทอดให้แก่รุ่นน้องได้

2. การขาดแคลนสิ่งที่ใช้ในการเพาะปลูก เนื่องจากพื้นที่เป็นดินทราย ปัจจุบันใช้วิธีเพาะปลูกใน

3. ขาดงบประมาณ เพื่อใช้ในการจัดส่งครูไปอบรมแพทย์แผนโบราณตามคำแนะนำของเภสัชกร อีกทั้งใช้เวลานานในการอบรม

4. ขาดอุปกรณ์ที่ใช้บรรจุที่บ่มผลิตภัณฑ์ที่เป็นมาตรฐาน เช่น เครื่องรีดผงชา เป็นต้น

ความต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมของชมรมสมุนไพรในโรงเรียนฉะเชิงเทราฯ คือ

1. ต้องการคนที่ทำงานเป็นการเฉพาะเกี่ยวกับสมุนไพร และจะได้ขยายเครือข่ายอย่างเป็นทางการไปยังกลุ่มแม่บ้านและอสม. มาช่วยในส่วนนี้

2. ต้องการวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นมาตรฐาน โดยเฉพาะเครื่องบรรจุผลิตภัณฑ์ และเตาอบสมุนไพร

กลุ่มเกษตรกรอินทรี

ที่อยู่ บ้านหนองเรือ ต.แม่แรง อ.ป่าซาง จ.ลำพูน

โทรศัพท์ 053-556575, 01-9981330

บริบท(C)

เกษตรกรอินทรี ได้เริ่มจัดทำขึ้นในเขตพื้นที่หมู่บ้านหนองเรือ อ.ป่าซาง จ.ลำพูน จากแนวคิดของ นายจำเริญ คำสุข ในปี พ.ศ. 2540 นายจำเริญ คำสุข ประธานกลุ่มให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองว่า เป็นคน ที่ค่อนข้างผู้ทักทายและทำลายธรรมชาติ ซึ่งสมัยก่อนเคยประสบกับปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต และเคยทำการเกษตรเชิงเดี่ยว คือเก็บเกี่ยวได้ปีละ 1 ครั้ง มาก่อนแต่ยกเลิกการทำเกษตรดังกล่าว เพราะตนเองจะได้รับรายได้จากการเก็บเกี่ยวปีละ 1 ครั้ง จึงคิดค้นหาวิธีการเกษตรในรูปอื่น เพื่อให้รายได้ตลอดทั้งปี ซึ่งถือว่าเป็นการเกษตรแบบผสมผสาน คือปลูกพืชผักหลายชนิดทั้งนอกไม้ ไม้ผลและเลี้ยงสัตว์

แรงบันดาลใจในการจัดทำเกษตรอินทรี ของนายจำเริญ คำสุข ผู้เคยผ่านงานการเป็นครูฝึกวิชา ฝึกในเรือนจำเก่า และเคยเหมารถปลูกชาตทุกปี ในช่วงแรกหลังจากที่ลาออกจากงานประจำ คุณจำเริญ ได้รวมกลุ่มกับเพื่อนจดทะเบียนทำหุ้นส่วน เพื่อทำธุรกิจ แต่ประสบกับความล้มเหลวสาหัส ทำให้ต้อง ปิดกิจการ ซึ่งขณะนั้นมีเงินติดตัวเพียง 3,000 บาท และหนีอกขายค้าย แต่เนื่องจากมีอยู่ 7 คนและเห็น ป้ายคลี่ค่าตอนที่ติดไม้ภายในวัด โดยเฉพาะข้อความที่ว่า “คนฉลาดมีเงิน ไม้เดียวก็รวยได้” จึงคิดที่จะ อยู่ตัวมาหากินต่อไปและเริ่มปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

จุดเริ่มต้นของการต่อสู้กับวิถีชีวิต ที่จะต้องทำมาหากินต่อไปคือ การเริ่มถามตนเองว่าเก่งอะไร ชอบอะไร โดยมีคำตอบให้กับตนเองว่า ชอบดอกไม้เป็นชีวิตจิตใจ ดังนั้นจึงได้เริ่มปลูกดอกกุหลาบ เพราะทำก็ไม่ขาย โดยจัดส่งขายที่สวนเบญจกาศ และตลาดค้าเหี่ยวภายใน อ.เมือง จ.เชียงใหม่ กิจการเริ่ม ดีขึ้นเรื่อย ๆ มีคนงานประมาณ 10 คน ทำอยู่ได้ประมาณ 8 เดือน จนกระทั่งวันหนึ่งมีชายคนหนึ่งมาในตลาดทั้งวันได้เงินเพียง 318 บาท มีผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งเป็นแม่ค้าจากมะม่วงในตลาด มะม่วงเหลือ ประมาณ 1.5 เตะ จึงวานให้นายจำเริญ ช่วยขายให้ เพราะต้องกลับบ้านก่อนนายจำเริญจึงได้นำมะม่วง ออกมาทำความสะอาดและมาเรียงใหม่โดยจัดอย่างสวยงาม ในไม่ช้าก็ขายได้หมดและได้กำไรเฉพาะจาก การขายมะม่วง 280 บาท หลังจากนั้น จึงคิดว่าตนเองควรมีการขายแบบผสมผสานขึ้น คือขายทั้งดอก ไม้และไม้ผล

ในช่วงสิ้นเดือนธันวาคม 2540 มีแนวพระราชดำริ เกี่ยวกับเรื่องการเกษตรแบบผสมผสานขณะ นั้นนายจำเริญมีพื้นที่บ้านเพียง 4 ไร่ ได้เริ่มปรับเปลี่ยนกุหลาบบางส่วนและเริ่มปลูกดอกไม้อื่นเพิ่มเติม ปลูกไม้ผล เลี้ยงไก่ เมื่อชาวบ้านใน อ.ป่าซาง เห็นก็เริ่มถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นประสาธ ต่อมานาย จำเริญ ได้เริ่มศึกษาเรื่องการทำปุ๋ย เพราะคิดว่าทำไม่ชาวบ้านยังทำการเกษตรทั้งจน ปุ๋ยต้องซื้อ จากการ ศึกษาเรื่องการทำปุ๋ยเชิงลึก ได้ทดลองเอาขี้ไก่มาทำปุ๋ยปลูกผักและดอกไม้มีความสวยงามมากขึ้น กิจการ เริ่มดีขึ้นเรื่อย ๆ มีคนงานเพิ่มมากขึ้นชาวบ้านในเขต อ.ป่าซาง เริ่มหันมาสนใจมากขึ้น

ปัจจัยป้อน(1)

วัตถุประสงค์ของการเกษตรอินทรีย์

1. มีความต้องการที่จะให้ตนเองมีรายได้ตลอดทั้งปี และเพียงพอที่จะหาเลี้ยงครอบครัวได้ โดยเริ่มทำการคิดว่าควรมีรายได้เป็น 3 ระบบ คือ กระแสรายวัน - รายเดือน - รายปี ทำ 1-2-3 ระบบ 1 จะได้รายได้จากการขายต้นไม้ เช่น ใบเฟิร์น ขาไฮโปละ 0.50 สตางค์ ระบบ 2 จะได้รายได้จากไม้ตัดดอก เช่น ดาวเรือง แอสเทิร์น แดงดอก ระบบ 3 จะได้รายได้จากการขายผลไม้ ได้แก่ มะม่วง ลำไย จากทั้ง 3 ระบบดังกล่าวข้างต้นทำให้มีฐานะดี สามารถชำระหนี้สินได้หมดในปี พ.ศ.2545

2. เมื่อการทำเกษตรอินทรีย์ประสบความสำเร็จตามข้อ 1 นายจำเริญมีความต้องการช่วยเหลือผู้ที่ยากจนและประสบปัญหาในชีวิต จึงมีการรวบรวมทุนจากการบริหารจัดการผู้มีจิตศรัทธาและมีแนวคิดเดียวกัน โดยกลุ่มเกษตรกรที่รวมตัวกันประมาณ 25 - 30 คน ได้สร้างอาคารเพื่อจัดตั้งเป็นโรงเรียนชื่อ "โรงเรียนเกษตรกรและสถานที่ปฏิบัติธรรม" ที่ไม่ต้องจดทะเบียน เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในพื้นที่เขต อ.ถ้ จ.ลำพูน ซึ่งมีผู้บริหารที่ดินให้ประมาณ 20 ไร่ โดยจะมีกำหนดการเปิดโรงเรียนภายในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546

หลักสูตรการเรียนการสอนภายในโรงเรียน กำหนดไว้ว่าจะมีการเรียนการสอนโดยใช้ระยะเวลา 3 วันจบหลักสูตร และวันสุดท้ายจะมีการเรียนการสอนเรื่องหลักธรรม เพราะเห็นว่าเกษตรปัจจุบันใจร้อน ขาดการอดและการวางแผนที่ถูกต้องไม่ว่าจะเป็น การแสดงออกในรูปของการประท้วง ก่อม็อบ บิดเบือนเนื้อหาของหลักสูตรจะทำแบบเกิดแรงกระทบจรร ทั้งในส่วนของการผลิต การตลาดและการพัฒนาสังคม โดยใช้ระบบโซนนิ่ง เข้ามาช่วยในการจัดทำสำหรับหลักสูตรทางด้านการเกษตรอินทรีย์ ได้แก่

1. พืชผักปลอดสารพิษ
2. ผลิตภัณฑ์สดจากไข่
3. ไข่ หนูอินทรีย์ (ปลอดสารพิษ)
4. ผลิตภัณฑ์เบ็ดเสร็จทั้งในเรื่องของปุ๋ย ฮอร์โมนแบบไม่ใช้สารพิษ แต่เป็นแบบสมุนไพร
5. เป็นแหล่งรวมภูมิปัญญาพื้นบ้านในเรื่องของสมุนไพร

แหล่งเงินทุน

จะได้รับการบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา ทั้งทางด้านการเงินและพื้นที่ในการดำเนินงาน ทั้งนี้ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และในส่วนของงานทางด้านการวิจัยโดยเฉพาะเรื่องปุ๋ย จะได้รับความสนใจจากที่ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันวิจัยเยอรมัน สวีเดน เวียดนาม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทร์ ขอเข้าศึกษาดูงาน ทั้งนี้ทางคุณจำเริญ ยังได้รับคำตอบแทนจากการเป็นวิทยากรบรรยายตามสถานที่ต่าง ๆ รวมทั้งได้รับการบริจาคเงินและที่ดิน หลังจากเสร็จสิ้นการบรรยายในแต่ละครั้งด้วย

กระบวนการ (P)

โรงเรียนเกษตรและสถานที่ปฏิบัติธรรม จะเปิดรับบุคคลผู้ที่สนใจทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส และเมื่อเรียนจบหลักสูตร เพศชายจะต้องออกไปทำงาน ในขณะที่เพศหญิงถ้าใครมีความต้องการที่จะทำงานต่อภายในโรงเรียน ทางโรงเรียนจะรับเข้ามาทำงาน โดยมีการจ่ายค่าตอบแทน (การเรียนจะไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น)

รูปแบบของทางเรียนการสอนภายในโรงเรียนเกษตรกรรมและสถานที่ปฏิบัติธรรม จะมีการทำแบบครบวงจร และมีส่วนของการปฏิบัติ การทำวิจัย เช่น การตั้งประเด็นการวิจัยว่า “ทำไมเกษตรกรถึงทำสิ่งจน” การทำเศรษฐกิจพอเพียง และดำเนินเศรษฐกิจศาสตร์เชิงพุทธ

ผลลัพธ์(P)

ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์ คือ รู้จักการทำเศรษฐกิจพอเพียงและดำเนินเศรษฐกิจศาสตร์เชิงพุทธ ตระเวนเศรษฐกิจศาสตร์ทุนนิยม(ไม่เลือก รู้จักคำว่าพอ) ปัจจุบันเกษตรอินทรีย์มีจำนวนสมาชิกรวมทั้งสิ้น 2,208 คน (เฉพาะภายในจังหวัดลำพูน) และมีการขยายเครือข่ายไปถึง 75 จังหวัดทั่วประเทศ

ปัญหา/อุปสรรค

1. ภาครัฐ มีจิตใจที่ไม่เป็นสาธารณะ ไม่เปิดใจกว้าง ทำให้เกษตรอินทรีย์ห่างจากภาครัฐ
2. ในช่วงแรกของการจัดทำจะได้รับการสนับสนุนจากพัฒนาชุมชน แต่เมื่อเกษตรกรเข้ามาสนใจศึกษาเพิ่มมากขึ้น พัฒนาชุมชนจึงได้ยกเลิกการสนับสนุน โดยให้เหตุผลว่าทางผู้จัดทำเกษตรอินทรีย์ได้ใส่ใจกับเกษตรมากกว่าพวกตน

3. เนื่องจากปัจจุบันงบประมาณยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน จึงทำให้คุณจำเริญ พยายามผลักดันให้ตนเองเป็นผู้ที่ได้รับการสนับสนุน ยกย่องหรือเรียกว่าเป็นเบอร์หนึ่งของจังหวัด ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังที่จะได้งบประมาณขึ้น เพื่อช่วยเหลือนักเรียนตามชนบทด้วย

ข้อเสนอ

ในการดำเนินงานต่าง ๆ ควรใช้ศักยภาพความเชื่อของชาวบ้าน โดยเฉพาะความเชื่อของคนไทยที่เชื่อในเรื่องของพุทธศาสนาและคำสั่งสอนจากพระมากกว่าบุคคลอื่นมาประยุกต์ใช้ในการเผยแพร่คำสอนต่าง ๆ เช่น นิมนต์พระมาช่วยในการเผยแพร่ เป็นต้น

คุณศรีพร ได้รู้จักกับกิจกรรมเกษตรอินทรีย์ในปี 2545 โดยคุณจำเริญ คำสุข ประธานกลุ่มอรรถพรย์ บ้านหนองเจือกได้มาแนะนำชักชวนให้มีการออกรั้ว ปลูกข้าว และทอผ้า

หลังจากที่คุณศรีพรได้เข้าร่วมกิจกรรมแล้ว รู้สึกว่าเป็นผลดีต่อตนเอง มีความพอใจกับกิจกรรมกลุ่มนี้มา เพราะสามารถช่วยเหลือความยากจนได้ เวลาว่างหรือกิจกรรมอะไรเกิดขึ้นจะมีการแจ้ง/บอก

ล่วงหน้าให้ทราบ และมีการแบ่งงานมาให้ทำ เป็นการเพิ่มรายได้ส่วนหนึ่ง เช่น มีการทอดผ้าจะแบ่งให้ทำ การทำเกษตร ปักชำยอดดสารพิษ และในช่วงที่ไม่มียานทำก็จะแนะนำให้มีการปลูกหญ้าขายให้วัว กิน ซึ่งจะมีคนมารับซื้อจากบ้านโฮ้งมีการแนะนำให้ปลูกแครอท มีการสอนให้ทำปุ๋ยแบบสมุนไพร ทำยาฆ่าแมลง ที่ได้จากยาพริกฮอไรโมน และจากที่เข้าร่วมกิจกรรมเกษตรอินทรีย์มานี้คิดว่าจะร่วมงานกับคุณจำเริญ ต๋อไปเรื่อย ๆ เพราะการเข้าร่วมนี้จะไม่เสียค่าใช้จ่ายอะไรเลย แต่จะมีงานทำและมีรายได้เสริม

ศูนย์ศรีเกียรติพัฒนา

บริบท (c)

1. ความเป็นมา

ตั้งขึ้นเพื่อรวมเงินหม่อม และแสดงความจงรักภักดีในนามของสมเด็จพระชนมหาพรราชา 5 รอบ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ได้ดำเนินการก่อสร้าง โดยจังหวัดสงขลา ร่วมกับกรมการศึกษานอกโรงเรียน และสมาคมสตรีนักธุรกิจและวิชาชีพแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์จังหวัดสงขลาและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

2. ปรัชญา

ด้วยความเชื่อมั่นและศรัทธาในงานการศึกษานอกโรงเรียนว่า เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศและเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาคน ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญที่ท้าทายต่อความอยู่รอดตามลัทธิของระบบเศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศไทยพัฒนาคน พัฒนาระบบความคิด พัฒนาอาชีพ จัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมศักยภาพการศึกษาภาคประชาชน การพัฒนาสังคมเรียนรู้

3. แรงบันดาลใจ

ด้วยความปรารถนาที่จะเห็นภาพของศูนย์พัฒนาอาชีพจังหวัดสงขลา ก่อตัวเป็นรูปเป็นร่างเป็นศูนย์ที่จะพึ่งพาของผู้ด้อยโอกาสในสังคมอย่างแท้จริง คณะทำงานได้ดำเนินการตามรอยพระยุคลบาทของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงเป็นแบบอย่างคึงเจตนา ในการช่วยเหลือราษฎรผู้ยากไร้ ในกิจการรวมการพัฒนาอาชีพ

4. อาคารสถานที่

ที่ตั้งได้รับการจัดสรรจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ประมาณ 30 ไร่การดำเนินการก่อสร้าง ใช้งบประมาณจังหวัดและงบบริจาค อาคารตั้งอยู่ที่ เลขที่ 433 หมู่ที่ 2 ต.สงขลา -เกาะยอ อ.เมืองสงขลา จ.สงขลา 90100

ปัจจัยป้อน(1)

1. วัตถุประสงค์

1. เพื่อการแสดงออกถึงความจงรักภักดีและเกิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถซึ่งทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อพสกนิกรชาวไทยอย่างอเนกอนันต์สุดมิได้
2. เป็นสถานที่ฝึกอบรมวิชาชีพต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนทั่วไป
3. เป็นศูนย์กลางฝึกอบรบวิทยากรชาวบ้านเกี่ยวกับวิชาชีพ เพื่อนำไปเผยแพร่ให้กับประชาชนทั่วไป
4. เป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ได้จากฝีมือและแรงงานของประชาชนในจังหวัดภาคใต้
5. เพื่อสนองนโยบายตามคณะรัฐมนตรี กรมการศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสงขลา จึงได้เสนอโครงการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ
6. เพื่อแก้ปัญหาการว่างงานของประชาชนในชุมชนและยกฐานะทางเศรษฐกิจในสหภาพครัวให้มั่นคง
7. เพื่อเป็นการประสานความสามัคคีและฝึกกำลัง ระหว่างภาครัฐและเอกชนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

2. ผู้ดำเนินการ

ข้าราชการ 1. นางพรณิศา โสภากัณฑ์ ผู้บริหารศูนย์ศรีเกียรติพัฒน์

2. นายทวิช ปรีศวงศ์ ผู้ช่วยผู้บริหารและหัวหน้าโครงการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาอาชีพ

3. นายไพฑูรย์ ศิริรักษ์ หัวหน้าโครงการฝึกอบรมช่างศิลป์ไทยโบราณ (ช่างสิบหมู่)

3. ผู้เรียน เด็กและเยาวชนทั้งในระบบและนอกระบบ ประชาชนผู้สนใจในงานศิลปะไทยโบราณ ครู-อาจารย์ สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่เปิดสอนงานศิลปะ

4. กลุ่มเป้าหมาย

(ที่ต้องการผลผลิตนี้)

1. ประชาชนทั่วไปที่สนใจเรียนรู้งานศิลปะไทย (ช่างสิบหมู่)

2. นักศึกษา นักเรียน ครู - อาจารย์ สถาบันศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัดสงขลา และจังหวัดใกล้เคียง

3. กลุ่มช่างที่ทำงานศิลปะสาขต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดสงขลาและจังหวัดใกล้เคียง

4. กลุ่มเด็กไทย หัวใจไทย และครอบครัวในจังหวัดสงขลา

5. ลักษณะหลักสูตร

เปิดสอนและฝึกอบรมช่างศิลปะไทยโบราณ (ช่างสิบหมู่) ในปี พ.ศ. 2541 โดยใช้หลักสูตรการเรียนการสอนจากวิทยาลัยในวังหรือศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนการอุษณภูมิเอก สำนักศาสนา จานตราปฐม ทดลองเปิดสอนหลักสูตรระยะ 100 ชม. ในสาขาวิชางานสาขารัตนศิลป์ และสาขาอื่น ๆ 500 ชม. ในปี 2542 คืองานสาขารัตนศิลป์ เครื่องปั้นดินเผาและงานจิตรกรรมไทย ปี 2543 เพิ่มเป็น 4 สาขา เพิ่มงานสลักหรือแทงหยวก หลักสูตร 500 ชม.

6. ระยะเวลาสอน/อบรม

แล้วแต่ช่วง ช่างไหนทำง่ายใช้เวลาสอนน้อย งานช่างไหนยากใช้เวลานานมาก เริ่มแรกเปิดสอน 100 ชม. ในสาขาวิชา งานสาขารัตนศิลป์ และเปิดสอนอีก 3 สาขาวิชา หลักสูตร 500 ชม. คืองานสาขารัตนศิลป์ งานเครื่องปั้นดินเผา และงานจิตรกรรมไทย และเปิดเพิ่มอีก 4 สาขา โดยเพิ่มงานสลักหรืองานแทงหยวก หลักสูตร 600 ชม. และต่อมาเพิ่มเป็น 800 ชม.

7. แหล่งเงินทุน

ก่อสร้างอาคารใช้บพัฒนาจังหวัดและงบบริจาค ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสงขลาผู้สนับสนุน

สนับสนุนสถานที่อุปกรณ์

ศูนย์การศึกษาชนกโรงเรียนจังหวัดสงขลา สนับสนุนสถานที่ และครุภัณฑ์โดยขอจากกรมพัฒนาจังหวัด สนับสนุนในเรื่องอาคารร่วมกับงานบริจาค

การเก็บค่าธรรมเนียม

ไม่เก็บค่าธรรมเนียมจากผู้เข้ามาอบรม

กระบวนการ (P)

1. ช่วงเวลาการรับสมัคร ไม่กำหนดเวลารับสมัคร
การกำหนดอายุ ไม่กำหนดอายุ โหลหลักสูตรระยะยาว แต่อายุประมาณ 18 ปีขึ้นไป
คุณสมบัติของผู้สมัคร มีสัญชาติไทย
2. วิธีการเรียนการสอน
(รูปแบบการจัด) สอนเป็นหมู่ช่วง ศึกษาพื้นฐาน และลงมือปฏิบัติ ใครต้องการศึกษาช่วงใดก็ไปเรียนช่วงนั้น
3. การวัดผลประเมินผล/มีหรือไม่/ใช้เครื่องมืออะไร มองด้วยการสังเกต และดูชิ้นงานที่ทำของผู้เข้าอบรม

ผลผลิต (P)

1. จำนวนผู้ที่ผ่านการเรียน ไม่แน่นอน โหลหลักสูตรระยะสั้นผ่านประมาณ 99 % ในระยะยาวผ่านน้อย
2. จำนวนวันที่เรียน วันจันทร์ - ศุกร์ เวลา 08.00 - 20.00 น.
3. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ไปได้ประกอบอาชีพส่วนตัวได้ บางคนกลับมาเป็นครูสถานในศูนย์
4. ความพึงพอใจของผู้สอน พึงพอใจที่ได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้มาฝึกอบรม
5. ความพึงพอใจของผู้เรียน พึงพอใจที่ได้มาเรียนความรู้ไปประกอบอาชีพได้
6. ความพึงพอใจของผู้ปกครอง พึงพอใจได้เห็นเยาวชนมีความรู้ด้านศิลปะไทย
7. ความพึงพอใจของประชาชน พึงพอใจที่ได้เห็นการฝึกหัดศิลปไทยโบราณ (ช่างสิบหมู่) ได้คงอยู่กับคนไทยต่อไป

ข้อคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เช่น

ปัญหา/อุปสรรค อุปกรณ์ บางอย่างขาดแพง ในบางช่วงวิชาที่มีผู้เรียนน้อย เนื่องจากเวลาเรียนชั่วโมงมาก วิทยากรในการสอนมีน้อย สอนเมื่ออยู่ 4 คน ช่วงแต่ละคนคำสอนแทนวิทยากรน้อย ถ้ากว่าเกณฑ์ บางช่วงเล็กละเอียดจำนวนไม่ถึงเกณฑ์วิทยากรได้คำสอนแทนตามจำนวนเด็ก เด็กน้อยก็ได้คำสอนแทนน้อย แต่ถ้าเขาออกไปประกอบอาชีพส่วนตัวรายได้ที่เขาได้มากกว่าการเป็นวิทยากรหลายเท่า

ความต้องการการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพิ่มเติมจากหน่วยงาน

อาคารสถานที่ที่เป็นสัดส่วน คือ หนึ่งห้องหนึ่งช่าง อาคารหอพักของนักศึกษา เพราะนักศึกษาบางคนมาจากต่างถิ่นไม่มีที่พัก เช่นผู้เรียนระยะยาว ถึงขาดเครื่องมือบางช่างเพราะราคาแพง จึงต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพ คือ กระทรวง ทบวง กรม

ชมรมเด็กรักนก บ้านเลขที่ 500 หมู่ 11 บ้านท่ามะไฟหวาน

ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก่งคร้อ จ.ชัยภูมิ 36150

โทรศัพท์ 06-2567522

บริบท(c)

1. ความเป็นมา

ชมรมเด็กรักนกเป็นกลุ่มคนทำงานกับเด็กในชนบท ก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือนมีนาคม 2534 โดยมี ทาสงพ้อคำเขียน สุวีนโธ เจ้าอาวาสวัดภูเขาคอง บ้านท่ามะไฟหวาน เป็นผู้ก่อตั้ง และมีพระไพศาล วิสาโล เป็นที่ปรึกษาชมรม โดยมีแนวทางของการประสานร่วมมือและร่วมกันพัฒนาคุณภาพของเด็กในชนบท ร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ให้ทุกฝ่ายได้ตระหนักต่อสถานการณ์ของปัญหาสิ่งแวดล้อมและ สังคมในยุคปัจจุบัน และเพื่อให้เด็กได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ประกอบกับการใช้ธรรมชาติในการ สืบสอนเด็กเพื่อให้ซึมซับและเข้าร่วมกิจกรรม หลังจากที่เราเริ่มในช่วงปี 2534 – 2538 กิจกรรมได้หยุดชะงักเนื่องจากไม่มีผู้สานต่อในกิจกรรม และคุณวิชัยผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมของเด็กรักนก เห็นความ สำคัญของกิจกรรมนี้ ๆ ที่ควรดำเนินการต่อ จึงได้ชักชวนเพื่อนมาช่วยกิจกรรมและเชิญชวนเด็ก ๆ ใน โรงเรียนโดยไปขอตัวน้องการสอนจากครู ในช่วงแรกสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาในชุมชน ต่อจากนั้น เกิดวิดิทัศน์เกี่ยวกับนกให้ดู และชวนเด็กมาดูนก

2. แรงบันดาลใจ

จากการที่คุณวิชัยเคยเป็นสมาชิกของกลุ่มเด็กรักนกเมื่อครั้งที่ยังเป็นเด็กนักเรียน ปี พ.ศ. 2534 ซึ่ง ในระหว่างนี้กิจกรรมขาดการสานต่อ จากที่หลังจากที่ได้ไปทำงานกับมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและได้กลับ มาเยี่ยมบ้าน พบเห็นเด็กที่ติดการในชุมชน จึงอยากทำกิจกรรมให้เด็กได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และ ให้เด็กมีที่พึ่งพิงที่ ๆ จะสามารถพูดคุยได้ ประกอบกับตนเองเคยร่วมกิจกรรมต่อเนื่องมา หากไม่มีใครสานต่อ กิจกรรมนี้ ๆ ก็จะสูญหายไป

3. อาคารสถานที่

ที่ดินสำหรับการสร้างอาคารสำนักงานที่ได้รับการบริจาคจากคุณวิภาพรรณ นาคแพน ซึ่งเป็น คนที่อยู่ในชุมชนที่เห็นความสำคัญของกิจกรรมเด็ก และเพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้กับคุณแม่โดย บริจาคที่ดินนามคุณแม่ปุ่น นาคแพน และในการสร้างอาคารสำนักงานเจ้าหน้าที่ได้งบประมาณจากการ ทำเข็มกลัดนกขายและในส่วนของแรงงานในการสร้างอาคารจะช่วยเหลือในกลุ่มผู้สนใจร่วมกิจกรรมส่วน อุปกรณ์จำเป็นพวกไม้คุณพ่อของคุณวิชัยได้บริจาคให้ และซื้อปูน ตะปู และกระเบื้อง

สถานที่ในการสำรวจนกและฝึกอบรม ได้ใช้พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว จ.ชัยภูมิ วัดป่า สูดโต บ้านท่ามะไฟหวาน อ.แก่งคร้อ อุทยานแห่งชาติน้ำหนาว จ.เพชรบูรณ์ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จ.นครราชสีมา สถาบันวิจัยประมงน้ำจืด จ.ชัยภูมิ

1. วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษาสถานการณ์ของปริมาณและชนิดนก บนเทือกเขาภูแล่นหลา เขตจังหวัดชัยภูมิ ในปัจจุบัน
- การส่งเสริมบทบาทของกุ่มเด็ก เยาวชน ในการศึกษาถึงสถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ สังคม เพื่อให้เกิดความหวักและตระหนักต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพนาชุมชนในภาค

2. ผู้ดำเนินการ

คุณวิทย์ นพวิทย์ ประธานชมรมเด็กรักนก

คุณสุวิมล ชัยนอร์ เจ้าหน้าที่สนาม(ช่วยกิจกรรม จัดทำบัญชี งานธุรการ) เคยเป็นอาสาสมัครมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม World Wild Life Foundation (WWF) จากนั้นเห็นกิจกรรมของชมรมเด็กรักนกน่าสนใจเลยเข้ามาช่วยจัดกิจกรรมโดยไม่ได้รับเงินเดือนแต่อย่างใด

3. ผู้เรียน

เป็นเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา จนถึงชั้น ม. 3 ส่วนมากอายุระหว่าง 8 - 15 ปี เป็นเด็กในหมู่บ้านและนักเรียนในโรงเรียนใกล้เคียงจำนวน 15 โรงเรียน ที่เจ้าหน้าที่ได้เข้าไปจัดกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา และชวนเด็ก ๆ มาร่วมกิจกรรมของชมรมเด็กรักนก

4. กลุ่มเป้าหมาย

เด็ก เยาวชน สมาชิกชมรมเด็กรักนก นักเรียนที่สนใจกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ในชุมชนบริเวณเทือกเขาภูแล่นหลา จ.ชัยภูมิ) โดยมีพื้นที่เป้าหมายใน 4 อำเภอ คือ อำเภอแก้งคร้อ อำเภอเมือง อำเภอเกษตรสมบูรณ์ อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

5. ลักษณะหลักสูตร

ก. ช่วงแรกของการทำกิจกรรมจะอบรมเกี่ยวกับ Green House Effect ให้กับเด็กทั้งชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา โดยให้อุบัติการณ์ และพูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการเกิด Green House Effect

ข. ห้องเรียนธรรมชาติ ธรรมชาติศึกษา สไลด์ เรื่องสิ่งแวดล้อม นกและสัตว์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เก็บขยะ การสำรวจนก การดูนกและปัญหาของสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อจำนวนนก

ค. การดูนกได้เรียนรู้ในการก่อตั้งถ้ำถ้ำ การดูนกชนิดต่าง ๆ การบันทึกทำสถิตินกโดยการเขียน และการวาดรูปการทำกิจกรรมเพื่อจำหน่ายแก่อุทยานต่าง ๆ

ง. ค่ายครอบครัว เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กและครอบครัว รวมทั้งเข้าใจกิจกรรมของชมรม

จ. ค่ายนักสืบสิ่งแวดล้อมเพื่อการดูนก ไลเคน และเห็ด ซึ่งเป็นกิจกรรมสำหรับนักเรียนโรงเรียนรอบ ๆ ภูแล่นหลา คือ บ้านกุดโง้ง ลาดฝักหมาม ท่าทางเกวียน ท่ามะไฟ ลาดรินทอง รับผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ครั้งละ 40 คน และทำกิจกรรมนักสืบสิ่งแวดล้อมและค่ายดูนก ปีละ 2 ครั้ง

ฉ. ธรรมชาติศึกษา เป็นการศึกษาสถานการณ์ของพื้นที่ป่าต้นน้ำลำปะทาวและคุณภาพของลุ่มน้ำลำปะทาว ด้วยการใช้อธิบายประเมินคุณภาพน้ำด้วยสัตว์เล็กน้ำจืด เพื่อผลักดันให้เกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทรัพยากรป่าไม้ นก พื้นดินและลุ่มน้ำลำปะทาว โดยมีพระเป็นผู้นำร่วมกับชาวบ้านเดินไปจุดมุ่งหมายที่มีลำปะทาวผ่าน ผู้เข้าร่วมจะช่วยกันสำรวจจึงมีชีวิตในลำปะทาวแล้วนำมาเปรียบเทียบกับอดีตว่ามีสัตว์น้ำชนิดไหนที่หายไปบ้างและช่วยกันแก้ปัญหาในทางสันติเช่นนำน้ำในส่วนที่มีการเลี้ยงไก่และปล่อยมูลสัตว์ลงไป เจ้าหน้าที่จะเชิญเจ้าของกิจการมาสำรวจคุณภาพน้ำร่วมกันและหาทางแก้ปัญหา โดยจะไม่มีการให้โทษแก่เจ้าของกิจการ

6. ระยะเวลาสอนหรืออบรม

การดูนก จะดูโนวันเสาร์และอาทิตย์ ทุก 7 เดือน และพาเด็ก ๆ ทำเข็มกัตตนาที่เด็กสนใจ
ค่ายดูนก ปีละ 2 ครั้ง โดยใช้เวลาการอบรมครั้งละ 5 วัน
โครงการธรรมชาติ ปีละหนึ่งครั้ง ครั้งละ 7 - 9 วัน

7. แหล่งเงินทุน

- อุปกรณ์ในการดูนก ได้รับการบริจาคจาก WWF สมาคมอนุรักษ์นก แห่งประเทศไทย
- อุปกรณ์ในการทำกิจกรรมศิลปะ ได้รับบริจาคทั่วไป
- กิจกรรมธรรมชาติ ได้รับงบประมาณจาก รายการโลกสีเขียว
- งานขายของชำเข็มกัตตนา เพื่อทำกิจกรรมที่ไม่มีผู้สนับสนุน และเป็นค่าใช้จ่ายของเจ้าหน้าที่
ที่การเดินทางเพื่อร่วมกิจกรรมดูนกในพื้นที่อื่น ๆ
- จากวัดท่ามะไฟหวาน เป็นเจ้าภาพครัวสาว อาหารแห้ง จากพระแม่ในทางจัดกิจกรรมในบางครั้ง
รถยนต์เพื่อใช้ในการติดต่อประสานงานของชมรม และงานของวัด
- งบประมาณเดือนละ 1000 บาท (หนึ่งพันบาท) พระโศภิตวิสาโย เป็นระยะเวลา หนึ่งปี
ในช่วงปีแรกที่จัดกิจกรรม

กระบวนการ (P)

1. ช่วงเวลารับสมัคร

การทำกิจกรรมของกลุ่มไม่ได้ระบุเวลาที่แน่นอนในการรับสมัคร ส่วนการทำกิจกรรมแต่ละ
จะรับสมัครในแต่ละโรงเรียนในช่วงที่มีการเข้าค่าย จะรับสมัครเรียนชั้นประถมถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
คุณสมบัติของผู้สมัคร ต้องเป็นผู้สนใจกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม และการดูนก และเข้าร่วม
กิจกรรมในช่วงวันหยุด

2. วิธีการเรียนการสอน

สิ่งแวดล้อมศึกษา ดูวิดีโอ ฟังเพลง แลกเปลี่ยน

กิจกรรมดูนก ทำสมุดบันทึกนกโดยติดกระดาษและทำให้เป็นรูปเล่มแล้ววาดรูปที่หน้าปกตกแต่งให้มี
สีสันสวยงาม จากนั้นเป็นกิจกรรมลงพื้นที่เพื่อดูนกแล้วบันทึกเกี่ยวกับการดูนกที่ได้พบ ว่าพบที่ไหน
เวลาใด พบอะไรบ้าง รวมทั้งวาดรูปนกที่เห็นประกอบ จัดเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับนก ทำไม้มกาว
ชนิดที่เศษพบแล้วหายไป การกระทำของมนุษย์กับผลกระทบที่เกิดขึ้น

ธรรมชาติศึกษา เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์ของพื้นที่ป่าต้นน้ำสะพาน และคุณภาพผืนน้ำลำ
ปะทาว ด้วยการสำรวจประเมินคุณภาพน้ำด้วยวิธีสังเกตน้ำจืด มีการเชื่อมโยงวิถีชีวิตของคนบนเทือกเขาภู
แล่นดากับสถานการณ์ผืนน้ำปะทาว จัดเวทีคุยกับชาวบ้านที่เดินผ่านในแต่ละชุมชน กลุ่มคน วัด หน่วยงาน
ราชการที่เกี่ยวข้องร่วมกับพระ หานแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันในการผลักดันให้เกิดการอนุรักษ์สิ่ง
แวดล้อม ทรัพยากรป่าไม้ นกพื้นดินและผืนน้ำปะทาว

3. การประเมินผล

สังเกตจากการเข้าร่วมกิจกรรมและการบันทึกของการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในส่วนของกิจกรรมของ
ชมรมประเมินจากผลผลิตเช่น การทำสมุดบันทึกได้แล้วเสร็จและสวยงามหรือไม่ การทำเข็มกัตตนา และ
คุณภาพที่ออกมา รวมทั้งการสั่งซื้อจากบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก

ผลผลิต (P)

1. จำนวนวันที่เรียน

- การอนุบาล จะดูสัปดาห์ที่ด้อย ช่วงที่เด็กไม่ได้ไปโรงเรียน ส่วนในการสำรวจจนจบเพื่อออกเขา ภูสถานจะสำรวจช่วงที่นักเรียนมีการอพยพ และการเปลี่ยนแปลงในแต่ละฤดูกาล
- โครงการธรรมชาติวิทยา จะใช้เวลาเดินทางและทำกิจกรรมในแต่ละหมู่บ้าน รวม 8 วัน
- สิ่งแวดล้อมศึกษาซึ่งจัดขึ้นในโรงเรียน ครึ่งละ 3 ชั่วโมง แล้วแต่เจ้าหน้าที่ชมรมจะเข้าไปขอ ชั่วโมงเรียนจากโรงเรียนได้
- ค่ายอนุบาล ปีละ 2 ครั้ง โดยใช้เวลาการอบรมครึ่งละ 5 วัน

2. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

- เด็กสามารถอนุบาลตามคู่มืออนุบาลและสามารถบอกชนิดของนกด้วยตาเปล่าได้ และมีผลงานในการรังนกนางแอ่นของชั้นประถม ในระดับประเทศโดยได้ถ้วยรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- สามารถวิเคราะห์ ผลกระทบที่ทำให้นกไฟท้อถิ่นน้อยลง คือ มีการจุดไฟป่า เลี้ยงปิ่น คนเข้าไปเก็บของป่าเยอะ หินนกเพื่ออาหาร หรือเพื่อนนำไปขายและเพื่อเลี้ยงดูเล่น ชาวพิษลงสู่แม่น้ำ ป่าไม้ลดลงเนื่องจากมีการตัดไม้ทำลายป่าจนเหลือซากทำให้นกไม่มีที่อยู่อาศัย เกิดการอพยพย้ายถิ่น
- เด็ก ๆ รักสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ และสามารถเป็นวิทยากรในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับนกได้
- เด็กได้มีเวลาทำกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์และมีกลุ่มเพื่อนที่ทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เด็กไม่ซบเซาเกี่ยวกับสภาพชีวิต จากการสังเกตเด็ก ๆ จะมีความสุขมากในการทำกิจกรรมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- เด็กสามารถอ่านออกเขียนได้ดีขึ้น เนื่องจากเด็กต้องใช้ความสามารถในการบันทึกชนิดของนก พฤติกรรมของนก การวิเคราะห์ต่าง ๆ
- เด็กกล้าแสดงออก มีความสามารถในการนำเสนอ และการวิพากษ์ในทางสร้างสรรค์ เช่น ในการเลือกผู้เข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันการอนุบาล เด็ก ๆ จะเสนอตัวเองและต้องเลือกตัวแทนเจ้าหน้าที่จะให้เด็ก ๆ เสนอสิ่งที่ตนเองทำได้ดี มีส่วนไหนที่ตนเองเป็นจุดขาย หรือหากเลือกคนอื่น คนที่ไม่ได้ถูกเลือกมีจุดบกพร่องที่จะต้องเพิ่มเติมอะไรเพื่อให้ถูกเลือกในครั้งต่อไป
- เด็กได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกัน การรู้จักขอบคุณผู้ที่ทำอะไรให้กับเราและขอโทษผู้อื่น โดยเจ้าหน้าที่จะสรุปกิจกรรมในแต่ละวัน และให้เด็กแยกชื่อผู้ที่ตนเองต้องการขอบคุณและขอโทษ และบอกสาเหตุด้วยว่าทำไมต้องขอบคุณและขอโทษเขา

3. ความพึงพอใจของผู้สอน

จากการสอบถามพบว่าผู้สอนมีความพึงพอใจในผลผลิตที่เกิดขึ้น ทั้งในด้านการกิจกรรมที่ทำตัวเด็กเอง และครอบครัวที่เห็นความสำคัญของกิจกรรมเด็ก และช่วยเหลือเด็กที่ไม่มีพ่อแม่ดูแลให้ใช้เวลาในทางสร้างสรรค์

4. ความพึงพอใจของผู้เรียน

ผู้เรียนบอกว่าได้ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ เนื่องจากเด็กหลายคนอยู่กับยาย ทำให้กิจกรรมช่วงวันหยุดต้องการการกระตุ้นและพบกับเพื่อน ๆ ที่ ๆ ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับนก การออกไปทำกิจกรรมนอกชุมชน การส่งเสริมให้เด็กได้กล้าแสดงออก รวมทั้งได้มีการผลิตสื่อทัศนศึกษาเด็ก ๆ จะมีรายได้พิเศษในช่วงวันหยุด

5. ความพึงพอใจของผู้ปกครอง

ผู้ปกครองบอกว่าเด็กได้ทำกิจกรรมที่ดีในช่วงวันหยุด ไม่รบกวนพ่อแม่ ไม่ขอเงินเพื่อซื้อขนม โอกาสที่คบเพื่อนที่ไม่ดี และเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นไปได้ยาก มาทำกิจกรรมเด็กจะได้เงินกลับบ้าน เนื่องจากเด็ก ๆ ได้ทำเสริมทัศนศึกษาเพื่อขาย

6. ความพึงพอใจของประชาชน

ได้สอบถามแม่ค้าในชุมชนบอกว่าดี เพราะเด็กได้ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ใช้เวลาว่างในทางที่ดีในช่วงวันหยุด ได้รับความรู้ และได้รายได้พิเศษ

ข้อคิดเห็นต่าง ๆ

ความต้องการการสนับสนุน

- ด้านงบประมาณและเงินอุดหนุนการรังสีของบุคลากร เนื่องจากเจ้าหน้าที่ไม่มีค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่อยู่ได้เนื่องจากการขายเพิ่มลด หากเงินไม่ได้น่าจะสนับสนุนค่าจ้างก็อยู่ทำกิจกรรม โดยอาจจะผ่านการรับรองจากหน่วยงานที่ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมของชมรมเพื่อสนับสนุนผู้ทำกิจกรรมให้กิจกรรมสามารถดำเนินการต่อไปได้ในระยะยาว

- ชมรมมีเจ้าหน้าที่สองคน ที่ทำกิจกรรมกับเด็กอย่างต่อเนื่องไม่มีเวลาในการสรุปกิจกรรมเพื่อการเผยแพร่และระดมทุน หากมีงบหรือบุคคลช่วยในการสรุปประสานงานและจัดทำเอกสารเผยแพร่จะช่วยให้ชมรมเป็นที่รู้จักแพร่หลาย

- ในด้านการจัดซื้ออุปกรณ์ในการดูนก จำพวกกล้องต่าง ๆ ซึ่งมีราคาแพงมาก ตั้งแต่หลายหมื่นขึ้นไปควรมีหน่วยงานรัฐสนับสนุน ให้โรงเรียนที่จัดการศึกษาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จัดเวลาดำเนินงานให้เพื่อจัดกิจกรรมและหาบสนับสนุนในการทำกิจกรรม

- กิจกรรมที่ทำนอกเหนือในโรงเรียน ควรมีการเก็บชั่วโมงเรียนเพื่อเทียบหน่วยกิตและให้ เด็กมีเวลาศึกษานอกห้องเรียนมากขึ้น เช่น การทำเข็มนาฬิกาใช้ทั้งงานศิลปะและการประดิษฐ์ การตกแต่งการใช้เลื่อยซึ่งเด็กจะทำเข็มนาฬิกาเกือบทุกสัปดาห์ และมีความชำนาญ

- ให้นิยามงานที่ทำกิจกรรมด้านการศึกษาอบรมในประกาศที่เด็กเข้าร่วมในกิจกรรมที่ออกให้โดยชมรมเด็กรักนกและใช้อ้างอิงได้ในการพิจารณาเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์หรือเข้าเรียนในระดับที่สูงขึ้นคือเด็กส่วนมากมีความสามารถพิเศษในการดูนก การจัดการเรื่องสิ่งแวดล้อม การนำเสนอต่อกลุ่ม

กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติบ้านศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว
สถานที่ตั้ง 76 หมู่ 8 บ้านศรีฐาน อ.ป่าติ้ว จ.ยโสธร
โทรศัพท์ 01-4701461
บริบท(๑)

1. ความเป็นมา

กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติบ้านศรีฐาน เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2541 โดยการรวมกลุ่มของสมาชิกในหมู่บ้านจำนวน 25 คน ในการดำเนินการครั้งแรกกลุ่มได้ผลิตสินค้าจากธรรมชาติเพื่อจำหน่ายให้แก่คนในหมู่บ้าน เช่น แชมพูสระผมโดยการนำเอาสมุนไพรจากธรรมชาติเป็นสำคัญคือ การแนะนำให้ชาวบ้านนำยอดสมุนไพรที่ใช้หมดแล้วมาบรรจุแชมพูที่กลุ่มผลิตขึ้นเพื่อเป็นการประหยัดและลดปริมาณขยะไปในตัวด้วย ในช่วงแรกได้รับการยอมรับจากชาวบ้านพอสมควรแต่ต่อมาคนส่วนใหญ่ต้องการความสะดวกสบายเวลาซื้อจะไม่นำขวดมาบรรจุ อีกทั้งความนิยมสินค้าที่มีการโฆษณาทางสื่อต่าง ๆ จึงทำให้ผลผลิตจำหน่ายไม่ได้ ทางกลุ่มจึงหันไปซื้อสินค้าจากตลาดมาจำหน่ายที่ร้านสหกรณ์ จากนั้นก็ได้มีโครงการธนาคารหมู่บ้านโดยได้นำเงินมาลงทุนให้ชาวบ้านทำหมอนเพื่อจำหน่ายในรูปแบบของสหกรณ์เนื่องจากเห็นว่าชาวบ้านไม่ค่อยได้รับความเป็นอวามจากการขายหมอนซึ่งเป็นอาชีพของชาวบ้านศรีฐานส่วนใหญ่จากการดำเนินการดังกล่าวปรากฏว่าขาดทุนเป็นจำนวนมาก เนื่องจากชาวบ้านซึ่งร่วมกันทำการค้าขายไม่มีประสบการณ์เท่าที่ควร ดังนั้น ก็มีการทำหมอนจึงล้มเลิกไป ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 กลุ่มจึงหันมาทำการเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีสมาชิกจำนวน 10 ครอบครัว โดยเน้นการปลูกข้าวปลอดสารเคมีเป็นหลัก เนื่องจากหมู่บ้านศรีฐานมีข้อจำกัดเรื่องดินฟ้าอากาศและน้ำเพื่อการเกษตรกรรม จึงไม่สามารถปลูกพืชชนิดอื่น ๆ ได้ และต้องปลูกข้าวตามฤดูกาลเป็นหลัก ในปี พ.ศ. 2545 สมาชิกได้เพิ่มขึ้นเป็น 30 ครอบครัวจากการเพิ่มจำนวนสมาชิกดังกล่าวทำให้มีปัญหาเรื่องโรงสีสำหรับสีข้าวกล้อง สมาชิกต้องนำข้าวไปสีที่หมู่บ้านอื่นซึ่งอยู่ไกลไม่สะดวก ดังนั้น ในปี 2545 สมาชิกจึงเห็นว่าในหมู่บ้านควรมีโรงสีข้าวกล้องขึ้นโดยจะให้อำนาจจากโครงการที่รัฐบาลสนับสนุนด้านเกษตร 1 ล้านบาท ดำเนินการก่อสร้างโรงสีขึ้นซึ่งขณะนี้กำลังอยู่ระหว่างดำเนินการ สำหรับเป้าหมายต่อไปคือต้องการทำเส้นทางเดินจากข้าวกล้อง

2. ปรัชญา

เน้นการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด และเน้นความเป็นอยู่แบบธรรมชาติ

3. แรงบันดาลใจ

ในยุคปัจจุบันนี้จะสิ่งใดไม่ได้อีกแล้วด้วยความโลภของคนไม่มีที่สิ้นสุด เราทำงานมาเพื่ออะไร ต้องเสียเวลาในการดิ้นรนมากมาย ความมั่นคงไม่มี สิ้นหวังกับระบบที่เป็นอยู่ นวจะมีทางเลือกที่ดีกว่าในความคิดของนายโจน จันโต จึงคิดว่าการอยู่กับธรรมชาติ แม้รายได้ก็น้อยก็สามารถอยู่ได้อย่างมีความสุข ซึ่งเขาได้ทดลองกับตนเองโดยการมีรายได้น้อย มา 5 ปีแล้ว เขาพบว่าการใช้ชีวิตของคนที่มีความสุขไม่ได้อยู่ที่รายได้มากน้อย สำหรับในเรื่องปัจจัยสี่ทุกคนน่าจะทำได้เองโดยไม่ยากลำบากมากนักโดยอาศัยธรรมชาติ ซึ่งรวมถึงที่อยู่อาศัยก็ควรมีได้ เช่น การสร้างบ้านดินก็เป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์ธรรมชาติและ การปลูกพืชเพื่อกินเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นทางเลือกธรรมชาติ และมีความปลอดภัยในการบริโภค

สำหรับการสร้างบ้านดิน ซึ่งเน้นการใช้ชีวิตเรียบง่ายใกล้ชิดธรรมชาตินั้น นายโจ จันโตได้ไปอยู่อเมริกาประมาณ 2 ปี ได้เห็นตัวอย่างบ้านดินของชาวอินเดียแดง ในรัฐนิวเม็กซิโกและได้ศึกษากับมูลนิธิ

จากเอกสารต่าง ๆ จึงเกิดแนวความคิดในการสร้างบ้านดินขึ้นในประเทศไทย เมื่อกลับมาประเทศไทยจึงลงมือสร้างบ้านดินหลังแรกขึ้นที่พื้นที่ของตน หมู่บ้านศรีฐาน อ.ป่าดัว จ.ยโสธร

4. อาคาร สถานที่

เริ่มที่บ้านของนายโจน จีนโต

ปัจจัยป้อน (1)

1. วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นการรวมกลุ่มพึ่งตนเองในแนวทางที่ยั่งยืน ต้องการให้สมาชิกผลิตสินค้าแล้วนำมาจำหน่ายที่ร้านสหกรณ์เป็นการพึ่งพากันในชุมชน และเน้นการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งโดยอาศัยธรรมชาติ โดยการปลูกข้าว ปลูกผักแบบธรรมชาติ ไม่ใช้สารเคมี เน้นการอยู่ร่วมกับธรรมชาติการใช้ทุนน้อย ใช้เวลาและแรงงานน้อย การรวมมือกัน และการแบ่งปันกัน

2. ผู้ดำเนินการ

นายโจน จีนโต อายุ 38 ปี และสมาชิกในชุมชน

3. ผู้เรียน

ชาวบ้านศรีฐานและหมู่บ้านใกล้เคียง

4. กลุ่มเป้าหมาย

ชาวบ้านศรีฐาน อ.ป่าดัว จ.ยโสธร

5. ลักษณะของหลักสูตร

ไม่มีหลักสูตรที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการเรียนรู้จากการดูตัวอย่างและการปฏิบัติจริง และเป็นลักษณะการรวมกลุ่มเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติซึ่งเน้นเกษตรอินทรีย์ การสร้างบ้านดิน และจัดให้มีการบรรยายหัวข้อต่าง ๆ ที่สมาชิกเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มฯ

6. ระยะเวลาสอน/อบรม

ไม่ได้กำหนดไว้แน่นอน

7. แหล่งเงินทุน

ได้จากค่าหุ้นของสมาชิก หุ้นละ 100 บาท

8. ผู้สนับสนุน

ปัจจุบันไม่มี แต่เคยได้รับความช่วยเหลือจากองค์การ SIP จำนวน 150,000 บาท เพื่อก่อสร้างอาคารร้านค้า

9. สนับสนุนสถานที่ อุปกรณ์

ไม่มี

10. การเก็บค่าธรรมเนียม

มีการถือหุ้น 1 ละ 100 บาท โดยไม่จำกัดจำนวนหุ้น

กระบวนการ (P)

1. ช่วงเวลารับสมัคร

รับสมัครสมาชิกเดือนกุมภาพันธ์ ของทุกปี
 การกำหนดอายุ
 ไม่จำกัดอายุ
 คุณสมบัติของผู้สมัคร
 เป็นชาวบ้านศรีฐานและชุมชนใกล้เคียง

2. วิธีการเรียนการสอน

นำทรัพยากรทำเกษตรอินทรีย์จะสอนในฤดูท้าวนา ส่วนบ้านดินจะให้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงใช้เวลาศึกษาประมาณ 1 - 2 วัน เน้นการทำให้อยู่เป็นเครือข่ายและร่วมมือกันปฏิบัติเพื่อให้ชาวบ้านได้เห็นจริง สำหรับการบรรยายหัวข้ออื่นๆ จะจัดประมาณ 2-3 เดือนต่อครั้งใช้เวลาในช่วง 20.30-23.00 น. และการไปศึกษาดูงานจากชุมชนอื่น

3. การวัดประเมินผล

ใช้วิธีการสังเกตการปฏิบัติของชาวบ้านและสังเกตจากผลสำเร็จของงาน

ผลผลิต (P)

1. จำนวนผู้ที่ผ่านการเรียน

การเรียนรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์มีจำนวน 30 คนเรียน ส่วนเรื่องบ้านดินมีผู้สนใจและผ่านการเรียนรู้การทำบ้านดินที่หมู่บ้านศรีฐาน ประมาณ 450 คน

2. จำนวนวันที่เรียน

เรื่องเกษตรอินทรีย์กำหนดจำนวนวันไม่ได้ เพราะมีการเรียนรู้หลายรูปแบบ ที่ไปศึกษาดูงานจากประสบการณ์จริงในพื้นที่ใกล้เคียงและเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในพื้นที่เป็นบางหัวข้อ ส่วนเรื่องบ้านดินใช้เวลาในการเรียนประมาณ 2 วัน ก็สามารถทำได้แล้ว

3. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

ชาวบ้านเฝ้าทางเลือกสำหรับการทำการเกษตรมีกฎแบบหนึ่ง ทำให้ลดค่าใช้จ่ายลง เมื่อชาวบ้านหันมาทำการเกษตรอินทรีย์ และขายชีวะได้ในราคาถูกกว่าเดิม ทำให้ลดความเดือดร้อนจากการใช้สารเคมี

4. ความพึงพอใจของผู้สอน

ยังไม่พึงพอใจเท่าที่ควร เพราะจากการประเมินด้วยตนเอง ชาวบ้านยังไม่เข้าใจในวิถีทางการพึ่งพาตนเอง แต่ที่ชาวบ้านหันมาทำการเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากขายได้จากการขายข้าวปลอดสารเคมีได้ราคาดีกว่า

5. ความพึงพอใจของผู้เรียน

ชาวบ้านพึงพอใจกับราคาสินค้าที่ได้รับสูงกว่าการทำการเกษตรแบบเดิม

6. ความพึงพอใจของผู้ปกครอง ความพึงพอใจของประชาชน

ชาวบ้านในหมู่บ้านส่วนใหญ่รู้จักกันภายใน จันโต รู้ว่ามีการพาชาวบ้านทำกิจกรรมอะไรและโครงการนี้เป็นที่รู้จักกันทั้งในหมู่บ้านใกล้เคียงและชาวต่างประเทศ ชาวบ้านเล่าว่า มีผู้คนมาดูงานของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติอยู่เสมอทั้งชาวบ้านจากที่อื่น คนทั่วไป นักศึกษาและชาวต่างประเทศ กล่าวโดยสรุป

ประชาชนทั่วไปจะรู้จักนายโจน จันโต จากเริ่มของบ้านดิโตะจะมีผู้สนใจเชิญไปสาธิตการทำบ้านดินทั่วทุกภูมิภาค ในช่วงของการเกษตรธรรมชาติภายในชุมชนก็เฝ้าดูความสำเร็จของโครงการและมีผู้ที่พึงพอใจเข้าร่วมในโครงการมากขึ้น

7. ข้อคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ

ปัญหาอุปสรรค

1. คณะกรรมการบริหารยังไม่มีความรู้พอ จึงทำให้ถูกเดารัดเอาเปรียบได้
2. สิ่งที่ยกมุ่นดำเนิการคือมีแนวคิดต้องการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน แต่เป็นเรื่องที่ผ่านกระบวนการนิเทศและประชาชนต้องการความสะดวกสบาย จึงทำให้ขาดความร่วมมือในการอนุรักษ์ธรรมชาติ
3. ชาวบ้านศรีฐานส่วนใหญ่ยังมีการเอื้อวไร่แบบปล่อยทิ้ง ดังนั้น จึงมีปัญหาคือไร่ของไปกินข้าว พืชผักที่ปลูกไว้ ทำให้ได้รับความเสียหาย

ความต้องการการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพิ่มเติม

ต้องการได้รับการสนับสนุนด้านความรู้ในการทำปุ๋ยอย่างง่าย ๆ แต่คณะกรรมการบริหารไม่ได้ต้องการความช่วยเหลือจากราชการตามระบบราชการ เนื่องจากมีความยุ่งยากซับซ้อนถึงทำให้ชุมชนเกิดความสับสน และมีความแตกแยก

ข้อสรุป

การดำเนินการของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างทางเลือกในการดำรงชีวิตอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นภาระพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนให้มากที่สุด กินอยู่อย่างเรียบง่ายเข้าใจธรรมชาติ มีความปลอดภัยในการบริโภค คาดหวังให้ผู้คนมีสุขภาพดี ชุมชนมีความสุข และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนสำหรับการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติมีรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ ไม่มีชั้นเรียน ไม่มีหลักสูตรที่ชัดเจน เป็นการศึกษาเพื่อการพัฒนาในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพเป็นสำคัญไม่คาดหวังให้เป็นบันไดนำไปสู่การศึกษาในระบบหรือการวิปาระศนย์อีกต่อไป

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทรี

บริบท (c)

1. ความเป็นมา

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทรี เป็นพิพิธภัณฑ์ส่วนบุคคลของจำเริญ เอกทวี บุณยเขตต์ หรือที่ชาวพิษณุโลกเรียกท่านว่า “ลุงจ๋” “จ๋าทวี” ซึ่งได้จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ ขึ้นหลังจากที่รวบรวมเครื่องมือเครื่องใช้ที่พื้นบ้านไว้เป็นจำนวนมาก นำมาจัดแสดงชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านไทยในอดีต และดำเนินการเปิดให้ผู้สนใจเข้าชมศึกษาหาความรู้ตั้งแต่ ปี 2526 โดยไม่เก็บค่าชมธรรมเนียมเข้าชมในช่วงพุทธศักราช 2526 - 2533 จำเริญ เอกทวี บุณยเขตต์ ได้อธิบายแก่นักสนใจทุกท่านโดยเฉลี่ยมีผู้ชมเข้าชมวันละ 30 - 50 คน ต่อมาบ้านที่จัดแสดงทรุดโทรมลงมากและคับแคบในปี 2533 จึงได้จัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์ ขึ้นใหม่ และปรับปรุง ทัศนียภาพโดยรอบพิพิธภัณฑ์ ตกแต่งสวนด้วยพันธุ์ไม้ หาดทรายหลาย ในส่วนของการจัดแสดงได้ประมวลข้อมูลจากสมุดบันทึกที่จดเรื่องราวที่สนใจเป็นส่วนแล้วไว้ ประกอบกับได้ยกไปสอบถามข้อมูลต่าง ๆ เพิ่มเติมจากชาวบ้านเพื่อให้ข้อมูลสมบูรณ์ขึ้น

นับแต่พุทธศักราช 2533 ถึงปัจจุบัน ยังคงจัดสร้าง จัดแสดงเพื่อเผยแพร่ ความรู้ตลอดเวลา ซึ่งมีเพียงจำเริญ เอกทวี ที่ทำหน้าที่ทั้งฝ่ายวิชาการ ฝ่ายจัดแสดงและนำผู้สนใจเข้าเยี่ยมชม ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ลาดค้ำกำลังจากผู้เกี่ยวข้องและการยอมรับจากสังคมที่เกิดขึ้นตลอดมา นับว่ามีส่วนผลักดันให้มีการสร้างสวนสาธารณะและสวนเงินงาพิพิธภัณฑ์สืบไป

2. ปัญหา

ให้คนไทยภูมิใจ และรู้จักรากเหง้าของตนเอง

3. แรงบันดาลใจ

จำเริญ เอกทวี บุณยเขตต์ เกิดในครอบครัวที่ยากจนและเป็นครอบครัวที่มีความผูกพันกับบ้านช่างศิลป์ สภาพชีวิตดังกล่าวจึงมีส่วนหล่อหลอมให้ท่านสนใจพิถีพิถางงานสิ่งต่าง ๆ อย่างมีความหมายและมีคุณค่า ซึ่งนอกจากจะมีฝีมือชั้นสูงพระพุทธรูปเป็นที่ยอมรับโดยทั่วกัน แล้ว ท่านยังได้สะสมเครื่องมือ เครื่องใช้พื้นบ้านแบบพื้นบ้านขึ้น เพื่อนำมาจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ ส่วนตัวโดยมุ่งมันที่จะให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ เป็นอาหารสมองสำหรับผู้คนทุกเพศ ทุกวัย และต้องการให้ผู้มาเยี่ยมชมถูกคิดและภูมิใจในความเป็นไทย ของตนเอง

4. อาคารสถานที่

พิพิธภัณฑ์ พื้นบ้าน จันทรี ตั้งอยู่ที่ 26/138 ม.วิสุทธิกษัตริย์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก 65000 มีอาคารแสดง 4 อาคาร

ปัจจัยป้อน (i)

1. วัตถุประสงค์

1. เพื่อสืบทอดและเผยแพร่มรดกทางศิลปวัฒนธรรม ให้คนไทยมีความภูมิใจและมีจิตสำนึกของความเป็นไทยร่วมกัน

2. เพื่ออนุรักษ์เครื่องมือ เครื่องใช้พื้นบ้านทุกประเภทซึ่งสะท้อนให้คนรุ่นหลังเห็นถึงความเป็นอยู่ ความเชื่อมั่นและภูมิปัญญาพื้นบ้าน

3. เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคลทั่วไป

2. ผู้ดำเนินการ

จสอ. ดร.ทวี บุณยเขตต์

3. ผู้เรียน

บุคคลทั่วไปที่สนใจทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

4. กลุ่มเป้าหมาย (ที่ต้องการผลผลิตนี้)

สังคมที่เน้นให้ผู้คนรัก การเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง

5. ลักษณะหลักสูตร

สาระที่ใช้บรรยายให้แก่ผู้เข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ ได้มาจากการประสบการณ์ของผู้ดำเนินการ และทางส่วนเสนาสนาจากชาวบ้าน แล้วจึงบันทึกไว้ ซึ่งขณะนั้นมอบหมายให้ ศุภพรศิริ บุณยเขตต์ บุตรสาวเป็นผู้บรรยาย และถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เข้าเยี่ยมชมแทน

6. ระยะเวลาสอน/อบรม

ใช้เวลาในการบรรยายแต่ละกลุ่มที่เข้าชมประมาณ 45 นาที

7. แหล่งเงินทุน

ไม่ได้รับการสนับสนุนหรือช่วยเหลือจากหน่วยงานใดๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน พิพิธภัณฑ์จำปี อนุรักษ์วัฒนธรรมชนเผ่าและของครอบครัวบุณยเขตต์ ซึ่งเป็นเงินที่ได้จากโรงหล่อพระโดยจะเฉลี่ยให้จ่ายเป็นค่าไฟ ค่าไฟฟ้า อนุญาตรักษาและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในแต่ละเดือน

8. สนับสนุนสถานที่ อุปกรณ์

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำปี จัดสร้างขึ้นบนพื้นที่ส่วนเดิมของครอบครัวและเครื่องมือเครื่องใช้ที่จัดแสดงเป็นสิ่งที่รวบรวมขึ้นมาจากจากคุณทรัพย์แก้ว

9. การเก็บค่าธรรมเนียม

ไม่เก็บค่าธรรมเนียมเข้าชม แต่ผู้เข้าชมหากขอลับริจาคเงินใส่ตู้บริจาคที่จัดไว้หรือช่วยเหลือทุนเงินค่าพื้นบ้าน เล็ก ๆ น้อย ๆ ได้ตามความสนใจ

กระบวนการ (P)

1. วิธีการเรียนการสอน

(รูปแบบการจัด)

1. จัดแสดงเครื่องมือ เครื่องใช้พื้นบ้าน และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน โดยจัดแสดงด้วยเนื้อของจริง ประกอบคำอธิบาย ภาพถ่าย ซึ่งจำแนกไว้เป็นหมวดหมู่

2. ใช้การบรรยาย อธิบาย ประกอบสื่อต่าง ๆ ที่จัดแสดงให้ผู้เข้าเยี่ยมชมได้รับทราบ ด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายและเน้นเนื้อหาสาระที่ถูกต้อง ชัดเจน

2. การวัดประเมินผล

ไม่มีการวัดประเมินผลอย่างเป็นทางการ แต่ให้ผู้เข้าเยี่ยมชม ได้ลงบันทึกแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในสมุดเยี่ยมชม

ผลผลิต (P)

1. จำนวนวันที่เรียน

เปิดให้เข้าเยี่ยมชมได้ ตั้งแต่เวลา 08.30 - 16.30 น. พิพิธภัณฑ์เปิดทุกวันจันทร์

2. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

ผู้เข้าเยี่ยมชมได้รับความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นทั้งเรื่องเครื่องมือ เครื่องใช้พื้นบ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน ความเชื่อและภูมิปัญญาพื้นบ้าน

3. ความพึงพอใจของผู้สอน

ผู้บรรยายทั้ง ๓ ท่าน บุรณเขตต์ และคุณพรศิริ บุรณเขตต์ มีความพึงพอใจและภูมิใจมากที่ได้มีงานสืบสาน ความเป็นไทยให้กับผู้ที่สนใจ ได้รับรู้ และอนุรักษ์ให้ดำรงคงอยู่ตลอดไป

4. ความพึงพอใจของผู้เรียน

ผู้เข้าชมมีความพึงพอใจมาก โดยประเมินจาก ข้อคิดเห็นในสมุดเยี่ยมชมของผู้เข้าชม ดังตัวอย่าง เช่น

1. Mr. & Mrs. Wodeley (England) ได้เขียนว่า "Very interesting good way of the people whom loving" (24/Jan/2003)

2. ผศ.ดร.ทศพร มณศรีชา (กรุงเทพฯ) ได้เขียนว่า "เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในด้านวัฒนธรรมไทย ราคาส่ง และเป็นกำลังใจ" (24/ม.ค.2546)

3. Vagor Hussain (U.S.A) ได้เขียนว่า "It was very interesting and knowledgeable to visit" (24/Jan/2003)

4. อาจารย์ ศรีวาริ ศรีสุวรรณ (นครราชสีมา) ได้เขียนว่า "ได้เข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ที่ภูมิใจที่มีคนอนุรักษ์ของพื้นบ้าน ได้อย่างดีเยี่ยม ขอให้กำลังใจในการดำเนินการ และให้ท่านอุปสรรคไปด้วยดี เพื่อเป็นเมืองภูมิใจของชาวพิษณุโลกต่อไป" (24/ม.ค. /2546)

5. ความพึงพอใจของประชาชน

ประชาชนในท้องถิ่นมีความพึงพอใจมากที่มีพิพิธภัณฑ์จำพวกนี้ เพราะทำให้เมืองพิษณุโลกมีแหล่งท่องเที่ยวที่จะดึงดูดผู้คนที่เข้ามาชมมากขึ้น และเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีค่าสำหรับผู้สนใจทั่วไป ข้อคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เช่น

ปัญหาอุปสรรค

1. ผู้บริหารในระดับท้องถิ่น (เทศบาลนครพิษณุโลก) ชุดปัจจุบันไม่เข้าใจวิสัยทัศน์ของ
2. การทำงานเพื่อสาธารณะและประชาชน ทำให้มีแนวคิดและวิธีดำเนินการที่สวนกับการส่งเสริมสนับสนุนเอกชนให้มีส่วนในการพัฒนา ปลูกฝังความเป็นพื้นบ้านไทยให้กับชนรุ่นหลัง
3. ขาดเงินทุนหมุนเวียนและเงินทุนในการปรับปรุง พัฒนาอาคารสถานที่และจัดแหล่งการเรียนรู้ใหม่เพิ่มเติม
4. ขาดบุคลากรช่วยเหลือนในด้านวิชาการและอื่น ๆ

ความต้องการการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพิ่มเติมจากหน่วยงานใดหรือจากใคร

1. ยกเลิกการเก็บภาษีบำรุงท้องที่จากเทศบาล (ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์)
2. ออกกฎหมายที่ชัดเจน เกี่ยวกับการช่วยเหลือสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้ลักษณะนี้

3. ภาครัฐฯ เห็นคุณค่าของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านที่สร้างขึ้นจากจิตวิญญาณ และจัดทำงบประมาณส่วนหนึ่งมาช่วยเหลือนับสนุนเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ
4. จัดหาบุคลากรที่มีความรู้มาช่วยเป็นที่ปรึกษา ทางด้านวิชาการและการดำเนินงานต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์
5. ต้องการนักกฎหมายที่ช่วยดูแลรักษาสិทธิประโยชน์ให้กับพิพิธภัณฑ์

หอดูดาวเกิดแก้ว บริบท (c)

1. ความเป็นมา

ตั้งอยู่บนพื้นที่ 805 ไร่ ในเขต ต.หุ้มวัง อ.บ่อพลอย จ.กาญจนบุรี ก่อสร้างโดยการสนับสนุนจาก พลอากาศโท สำเริง และ นางกัลยา เกิดแก้ว แล้วเสร็จและทำพิธีเปิด เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2535 นับแต่นั้นมาหอดูดาวเกิดแก้ว ได้เข้ามามีบทบาทในการเผยแพร่ ภาพภาพวิเศษท้องฟ้า และจัดกิจกรรมเพื่อสังคม

2. ปรัชญา

สร้างแหล่งการเรียนรู้สู่ชุมชน

3. แรงบันดาลใจ

เกิดขึ้นจากความสนใจ ในเรื่องเกี่ยวกับดวงดาวของผู้ดำเนินการ และได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว

4. อาคารสถานที่

ตั้งอยู่ในเขต ต.หุ้มวัง อ.บ่อพลอย จ.กาญจนบุรี ห่างจากกรุงเทพ 190 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 805 ไร่ มีลักษณะจัดทำเป็นหอดูดาวอยู่ในบริเวณสวนเกษตร

ปัจจัยป้อน(1)

1. วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านดาราศาสตร์ วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Earth Science) และให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนปลูกฝังรักธรรมชาติให้แก่เยาวชน

2. ผู้ดำเนินการ

ดำเนินการโดยเอกชน คือ น.ท.ฐาบุร เกิดแก้ว

3. ผู้เรียน

ครูผู้สอน นักเรียนและประชาชนทั่วไป

4. ลักษณะหลักสูตร

1. จัดให้ตามความต้องการของผู้เรียน โดยเป็นหลักสูตรเกี่ยวกับดาราศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ

2. ผู้ดำเนินการ จะเป็นผู้ยกแผนเนื้อหาและกิจกรรม และจัดการเรียนรู้

5. ระยะเวลาสอน/อบรม

ประมาณ 1 - 2 วัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการนำเสนอคำใช้ง่ายของผู้เรียน

6. แหล่งเงินทุน

ทุนส่วนตัวของผู้ดำเนินการและรายได้หมุนเวียนของกิจการ

ผู้สนับสนุน

ได้รับการสนับสนุนบางส่วนจาก อบต. ในเรื่องการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน เช่นการจัดพาหนะรับ - ส่ง เป็นต้น

สนับสนุนสถานที่ อุปกรณ์

ไม่ปรากฏว่าได้รับการสนับสนุนจากแหล่งใดอย่างชัดเจน

การเก็บค่าธรรมเนียมน

กำหนดตามกลุ่มผู้เข้าร่วมรับบริการ ดังนี้

1. ผู้ใหญ่ 900.-บาท/คืน/คน
2. เด็กมัธยม 800.-บาท/คืน/คน
3. เด็กประถม 700.-บาท/คืน/คน
4. การจัดเป็นหมู่คณะ ขึ้นอยู่กับ เงินโชกวดกลอง

กระบวนการ (P)

1. ช่วงเวลาการรับสมัคร

1. กิจกรรมการดูดาวในเขตรอดูหนาว
2. กิจกรรมวิทยาศาสตร์ตลอดทั้งปี

2. การกำหนดอายุ ทุกเพศทุกวัย

3. คุณสมบัติของผู้สมัคร ไม่จำกัด

4. วิธีการเรียนการสอน

(รูปแบบการจัด)

1. ใช้วิธีการฝึกอบรมและให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อจริงประกอบทวอธิบาย

2. จัดค่ายวิทยาศาสตร์ ที่เน้นคุณภาพ โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมจากฐานต่าง ๆ อย่างจริงจัง

5. การวัดประเมินผล

สังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้และความพึงพอใจของผู้เรียนซึ่งสามารถประเมินได้จากการบันทึกของผู้รับบริการหลังจากสิ้นสุดการเข้าร่วมกิจกรรมแล้ว

ผลผลิต (P)

1. จำนวนผู้ผ่านการเรียน

ไม่ได้รับระบุชัดเจน

2. จำนวนวันที่เรียน

1 - 2 วัน

3. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

ผู้รับบริการส่วนใหญ่ เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรม

4. ความพึงพอใจของผู้สอน

ผู้สอนมีความพึงพอใจสูง โดยสังเกตจากความตั้งใจ ในการถ่ายทอดความรู้อันแสดงถึงความรู้ที่มีอย่างแท้จริงและเชี่ยวชาญ

5. ความพึงพอใจของผู้เรียน

ผู้รับบริการส่วนใหญ่พอใจ โดยพิจารณาจากบันทึกของผู้เข้ามาเรียนรู้เกี่ยวกับยาเสพติดจำนวนมาก

6. ความพึงพอใจของผู้ปกครอง

ไม่สามารถประเมินได้ ทั้งนี้ จากข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล แต่รับทราบจากการสัมภาษณ์ผู้นำในท้องถิ่น พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจและพอใจกับการดำเนินงานของหอศุภดาวและส่วนหนึ่ง ประเมินจากบันทึกต่างๆ ที่ผู้ปกครองได้แสดงความรู้สึกไว้ เมื่อพาสมาชิกในครอบครัวมาศึกษาและศึกษาเรียนรู้กิจกรรมต่าง ๆ ในหอศุภดาว

7. ความพึงพอใจของประชาชน

ประชาชนพอใจในการดำเนินงานของแหล่งการเรียนรู้ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 6
ข้อคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เช่น

ปัญหาอุปสรรค

1. การขาดแคลนเจ้าหน้าที่ดูแล
2. การขาดแคลนบุคลากร ที่มีความรู้ความชำนาญโดยตรง

ความต้องการการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพิ่มเติม

ต้องการสนับสนุนด้านงบประมาณ ค่าใช้จ่ายประจำของบุคลากร

ครูจ๋อน ไทวืมาน

สถานที่ตั้ง บางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

บริบท (c)

1. ความเป็นมา

เดิมประกอบอาชีพเป็นผู้ผลิตและผู้ขายเครื่องดนตรีไทยต่อมาสุขภาพอ่อนแอและป่วยเป็นโรคภูมิแพ้ เนื่องจากร่างกายทรากตรำจากการทำงานหนัก ทำให้ไม่สามารถลงมือทำเครื่องดนตรีไทยได้มีแต่เพราะคำว่าเป็นผู้รักดนตรีไทยซึ่งได้รับความรู้และความซาบซึ้งมาจากพ่อ

ปัจจัยป้อน (i)

1. ผู้ดำเนินการ ครูจ๋อน ไทวืมาน

2. ผู้เรียน รับผู้เรียนไม่เลือก ชยเพ็ญไทเป็นผู้ที่ต้องการเรียนดนตรีไทย

3. ลักษณะของหลักสูตร หลักสูตรการกลอน 3 ระดับ ดังนี้ คือ

-ระดับเบื้องต้น จะสอนให้ได้เพลงง่าย ๆ เช่น แกลบทเทศ (2 ชั้น) สวาทเสียงเหียน เสนอ ไทโรกล เป็นต้น ไม่ว่าจะเล่นกับเครื่องดนตรีชนิดใดแต่ส่วนใหญ่ที่มาเรียน คือ ซอกับซิม ใช้เวลาเรียนครึ่งแะ 2 ชั่วโมง ประมาณ 8 ครั้ง จะสามารถเล่นได้ แต่จะเป็นการเล่นโดยดูโน้ต

-ระดับที่สอง ผู้จบระดับสองจะต้องบรรเลงเพลงสุดสงวน นางครวญ (เถา) มลญรา (ดาบ) ดับวิราห์พระสมุทร (มี 3 เพลง คือ คลื่นเกาะทบมิ่ง บังใบ แกลสาทร่าย) และแกลแต่ยกทวย (เถา) ได้

-ระดับที่สาม เป็นการต่อเพลงเดี่ยว บุหลันลอยเลื่อน เดี่ยว 6 บท เดี่ยวสุดสงวนและเล่นเพลงโน้ตระดับเบื้องต้นและระดับที่สองได้อย่างคล่องแคล่ว

สำหรับระดับที่สองและสามไม่มีกำหนดเวลาจะใช้เวลาสอนประมาณ 2 ชั่วโมง นอกจากนั้นให้ลูกศิษย์ไปฝึกซ้อมที่บ้าน เมื่อคิดว่าเล่นได้ตามกำหนดแล้วให้มาเล่นให้ครูฟัง ระยะเวลาการสอน/การชมจะสลับเฉพาะวันเสาร์และอาทิตย์ เปิดสอน 4 ช่วง ๆ ละ 2 ชั่วโมง คือ เวลา 08.00 - 10.00 น. 10.00 - 12.00 น. 13.00 - 15.00 น. และ 15.00 - 17.00 น. ผู้เรียนจะเรียนคนละ 2 ชั่วโมงหรือใครจะเรียนมากกว่านั้นก็ได้ เป็นการเรียนโดยผู้เรียนไม่เสียค่าใช้จ่าย คือ ไม่เก็บค่าเล่าเรียน แต่ถ้าใครจะให้เงินก็จะคิดค่าฝึกหัดเครื่องอุปกรณ์และสำน้ำ สำไฟคนละ 200 บาทต่อเดือน ใครไม่มีก็ไม่ต้องจ่าย

กระบวนการ (p)

1. ช่วงเวลาการรับสมัคร เปิดรับลูกศิษย์ตลอดปี จะมาสมัครเรียนเมื่อใดก็ได้

การกำหนดอายุ ไม่กำหนดอายุ อายุเท่าไรก็ได้ที่ผ่านมา นักเรียนที่อายุน้อยที่สุด คือ 7 ปี

คุณสมบัติของผู้สมัครจะต้องเป็นผู้ที่มีความต้องการเรียนดนตรีไทย พื้นความรู้จะมีหรือไม่ก็ได้ ไม่ได้กำหนดว่า จะต้องจบการศึกษาชั้นใดมาก่อน ไม่มีการสอบเข้า

2. วิธีการเรียนการสอน สอนแบบตัวต่อตัว หรือเป็นรายบุคคลและสอนเป็นชั้น โดยมีครูจ๋อน ลูกชายและจ้างครูอื่น ๆ มาสอนด้วยอีก 5 คน เนื่องจากนักเรียนมีจำนวนเพิ่มขึ้น ครูจ๋อนจะมีเครื่อง

ดนตรีครบตามจำนวนผู้เรียน ไม่ว่าผู้เรียนจะสมัครเรียนดนตรีชนิดใด ก็จะทำเครื่องดนตรีเท่าจำนวนเด็ก
ทุกครั้งพร้อมทั้งโน้ตเพลง

3. การวัดประเมินผล

ครูจูนจะวัดผลประเมินผลลูกศิษย์เป็นระยะตลอดเวลา การที่จะผ่านแต่ละหลักสูตรต้องผ่าน
การทดสอบของครูจูนโดยการปฏิบัติหรือบรรเลงเพลงให้ฟังตามที่กำหนด ถ้ายังไม่ผ่านจะให้ฝึกต่อไป
จนกว่าจะได้ ไม่มีการให้สอบตก ผู้ผ่านจะมีใบประกาศนียบัตรให้ซึ่งผู้ปกครองมีหน้าที่การศึกษานอกโรงเรียน
ด้านศิลป วัฒนธรรม จิตพิฒนาสุขภาพการ ซึ่งใบประกาศนียบัตรนี้สามารถนำไปใช้ว่าเข้าเรียนในการสอบเทียบได้

ผลผลิต (P)

จำนวนผู้ที่ผ่านการเรียน ประมาณ 2,000 คน

จำนวนวันที่เรียน 2 วันต่อสัปดาห์

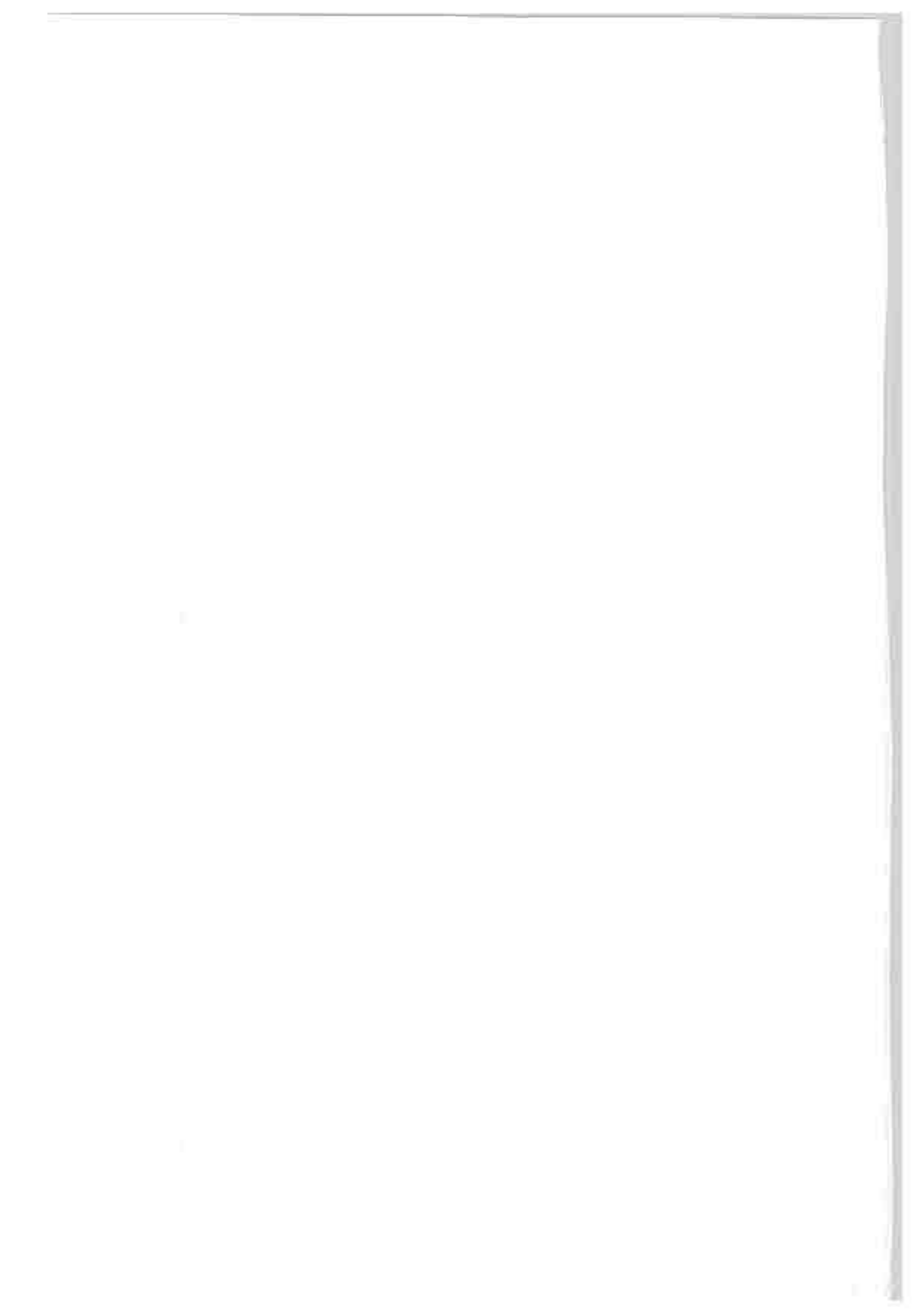
ความพึงพอใจของผู้สอน ครูจูนกล่าวว่าดีพอสมควรแต่สัปดาห์ที่ไม่มีวิทยุคลื่นคนใดคลื่นใดมาเรียนทุกคนก็
มาอย่างเร็ว และขยันฝึกทักษะ มีความสุขในการเรียน จะมาเรียนตรงเวลา

ความพึงพอใจของผู้ปกครอง พ่อแม่ที่เห็นลูกหลานมีความสุขกับการเรียนดนตรี

ภาคผนวก ค

รายชื่อผู้เกี่ยวข้องที่ให้สัมภาษณ์แบบเจาะลึกและร่วมประชุมเชิงฉันทานุกรมข้อ

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์แบบเจาะลึก

1. ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
2. อธิบดีกรมส่งเสริมการค้า
3. อธิบดีกรมวิชาการ (ผู้แทน)
4. ศ.ดร.อุ้นตา นพคุณ
5. ศ.ดร. อมพรวิจิ พิธีอำรุงวัฒน์
6. รศ.ดร.กาญจนา เสารังสี
7. ผศ.ดร.สุภาวดี ศาสนีวงศ์
8. รศ.ดร.สุวิมล ว่องวาณิช
9. รศ.ดร.สมศักดิ์ พรหมจักษ์
10. รศ.สุเทพ ปิณฑุ
11. รศ.ดร.อาชัญญา วัฒนอุบล
12. ผศ. ชวนสุธ ไซตัญญ
13. ผอ.บุญแห่ง สุวรรณกุล (กศน.ภาคเหนือ)
14. ผอ.สุสม พรหมแก้วงาม (กศน.จังหวัดลำปาง)
15. ผู้รับผิดชอบศูนย์การวิจัยต่างๆ

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 1 (11 กุมภาพันธ์ 2546)
 แนวทางการจัดศูนย์การเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
 ในประเทศไทย

1. คุณสุทธิพันธ์ ปริชัยพฤกษ์	19. ดร.นิสภรณ์ บัวสาย
2. อาจารย์สุชาติ จิตรพิสุทธิ	20. คุณอรุณี สดามุข
3. คุณชูชาติ เดลินทร์	21. คุณสมภาพร สุธารักษ์
4. คุณประนอม ใจหมั่น	22. ว่าที่ ร.ต.ภฤต มาเดช
5. นพ.เกรียงศักดิ์ อภจตุรพิช	23. ดร.อุทัย ดุสิตเกษม
6. นพ.ฐาตุร เกิดแก้ว	24. ดร.ศรีสมร ห่มสะอาด
7. คุณพรทิพย์ รัตนไฉ่พงษ์	25. รศ.ดร. เพ็ญณี แกรธ
8. คุณกฤติยา ศรีสรรพกิจ	26. รศ.ดร. สมาน ออชฟ้า
9. คุณบุญธรรม เทอหะกิจศิริ	27. นางสาวผิงฉวี สากะจาย
10. คุณณณิดา ทวีศักดิ์	28. ผศ. เกษมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข
11. คุณวิมลภา ธรรมภาส	29. นางสาวยุวดี ไทชะโงก
12. คุณวิไลลักษณ์ จุฬานนท์	30. นางสาวนภาพร เกื้อนันท
13. คุณอาทิตย์ แดงทองโพธิ์	31. นางกัญญาภักดิ์ สหทัยพันธ์
14. อาจารย์ภูธร วิเศษชัย	32. ว่าที่ร้อยตรีสุเทพพร บุญส่ง
15. อาจารย์พิเชษฐ์ วิเศษ	33. นางชลลดา คันทนาภิรักษ์
16. รศ.ดร.ศักดิ์ชัย นิธิวิทย	
17. ผศ.พูนสุข ไซดีพานนท์	
18. ดร.ผดุง พรหมบุญ	

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 2 (17 มีนาคม 2546)
 แนวทางการจัดศูนย์การเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
 ในประเทศไทย

1. ผศ.ชูชาติ เชื้อฉกาฬ	17. น.ท. ฐาปุระ เกิดแก้ว
2. ผ.อ.ว่าที่ ร.ต.เอกธ แก้วศิริ	18. นายสุทธชัย เจ็กมัย
3. ผศ.พงษ์เพ็ญ คินท์พันธ์	19. นายบุญธรรม เกอดเกียรติชาติ
4. ผศ.เกษณชัย โพธิ์ผาง	20. นางจามรรัตน์ ยิ้มระมัย
5. น. เตชะ จันทพงศ์	21. นางสาวอภิญญา ประภาสวัด
6. รศ.ดร. ประภัสสร์ คุณาวีรักษ์	22. พงศธรณี คันทสิทธิ์
7. รศ.ดร. เมธี นิธิธนาภรณ์	23. รศ.ดร. เพ็ญณี นนทพร
8. ดร. ศรีมวาท เขียวาวีณ	24. รศ. ดร. สมาน ดอกฟ้า
9. ดร.สุเมทน์ หนูสูง	25. นางสาวอรรฉรา สากะฉาย
10. ดร. ธนุช ทรมบุญ	26. ผศ. ธนอมรรณ ประเสริฐเจริญสุข
11. ว่าที่ ร.ต. อนุต ภาเดช	27. นางสาวยุดี ไทพะไธค์
12. นางสาวธนาพร สุขาวงษ์	28. นวพรนาถ เปี่ยมพาคำ
13. นางสาวพรทิพย์ รัตนนิลพงศ์	29. นางกัญญา นิด สหัทธิน
14. นางวรรณภา ภูริสวัสดิ์พงษ์	30. ว่าที่ร้อยตรีสุทธิพร บุญดี
15. ดร. ปิ่น กิมปี	
16. นางสาวปวีณาอม ใจหมั่น	

ภาคผนวก ง
บทความสำหรับตีพิมพ์

บทความ

โครงการวิจัยเรื่อง : แนวทางการจัดศูนย์การเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ตามรัฐธรรมนูญการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
ในประเทศไทย

Strategies for the Organization of Learning Resource Centers under The 1999
Education Act in Thailand

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์ นนทกุลและคณะ

บทคัดย่อ

จากวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการจัดศูนย์การเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ตามรัฐธรรมนูญการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และเพื่อกำหนดแนวทางในการสนับสนุนที่เหมาะสมในการรองรับการเทียบโอนและสนับสนุนในรูปแบบการเรียนรู้ตามรัฐธรรมนูญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยครู ศูนย์การเรียนรู้ที่อยู่ภายใต้การดำเนินงานภาครัฐ โดยผู้ศึกษาเป็นรายกรณี จำนวน 70 ศูนย์การเรียนรู้ ขอบเขตการวิจัยตั้งอยู่ที่โรงเรียนราชวินิตและข้อมูลที่จะนำผลไปวิเคราะห์

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย การสนทนากลุ่ม (GPP Model) และการสนทนากลุ่มเชิงโครงสร้าง (Structured Interview) และประชุมสนทนากลุ่มย่อย (Focus group discussion) ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) จำนวนการจัดหมวดหมู่ข้อมูลและวิเคราะห์กระบวนการดำเนินการด้านศูนย์การเรียนรู้ สรุปข้อมูลนำเสนอในการประชุมสัมมนาผู้เกี่ยวข้องของการวิจัย

1. รูปแบบและแนวทางการจัดศูนย์การเรียนรู้ 2. ลักษณะโดยสังเขป

1.1 ศูนย์การเรียนรู้ที่ไม่ได้จัดโดยหน่วยงานของรัฐโดยตรง เป็นการจัดการศึกษาปฐมวัยและภาคศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นสถานศึกษาที่มุ่งพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้ได้ความรู้และทักษะในด้านวิชาการและเพิ่มศูนย์การเรียนรู้ที่พัฒนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ เป็นกลุ่มที่เข้าข่าย มาตรา 18 (3)

1.2 ศูนย์การเรียนรู้ที่ไม่ได้มุ่งจัดประเภทการดำเนินการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาในระบบและไม่ได้อำนาจการโดยหน่วยงานของรัฐ แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ 1) ศูนย์การเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ 2) ศูนย์การเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมให้มีความรู้ ส่งเสริม สืบสานและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม ปฏิบัติด้านนิเทศความรู้ด้านวัฒนธรรมกับสิ่งแวดล้อมกับสิ่งแวดล้อม

ฉะนั้นค่าที่ความของศูนย์การเรียนรู้ในมาตรา 18 (3) น่าจะหมายถึง ศูนย์ที่ดำเนินการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนโดยมีปณิธานและวิธีการที่มุ่งส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ของบุคคลทุกวัย ที่สามารถสนองความต้องการและเสนอทางเลือกในการพัฒนาตนเองของประชาชน

2. แนวทางการสนับสนุนและบทบาทของรัฐในการกำกับดูแลการดำเนินงานและการสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านทรัพยากรและด้านอื่นๆ

2.1 ศูนย์การเรียนรู้ที่เข้าข่ายมาตรา 18 (3) ได้รับสิทธิด้านการเทียบโอนและผู้เรียนได้รับประกาศนียบัตร แสดงคุณค่าที่สอดคล้องตามหลักการที่ระบุขึ้นพื้นฐานอยู่แล้ว การสนับสนุนของรัฐจึงควรเป็นด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านทรัพยากรที่จำเป็นหรือให้สถานศึกษาเหล่านี้ซึ่งมีแนวทางการจัดการเรียนการสอนภายใต้ปรัชญาต่างๆได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างเต็มศักยภาพ

2.2 ศูนย์การเรียนรู้ที่จัดโดยภาคสังคมและไม่เข้าข่ายมาตรา 18 (3) ควรได้รับการสนับสนุนดังนี้ 1) สนับสนุนให้สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองทำให้ได้รับการยอมรับว่าเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นแหล่งเรียนรู้

ของสังคม 2) ให้การสนับสนุนด้านสิ่งต่างๆในรูปของการเชื่อมโยงความเคลื่อนไหวสู่ความทันสมัยใหม่ โดยไม่เปลี่ยนฐานความคิด สนับสนุนส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ แนวทางการศึกษา ที่ไปควรยอมรับศูนย์การเรียนเป็นเครือข่าย เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รัฐควรมีงบประมาณจัดสรร งบในกองทุน สำหรับสนับสนุนศูนย์การเรียนต่างๆ โดยแยกจัดสรรให้กับแต่ละศูนย์ที่มีโครงการรองรับหรือ ให้ศูนย์การเรียนได้ร่วมใช้ทรัพยากรที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐเช่นโรงเรียนในท้องถิ่น ควรมีการยกเว้นหรือ ยกผ่อนภาษีให้กับบุคคลหรือองค์กรเอกชนที่สนับสนุนการจัดศูนย์การเรียน สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการ ดำเนินงานของศูนย์การเรียน

กรณีศึกษาโอนที่มารองรับสิทธิ รัฐควรสนับสนุนให้ศูนย์การเรียนมีแนวทางที่จะวางแผนจัดการในการ ประเมินมาตรฐานของตนเอง โดยทางตัวที่วัดของตนเองเพื่อให้สามารถบอกหนังสือรับรองให้ผู้เรียนมีผลและ การผลการประเมินมาตรฐานที่ประกาศด้วยบุคลากรของศูนย์ ผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นและตัวแทนสถาบันการ ศึกษาในชุมชนร่วมทำหน้าที่จะประเมินมาตรฐานโดยไม่ใช่กรอบของระบบโรงเรียนควรได้รับทั้งแนวทางทั้ง ด้ลักษณะและวิธีการเตรียมเพื่อเตรียมโอนเมื่อศูนย์ต้องการ ประชาชนทั่วทั้งศูนย์การเรียนให้สังคมได้จับ ทาก่อนหน้าและตระหนักในความสำคัญและบทบาทของศูนย์การเรียน

Abstract

The objectives of this research were to identify the types and the organizations of learning resource centers under the 1999 Education Act in Thailand and to specify the appropriate approaches for the government concerning accreditation and supports for the centers.

Population in this study included learning resource centers in every region in Thailand. Seventy centers were randomly selected and investigated as case studies. In order to obtain information related to the learning centers, the framework from CIPP Model was applied. Focus group discussion and semi-structured interview was used to obtain information related to guidelines for accreditation and supports from the government. All stake holders : administrators, educators, superintendents and learning centers organizers were included in the sample group. The data were analyzed by using content analysis. The organizations and types of learning resource centers were classified and characterized.

Findings

1. There are two types of learning resource centers.

1.1 Centers that were not under government sponsorship but organized basic curriculum and vocational skills provision. This group of centers was covered under article 18 (3) of the 1999 National Education Act.

1.2 Centers neither, under government sponsorship, nor, providing a basic education program. There were two types :

1) Centers which aimed to help people to develop their minds and bodies to reach full potential.

2) Centers aiming at providing knowledge including sciences and environment, cultivating preserving art and culture, raising awareness about the relationship between human beings and their environment.

2. Approaches that the government should take for accreditation and to support learning resource centers were as follows :

2.1 The first group of centers, under article 18 (3) of the 1999 National Education Act, were entitled to grant diplomas according to their educational level. However, the government should provide supports for personnel development and necessary resources for them to fulfill the philosophy of their centers.

2.2 The second group of centers was not under article 18 (3) so the government should take following roles: 1) Support these centers so they are sustainable and are accepted as learning resource for society. 2) Support these centers with various forms of educational technology. 3) Encourage the centers to conduct research for their own development. 4) Educational institutes should accept these centers as their learning network. 5) Establish public funds for supporting activities of these centers. 6) Allow the centers to share existing resources with government educational institutes. 7) Deduct tax or exempt taxes for individuals or organizations who provide learning resource centers. Promote learning network among these centers.

3. For accreditation the government should encourage these centers to set their own standard and indicators so that they can accredit their students. Also the government should establish a committee for evaluating these centers which should include local expert and representatives from local educational institutes. The above measures should be applied when needed only.

4. Make public relation so the society acknowledge and be aware of the important roles of the learning resource centers.

ความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายการศึกษาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวาง และมีแนวคิดที่ก้าวหน้าในการให้การยอมรับรูปแบบ การจัดการศึกษาที่หลากหลาย จัดโดยกลุ่มต่างๆ อาทิ ครอบครัว องค์การชุมชน องค์การเอกชน องค์การวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น (มาตรา 12) ใน ขณะเดียวกันก็ได้มีความตื่นตัวของพ่อแม่ ผู้ปกครอง องค์การชุมชน และภาคประชาชนทั่วไปที่ สนใจจะจัดการศึกษาเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการและบริบท อื่นหลากหลายในท้องถิ่นต่างๆ และได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นสมาชิกการศึกษาทางเลือก จึงเห็นได้ว่าความ ต้องการและความมุ่งหวังของทั้งภาครัฐและภาคประชาชนได้เริ่มโน้มเข้าหากันในอันที่จะยอมรับและหาทาง จัดการศึกษาให้เชื่อมโยงกัน

นอกจากนี้ในมาตรา 15 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้แบ่งการศึกษาเป็น 3 รูปแบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และเน้น ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่าง รูปแบบได้ ซึ่งรวมผลการเรียนจาก การเรียนในระบบ การเรียนรู้ตามอัธยาศัย การมีวิชาชีพหรือจากประสบการณ์การทำงานด้วย และใน มาตรา 18 ได้ระบุชัดเจนว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานอาจจัดในสถานศึกษาได้หลาย ลักษณะ และระบุใน (3) ถึงสถานศึกษาประเภท "ศูนย์การเรียนรู้" ว่า ได้แก่ "สถานที่เรียนที่ทางองค์กรจัดการศึกษา นอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด"

อย่างไรก็ตาม ปัญหาในทางปฏิบัติในปัจจุบัน รูปแบบแนวทางการดำเนินงาน "ศูนย์การเรียนรู้" ตาม แนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ยังไม่มีความชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ การที่รัฐจะให้การรับรองและเทียบโอนผลการเรียนของเด็กที่ผ่านการเรียนโดยระบบการศึกษาภาคประชา

ตนเองเป็นผู้จัด ทำให้ความพยายามของการสร้างให้เกิดการยอมรับรูปแบบ และแนวทางการจัดการศึกษาทางเลือกที่ภาคประชาชนจัดทำอยู่ไม่อาจก้าวหน้าไปได้มากกว่าที่เป็นอยู่ และกลายเป็นปัญหาคอขวด ดังเห็นจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการสร้าง ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกและเชื่อมโยงไปสู่การทำให้ความหมายและรูปธรรมของ “ศูนย์การเรียนรู้” ที่ระบุในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีความชัดเจน และได้รับการยอมรับในศักดิ์และสิทธิ์ตามกฎหมาย

ทั้งนี้ ศูนย์การเรียนรู้ที่ดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเหล่านี้ ยังเป็นแหล่งการศึกษาทางเลือกที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สำคัญ สร้างความเสมอภาคให้กับสังคม และพัฒนาประชาชนของประเทศไทยให้พัฒนาไปได้อย่างเต็มศักยภาพ (Longworth, N., & Davies, W., 1996 : p. 43 ; Overly, N., 1979) ขณะเดียวกันศูนย์การเรียนรู้ที่ดำเนินการอยู่มีลักษณะ หลากหลาย แต่ไม่มีการศึกษาวิจัยถึงลักษณะรูปแบบของศูนย์การเรียนรู้เหล่านี้เลย (เพ็ญณี แพรทองและคณะ, 2543) การศึกษาถึงรูปแบบและจัดประเภทของศูนย์การเรียนรู้จะช่วยให้รัฐบาลและองค์กรที่เกี่ยวข้องสามารถให้การสนับสนุนและประสานความร่วมมือ วางนโยบายให้รับรองและเทียบโอนผลการเรียนที่จัดทำผ่านศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ ได้เหมาะสม ขณะเดียวกัน ประชาชนก็สามารถรับรู้บริการจากศูนย์การเรียนรู้ที่มีมาตรฐาน ได้รับการยอมรับ ส่งผลให้มีการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ

วัตถุประสงค์ของโครงการ

2.1 เพื่อสร้างความชัดเจนเกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการจัดศูนย์การเรียนรู้ตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

2.2 เพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินการที่เหมาะสมในการรับรองการเทียบโอน และยกย่องคุณูปการในรูปแบบต่างๆ ของศูนย์การเรียนรู้

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาศูนย์การเรียนรู้จากทุกภูมิภาค โดยผู้ให้ข่าวยกรายการได้จากศูนย์การเรียนรู้ที่อยู่บนฐานข้อมูลรายงานการวิจัย โครงการการศึกษาทางเลือก โดย สุชาดา จักรพิสุทธิ์ กาลังดำเนินการในช่วง ปี พ.ศ. 2545 การมีศึกษาในฐานวิจัยนี้เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ไม่อยู่ภายใต้การดำเนินงานของรัฐโดยตรง การมีศึกษาที่มุ่งศึกษาจะต้องเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่มีกิจกรรมและการดำเนินงานอย่างคึกคัก

ข้อตกลงเบื้องต้น

ข้อมูลปฐมภูมิเกี่ยวกับปรัชญาเป้าหมายของศูนย์การเรียนรู้และการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ที่ได้จากการสนทนากลุ่มย่อยและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ถือว่าเป็นตัวแทนความคิดเห็นและเป็นข้อมูลจริงที่เป็นตัวแทนของผู้เกี่ยวข้องอย่างศูนย์การเรียนรู้และผู้เกี่ยวข้อง

การดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยายโดยมีการดำเนินการดังนี้

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานและกรอบแนวคิดหลักในการดำเนินงานวิจัย จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ เนื่องจากขณะนี้ไม่มีโครงการวิจัยที่ใกล้เคียงที่สนใจเรื่อง การศึกษาทางเลือก : ฐานข้อมูลของคุณสุชาดา จักรพิสุทธิ์ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้กลุ่มประชากรจากฐานข้อมูลของโครงการดังกล่าว โดยจำแนกศูนย์การเรียนรู้ตามกรอบดังนี้ ปรัชญาและเป้าหมายของศูนย์การเรียนรู้ รูปแบบเนื้อหา หลักสูตรและกระบวนการ ลักษณะของผู้เรียน/กลุ่มเป้าหมายที่ให้การศึกษา วิธีการวัด (วัดอะไร ใช้เครื่องมืออะไร อย่างไร) แหล่งเงิน/ทุนที่ได้รับการสนับสนุนเพื่อดำเนินงาน

กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากศูนย์การเรียนที่อยู่บนฐานข้อมูลในงานวิจัยโครงการการศึกษาทางเลือกดังกล่าว โดยส่งกระจายในทุกภูมิภาคโดยศึกษาเป็นรายกรณีทั้งสิ้นจำนวน 70 ศูนย์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กรอบคำอธิบายเกี่ยวกับการประชุมรูปแบบ GIPP (GIPP Model) เพื่อเป็นแนวทางในการรวบรวมข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องกับการเรียนในกลุ่มตัวอย่าง กรอบคำถามที่โครงสร้างประกอบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) เพื่อสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง (stakeholders) เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านแนวทางการดำเนินงานของรัฐเกี่ยวกับการเห็นชอบและการสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ

การวิจัยนี้ดำเนินการวิจัยในช่วงระยะเวลา 6 เดือน (ตุลาคม 2545 - มีนาคม 2546) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้ การประเมินประสิทธิภาพของศูนย์การเรียน ส่งประเมินจากศูนย์การเรียนในแต่ละกลุ่มและศึกษาเป็นรายกรณี ได้แก่ ศูนย์การเรียนที่จัดโดยครอบครัว ชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การเอกชน องค์การวิชาชีพ สถาบันศาสนาและสถาบันทางสังคมอื่น ๆ โดยแยกตามลักษณะการดำเนินงาน ทั้งนี้โดยพิจารณาจากปัจจัยทางอะวิดูประสงค์ในการจัดและผู้นิยมนโยบายในการจัดการ การดำเนินงานเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) ในกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน ผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ คณะบดีคณะครู ศาสตราจารย์/ศึกษาศาสตราจารย์ ปกติการตรวจพิจารณาการ เปิดดำเนินการเปิดสอนโรงเรียน กรมวิชาการ กรมการศึกษากว่า 10 ปี กรมแรงงานและสวัสดิการสังคมและผู้ที่เกี่ยวข้อง (stakeholders) ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์หรือศึกษานิเทศก์ที่เกี่ยวข้อง จำนวนทั้งสิ้น 31 ท่าน และตัวแทนเครือข่ายภาคประชาชน 10 ท่าน หัวหน้าสำนักงานมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งสิ้น 31 ท่าน วิเคราะห์องค์ประกอบของการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อศึกษาความคิดเห็นในแง่การมีบทบาทของรัฐและการให้การสนับสนุนของศูนย์การเรียนตามลักษณะที่วิจัยได้จัดกลุ่มไว้ในลักษณะที่ 2 และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของศูนย์การเรียน โดยจะสัมภาษณ์ในรอบต่อไป การกำกับดูแลมาตรฐานการเรียนการสอนผลการเรียน ด้านทรัพยากร ด้านวิชาการด้านอื่น ๆ

การประชุมกลุ่มย่อย (focus group discussion) ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อรวบรวมความคิดเห็นต่อแนวทางการจัดศูนย์การเรียนและแนวทางการสนับสนุนที่เหมาะสมในการรับรองการเทียบโอนและการสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ มีผู้เข้าร่วมดังต่อไปนี้ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารการศึกษา คณะบดีคณะครู ศาสตราจารย์/ศึกษาศาสตราจารย์ และผู้แทนกลุ่ม/ผู้จัดศูนย์การเรียน ที่มีเข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 35 คน (รายละเอียดในภาคผนวก) ประกอบด้วยที่ปรึกษาโครงการ 1 ท่านคณะบดี/และเทียบเท่า 2 ท่าน รองอธิการบดี 1 ท่าน นักการศึกษา 21 ท่านผู้แทนกลุ่ม/ผู้จัดศูนย์การเรียน 10 ท่าน สมาชิกที่เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยจะได้รับเอกสารข้อสรุปเบื้องต้นของศูนย์การเรียนลักษณะต่าง ๆ เพื่อประกอบพิจารณา จากนั้นสมาชิกในกลุ่มที่คล้ายคลึงแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะประเด็นต่าง ๆ (ดำเนินการเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2546)

การประชุมสัมมนาผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (ผู้บริหาร นักการศึกษา ผู้จัดบริการศูนย์การเรียน หัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐและเอกชน) เพื่อเผยแพร่รูปแบบของศูนย์การเรียนที่มีประสิทธิภาพ และนำเสนอแนวทางที่รัฐควรมีบทบาท และความคิดเห็นของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องจำนวนทั้งสิ้น 30 คน ในการประชุมครั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดได้ถูกนำเสนอในที่ประชุม ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดได้พิจารณาและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (ดำเนินการเมื่อ 17 มีนาคม 2546)

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบและแนวทางการจัดศูนย์การเรียน มี 2 ลักษณะคือ

1) ศูนย์การเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัยและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ได้จัดโดยหน่วยงานของรัฐโดยตรง เป็นสถานศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป้าหมายให้มีความรู้และทักษะในวิชาวิชาการและ/หรือเป็นศูนย์การเรียนที่พัฒนาทางด้านวิชาการและวิชาชีพซึ่งเป็นกลุ่มที่เข้าข่ายมาตรา 18 (3) ได้แก่ โรงเรียนสหประชาชาติ โรงเรียนสหประชา โรงเรียนสหประชาโรงเรียน ศูนย์การเรียนวิบูลย์วิทยา สันนา

ลือชา (หริ่งเมฆ) สันติอโศก (กทม.) ราชธานีอโศก (อุบลราชธานี) บ้านครูบาบุญมีรักษ์ บ้านเรียนดวงตะวัน ศูนย์สหกรณ์เรียนรู้ผสมเต็ยป่า โรงเรียนธรรมชาตินอนแสงดาว โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก โรงเรียนวัดศรีบัวบาน ศูนย์ประสานการจัดการศึกษาครอบครัว บ้านคุณวิเศษ วังวิญญู บ้านคุณประสิทธิ์ หวังเป็น

2) ศูนย์การเรียนรู้ที่ไม่ได้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและไม่ได้นับเป็นการโอนหน่วยกิตของรัฐแบ่งเป็น 2 ประเภท

2.1) ศูนย์การเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกายและจิตใจ ได้แก่ บ้านสายรุ้ง เสถียรธรรมสถาน วัดพระธาตุวิญญูชัย(โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์) ศูนย์พัฒนาจิตเนติภะเกียรติวัดวังหิน (พิษณุโลก) ศูนย์พุทธศาสนะวันอาทิตย์วัดมณีศรียาขาม (ลำพูน) สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน (เชียงใหม่) สถาบันธรรมยุต (มูลนิธิพลศรีเจ้าเมือง ศรีเมือง)

2.2) ศูนย์การเรียนรู้ที่มุ่งให้ความรู้ ส่งเสริม สืบสานและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม ปฎิบัติด้านสิ่งแวดล้อมกับสังคมท้องถิ่น ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้าน (คุรุศาสตร์บัณฑิต) มหาวิทยาลัยศิลปบัณฑิตบ้านศรีวิชัย กลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์ (มหาวิทยาลัยสงขลา นครินทร์) โรงเรียนไทรไร่ไม้ กลุ่มระเบิดใบ มูลนิธิศึกษาพัฒนาชนบทเพื่อการพัฒนาชีวิต (เชียงใหม่) สมาคมไทยสร้างสรรค์ มูลนิธิข้าวขวัญ ศูนย์เทคโนโลยีเพื่อสังคม ศูนย์พัฒนาชนบทสหกรณ์ปลาบวงศาตบ้านหริ่งวิญญูชัย โครงการพัฒนาศักยภาพห้องชุมชนลุ่มน้ำวัง ศูนย์การเรียนรู้บ้านศรีวัง ศูนย์กิตติมมิตร (การส่งเสริมและเสริมศักยภาพงานวิจัย) ทอตุลาภักดิ์แก้ว พิพิธภัณฑสถานบุรีศรีชุมชมวัฒนธรรมของชนมจีน (อุบลราชธานี) ฝ่ายกิจกรรมรวมศิลา (สวนธรรมศิลา) ศูนย์กิตติมมิตรคณาจารย์วัดมณีบ้านนาสุกข (คืนถิ่นใหม่) เสริมศึกษาศึก มูลนิธิเพื่อการพัฒนาชุมชน มูลนิธิช่วงชิงวิญญู โรงเรียนวัดนันทารามพืชมุข (เชียงใหม่) บ้านวัฒนธรรมและศูนย์วิจัยด้านนา สมาคมกวีด้านนา (ลำพูน) โรงเรียนทอผ้าบ้านนาสุกข ศูนย์นิเวศวิทยาชีวภาพ (ชุมชนวัดเทพาร) โรงเรียนชาวนา (น่าน) ศูนย์เทคโนโลยีเพื่อสังคม สำนักงานโครงการวิจัยเชิงรุก (ลำปาง) เกษตรกรวิจัย (ลำพูน) ศูนย์การเรียนรู้ (ศรีสะเกษพัฒนา) ชมรมเด็กวิทย์ (สุโขทัย) กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมชาติ บ้านศรีฐาน (บึงฉลวย) ครูจันทน์ ไทวัฒนา (สมุทรปราการ)

จากข้อค้นพบในงานวิจัย คณะผู้วิจัยมีข้อสรุปว่า คำจำกัดความของศูนย์การเรียนรู้ในมาตรา 10 (3) น่าจะหมายถึง ศูนย์ที่ดำเนินการในการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนโดยมีปรัชญาและวิธีการศึกษาที่มุ่งสร้างโอกาสในการเรียนรู้อย่างหลากหลายที่สามารถตอบสนองความต้องการและเสนอทางเลือกในการพัฒนาตนเองของ ประชาชน ข้อสังเกตประการหนึ่งทีคณะผู้วิจัยพบคือ ในกรอบของศูนย์การเรียนรู้ลักษณะที่ 2 เป็น 2 กลุ่ม ย่อขึ้นนี้ ถ้าให้พิจารณาในกระบวนการดำเนินงานให้มีความรู้แก่ผู้เรียนจะมีความเห็นว่าเป็น 2 กลุ่มน่าจะรวมไว้ในกลุ่มเดียวกันได้ แต่จากการสังเคราะห์กระบวนการดำเนินงาน พบว่า กลุ่มย่อยที่ 1 จะมุ่งพัฒนางานในแง่ของการให้โอกาสกับผู้เรียนให้คิดและจัดใจ เสริมพลังอำนาจ (empower) ให้ได้เข้าถึงแนวคิดวิเคราะห์ซึ่งนำผู้เรียนไปสู่ความมีเสรีภาพในทางความคิดเป็นหลัก ในขณะที่ศูนย์การเรียนรู้ในกลุ่มย่อยที่ 2 จะมีการส่งเสริมในด้านการปฏิบัติกิจกรรมควบคู่ไปกับการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อประสบการณ์ที่ได้รับ เป็นการปูพื้นฐานด้านจิตสำนึกและทลายศูนย์การเรียนรู้เอาผิดกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก อย่างไรก็ตามโดยภาพรวมแล้วแนวทางการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ลักษณะที่ 2 สรุปได้ 2 ลักษณะคือ 1) การดำเนินงานภายใต้การจัดการขององค์กรชุมชน 2) การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของประชาชน สังคมและภาคีในคราว

ตารางที่ 1 แนวทางการดำเนินการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมพลังอำนาจ (empowering process) ที่พบในศูนย์การเรียนรู้ในกลุ่มที่ 2

การดำเนินการ	การจัดการขององค์กรชุมชน	การจัดการแบบมีส่วนร่วม
วัตถุประสงค์	- เพื่อกระตุ้นให้สมาชิกในท้องถิ่นปรับปรุงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมให้ดีขึ้น	- ให้ประชาชนสามารถควบคุมธรรมชาติและวางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของตน
โครงสร้าง	- กลุ่มอาสาสมัคร - การเกิดองค์กรโดยธรรมชาติ - เครือข่ายขององค์กรเอกชน	- มีการจัดองค์กร - มีการจัดทำโครงการ
รูปแบบ	- การเปลี่ยนแปลงจากผู้เริ่มเป็นผู้กระตุ้น รวมตน ซึ่งประเด็นปัญหาจัดการรวมแลกเปลี่ยนเรียนรู้	- ทุกฝ่ายร่วมกัน - มีผู้นำการพัฒนา - มีการเสนอผลงานที่นำไปสู่ การพัฒนาตนเองของแต่ละคน
กระบวนการ	- สร้างการแก้ปัญหาชุมชนร่วมกัน - การประชุมกลุ่ม - การเกิดประเด็นปัญหาและ เฝ้า	- การเรียนเป็นกลุ่ม - การร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยน - การแสดงความคิดเห็น - การเสนอประเด็นร่วมกัน - การเรียนรู้จากการปฏิบัติทดลองทำจริง

จากการพิจารณาตามแนวทางการจัดศูนย์การเรียนรู้ในกลุ่มที่ 2 พบว่า มีหลายศูนย์การเรียนรู้ที่แตกต่างจะมีปรัชญาและวัตถุประสงค์ในการจัดศูนย์ที่แตกต่างกันไปจากการให้คำขวัญเพื่อผู้มาศึกษาแล้วจะมีกระบวนการจัดการประสบการณ์เรียนรู้ที่เสริมพลังอำนาจ (empower) ผู้เรียน จากการดำเนินการใน 2 ลักษณะได้แก่ การจัดการที่จัดโดยองค์กรชุมชนและมีวัตถุประสงค์ โครงสร้าง รูปแบบและกระบวนการใกล้เคียงกับกลุ่มการจัดการภาคใต้ขององค์กรชุมชน หรือผู้นำตามธรรมชาติ คือ ชุมชนวัฒนธรรมคลองขลุงเขมร (คลองตา) โครงการพัฒนาศักยภาพของชุมชนลุ่มน้ำวัง ศูนย์การเรียนรู้หมู่บ้านคีรีวงโรงเรียนชุมชนบ้านหลวง (อภูธรา) มหาวิทยาลัยชาวบ้าน มหาวิทยาลัยศิลปากรในพื้นที่บ้านศรีวิชัย กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติบ้านศรีฐาน และศูนย์การเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์ โครงสร้าง รูปแบบและกระบวนการใกล้เคียงกับกลุ่มที่จัดการโดยมีส่วนร่วมของประชาชน คือ โรงเรียนสาวนา (บ้าน) และมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน

การศึกษานอกระบบและการเกิดการเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ที่เข้าช่วยการเกิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจที่ จะมีข้อแตกต่างจากการศึกษาในระบบปกติในประเด็นที่ ผศ.ชยเชษฐ์ (1970) ไม่ชี้ให้เห็น จะเน้นผู้เรียนเป็นกลุ่มคือ ความรู้และทักษะของบุคคลเกิดจากความสัมพันธ์ของกลุ่มจะเป็นที่สิ่งและจะเรียนรู้หาซึ่งจะครอบคลุมถึงการสื่อสารและเน้นกระบวนการ ซึ่งจะหมายถึง ความสามารถที่ควบคุมสภาพสังคมได้ เช่น การแก้ปัญหา การทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งรวมถึงความสามารถในการทำประโยชน์ของบุคคลที่จะส่งผลต่อชุมชนเป็นหลักและเป็นปรากฏการณ์ที่ทันที่ทันใด นี่เป็นส่วนที่เป็นความสำคัญของการจัดการศึกษานอกระบบที่เกิดโดยภาคสังคมและไม่ถูกควบคุมโดยองค์กรของรัฐ

ถ้าพิจารณาวิเคราะห์ตามกรอบของ Paulston and Le Roy (1975) จะเห็นได้ว่าแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการเกิดการเรียนรู้ตามอัธยาศัยจากศูนย์การเรียนรู้ที่พบจะค่อนข้างอยู่ในช่วงที่ III และ II ของตารางเป็นหลัก โดยเฉพาะกลุ่มที่ตกในช่วงที่ III ที่มุ่งสร้างบุคคลให้คิดใหม่ เกิดวัฒนธรรมการ

เรียนรู้ใหม่ ผู้เรียนมีส่วนร่วมควบคุมในสิ่งที่ตนเองต้องการเรียนรู้ นั่นคือ มีทางเลือกและไชนะที่ 11 เป็นการศึกษานอกระบบและการสลับรับเข้าให้เกิดการเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่พัฒนาคนให้เกิดการเรียนรู้แบบบูรณาการภาพ เกิดค่านิยมใหม่ขึ้นในกลุ่มผู้เรียน ลักษณะเด่นของศูนย์การเรียนรู้ที่พบในศูนย์การเรียนรู้กลุ่มที่ 2 จะมีอิสระด้านการควบคุมรับผิดชอบโครงการ มีโอกาสเลือก มีความภูมิใจในเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของตน จะได้ใช้ประสบการณ์ในการประเมินศักยภาพในการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง

ซึ่งทั้งสองแนวทางทางด้านการเงินจากเป้าหมายการเกิดที่มีลักษณะสำคัญคือ การเกิดศูนย์การเรียนรู้โดยอรวรรณชาติ กล่าวคือ เป็นความต้องการการเรียนรู้ที่เกิดจากความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน เพราะศูนย์การเรียนรู้เกิดจากปัญหาที่ผู้เรียนเกี่ยวข้องและสถานการณ์การเรียนรู้เป็นบริบทที่ผู้เรียนประสบการณ์ตรง ดังนั้นแม้ว่าศูนย์การเรียนรู้ในกลุ่มที่ 2 จะมีโครงสร้างที่ไม่ตายตัว แต่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีพลังในกระบวนการของมันเอง ซึ่งส่งผลในการพัฒนาบุคคลและมีคุณธรรมที่ดีงาม

ส่วนศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ขององค์กรและดำเนินการโดยบุคคล เช่น ทักษะทางคณิตศาสตร์และพิชิตภัยพิบัติฯ ที่เป็นแหล่งที่เยาวชนจากโรงเรียนโรงเรียนได้เข้าไปศึกษาค้นคว้า ลักษณะการเรียนรู้จะอยู่ควบคู่กับการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน แต่จะสามารถให้ทราบถึงผู้รู้ที่ผู้เรียนมากกว่าและยังสร้างทัศนคติทางบวกให้กับเยาวชนได้มีประสบการณ์มากกว่าการจัดการเรียนการสอนในแบบโรงเรียนศึกษาตัวและเมื่อพิจารณาถึงมาตรา 25 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ได้กำหนดไว้ว่า "รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินการและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ทุกภาคส่วนได้แก่ องค์กรส่วนราชการ หน่วยงาน ทัศนคติ ทักษะวิชาชีพ สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สถานพัฒนาเด็กพิการ สถานพัฒนาเด็กด้อยโอกาส และแหล่งเรียนรู้ที่นอกเหนือจากโรงเรียนและโรงเรียนเอกชน" จะเห็นได้ว่า แหล่งเรียนรู้ที่ได้รับเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้เข้าข่ายของการที่รัฐต้องให้การส่งเสริม

จากการส่งเสริมที่เน้นทางการจัดศูนย์การเรียนรู้ในประเทศไทย พบว่า จะเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ไม่ใช้ของรัฐจะเป็นการจัดดำเนินการโดยไม่หวังผลกำไร ส่วนใหญ่จะมีฐานะรูปแบบการจัดการและการดำเนินการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามการออกแบบคิดและวิสัยทัศน์ที่สำคัญในการดำเนินการจัดการศึกษาที่ชัดเจน เช่น โรงเรียนอนุบาลบ้านรัก โรงเรียนแสนสนุกโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้โดยเด็ก โรงเรียนแม่เปินสาธิตวิทยา จะดำเนินการภายใต้ปรัชญาของโรงเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นเด็กเกิดมาเพื่อเรียนรู้และพัฒนาทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในทุกด้านไม่ว่าจะเป็น ด้านทักษะชีวิต ด้านปัญญา และบูรณาการทุกอย่างให้สอดคล้องกัน โรงเรียนหมู่บ้านเด็กแสนสนุกตั้งแต่อนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยไม่เน้นวัดผลของ number only ซึ่งเป็นการจัดบรรยากาศที่ให้อิสระภาพและฝึกพัฒนาการเรียนรู้จักในเสรีภาพและรับผิดชอบตนเอง สัมผัสกับชีวิตจริงในครัวเรือน จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานควบคู่ไปกับการสร้างชุมชนปฏิบัติธรรม เพื่อให้บุคคลได้อยู่ในบริบทของสังคมที่มีสภาวะตามวิถีพุทธปฏิบัติ ขณะเดียวกันก็ได้เรียนรู้วิถีชีวิตที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม โรงเรียนวัดศรีบัวบานได้จัดเป็นศูนย์สร้างเยาวชนให้มีอาชีพ ในขณะที่ผู้เรียนเป็นนักเรียนในระบบโรงเรียน ซึ่งนับเป็นการเตรียมเยาวชนให้เต็มใจและออกไปดำรงชีวิตในสังคมได้ ส่วนบ้านแม่เปิน (Home School) ดำเนินการจัดการด้วยความมุ่งมั่นที่จะให้บุตรหลานได้เรียนรู้ทั้งวิชาการและการพัฒนาทักษะชีวิตอย่างมีความสุข มีการเกิดเครือข่ายในระหว่างศูนย์เหล่านี้ โดยศูนย์ประสานการจัดการศึกษาคือครอบครัวเป็นแกน ขณะเดียวกันแต่ละครอบครัวที่จัด Home schooling ก็ได้เชื่อมโยงบทเรียนบุตรหลานไว้กับโรงเรียนในระบบ สำหรับชุมชนการเรียนรู้ตามเจตนาคือเป็นการจัดแหล่งเรียนรู้ให้กับชาวไทยภูเขา ที่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา โดยให้ทั้งความรู้สายสามัญตามหลักสูตรการศึกษา นอกโรงเรียนและมีการเผยแพร่วิชาชีพเกษตรกรรมให้กับผู้เรียน ซึ่งนักเรียนจะอยู่ประจำและใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียน นับเป็นการให้โอกาสเด็กหญิงที่มาจากชนเผ่าและครอบครัวยากจน พ่อแม่ขาดที่ทำงาน ได้มีความรู้และอาชีพไปพร้อม นักเขียนที่เขียนจากศูนย์การเรียนรู้เหล่านี้ทั้งหมดจะได้รับประกาศนียบัตรตามระดับชั้น เพราะโดยรวมแล้วจะมีการจดทะเบียนกับสำนักงานการศึกษาเอกชนและองค์การบริหารจัดการศึกษานอกระบบ

กรมการศึกษานอกโรงเรียน คล้ายโรก็ถามแนวทางทางดำเนินงานนับได้ว่าเข้าข่ายมาตรา 18 (3) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

สำหรับศูนย์การเรียนกลุ่มที่ 2 ที่ไม่ได้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาในระบบ และได้ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ ส่วนใหญ่จะมีรูปแบบการจัดและการดำเนินการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามกรอบของการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งมีลักษณะการดำเนินกิจกรรมตามแนวคิดในวรรณกรรมที่พบ ได้แก่ การสร้างเครือข่ายแห่งโอกาสการเรียนรู้ (opportunity web) การเปิดการแลกเปลี่ยนทักษะความรู้ การเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า การได้เรียนรู้กับผู้ที่สนใจในเรื่องเดียวกัน หรือการรวมกลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ประชาชนอยู่ในบรรยากาศของสังคมแห่งการเรียนรู้ของ ผลัก ผลัก การเรียนการสอนที่ตรงตามการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ คือการเรียนรู้ที่เกิดจากความต้องการของผู้เรียนของ Carl Rogers, Malcolm Knowles, Philip Columbus เรียนจากปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง เรียนจากสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนที่ผู้เรียนอยู่ ขณะเดียวกันผู้เรียนได้มีส่วนร่วมลงมือกระทำ สะท้อนความคิดของตนแสดง Paulo Freire ฉะนั้นความตั้งใจและการพัฒนาตามศักยภาพระหว่างผู้เรียนและองค์ความรู้ที่ได้จึงเป็นสิ่งที่ยั่งยืนและยั่งยืน

นอกจากนี้แนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในศูนย์การเรียนที่พบในสถานวิจัยยังสอดคล้องกับการเสนอแนะในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ที่ศาสตราจารย์ Malcolm Knowles (1984) ที่ประมวลดังต่อไปนี้ 1) ผู้เรียนพัฒนาไปสู่ความเป็นผู้มีใจตนเอง 2) ประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นแหล่งสำคัญของการเรียนรู้ 3) ผู้เรียนแยกแยะเรียนจากความรู้เพราะประสบการณ์ที่ได้รับใช้จริงหรือปัญหาที่พบด้วยตนเอง 4) การเรียนรู้จะมีศูนย์กลางอยู่ที่ภาระงานหรือปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้ 5) ผู้เรียนมาเรียนด้วยแรงจูงใจภายใน เป็นความใฝ่รู้และอยากที่จะหาความรู้ ศูนย์การเรียนที่พบมีลักษณะโดยสรุปดังนี้ คือ ศูนย์การเรียน เช่น บ้านสาธิต เป็นความพยายามที่นำพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือพัฒนาจิตใจและใช้ในชีวิตประจำวัน และยังเป็นแหล่งกิจกรรมอื่น ๆ ที่เป็นลักษณะของสร้างเครือข่ายแห่งโอกาสการเรียนรู้ ผู้เรียนมาเรียนด้วยความต้องการของตนเอง เช่นเดียวกับเสถียรธรรมสถาน เป็นศูนย์ที่เป็นฐานในการเผยแพร่ชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ผู้เรียนมาเรียนด้วยแรงจูงใจภายใน วิถีพระภาวนาวิสุทธิชัย ศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติ และโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ล้วนเป็นแหล่งศึกษาที่ผู้เรียนจะเป็นนักเรียนที่เรียนในระบบปกติอยู่และเรียนพิเศษ คือเน้นการจัดกิจกรรมในวันอาทิตย์ จึงเป็นแหล่งศึกษาสำคัญที่เยาวชนได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในทางราชวิทยาลัยการจิตตศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในลักษณะเช่นนี้ โรงเรียนที่เลือกไปเรียนดังกล่าวจะมีความหมายว่าตนวันควรเรียนรายวิชาที่สอนในโรงเรียนในรายวิชาที่ควรต้องที่นักเรียนได้ผ่านการเรียนจากศูนย์เหล่านี้แล้วได้

สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาชนจึงควรเป็นศูนย์กลางข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาดังกล่าวที่เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนแนวคิดและข้อมูลระหว่างองค์กร ซึ่งนับเป็นการวางฐานของการสร้างเครือข่ายโอกาสแห่งการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนมาเรียนด้วยความใฝ่รู้และอยากที่จะหาความรู้ มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน เป็นลักษณะการเกิดการศึกษาตามอัธยาศัย คือ การเรียนรู้เกิดจากความต้องการของผู้เรียน เรียนจากปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน เรียนจากสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนที่ผู้เรียนหรืออยู่ ผู้เรียนได้สะท้อนความคิดของตนเอง ผู้เรียนมีโอกาสเสนอประเด็นการเรียน วาทะพิจารณา ร่วมแลกเปลี่ยนมา ซึ่งทั้งหมดนี้นับเป็นฐานสำคัญที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างพลังอำนาจให้กับผู้เรียนอย่างแท้จริง ส่วนสถาบันฝึกกรรมคุณา แม้จะดำเนินงานตามกรอบของศูนย์ที่ได้พัฒนาไว้แล้ว แต่ผู้เรียนที่มาเข้าด้วยแรงจูงใจภายใน อยากเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ฉะนั้นจึงนับเป็นแหล่งเรียนรู้ในสังคมที่ประชาชนที่ต้องการพัฒนาตนเองได้มีโอกาสปฏิบัติ โดยมีการใช้หลักปฏิบัติธรรมเป็นฐานสำคัญ

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเหล่านี้จะสร้างให้ผู้เรียน/ผู้มีส่วนร่วมได้พัฒนาทักษะและความสามารถเพื่อเพิ่มศักยภาพในการตัดสินใจ ศักยภาพในการใช้ การบริโภคทรัพยากรและศักยภาพในการจัดการสภาพแวดล้อมและบริบทต่างๆ ที่มีต่อการดำรงชีวิต ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อในเชิงบวกต่อไป

สังคมโดยรวมให้ที่สุด กระบวนการต่างๆ เหล่านี้ไม่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบที่สำคัญต่อประชาชนและการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกในอิตาลีมาหลังจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ดังนั้นการจัดศูนย์การเรียนรู้ในลักษณะศึกษาวิเคราะห์ไว้ในงานวิจัยนี้ จึงเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ควรได้รับการสนับสนุนและส่งเสริม พัฒนาให้เป็นหน่วยเรียนรู้สำคัญด้านการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคม เพื่อให้เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และประชาชนมีสถานศึกษาที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

2. แนวทางการสนับสนุนและบทบาทของรัฐในการกำกับดูแลการเทียบโอนและการสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านทรัพยากรและด้านอื่นๆ

2.1 แนวทางการสนับสนุนของรัฐบาล รัฐควรสนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ที่ไม่อยู่ในข่ายมาตรา 18 (8) ให้สามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้รับการยอมรับว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ของสังคม

2.1.1 สนับสนุนให้ศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เช่นการจัดตั้งกองทุนระดับประเทศ เพื่อจัดสรรเงินสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ตามโครงการที่เสนอเป็นรายปี สนับสนุนการให้ทรัพยากรร่วมกับสถาบันการศึกษาหรือศูนย์การเรียนรู้ที่จัดตั้งโดยรัฐควรให้การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยไปใช้เพื่อเชื่อมโยงความคิดและภูมิปัญญาเพื่อให้สามารถเผยแพร่ได้ในรูปของเทคโนโลยีที่ทันสมัย แต่เนื้อหาและแนวคิดยังเหมือนเดิม

2.1.2 สนับสนุนการฝึกฝนเพื่อรับรองสิทธิของตน โดยให้ศูนย์ต่างๆ เป็นผู้กำหนดตัวชี้วัด ผู้ดูแลหลักฐานเพื่อให้ผู้เรียนนำไปประยุกต์ใช้หรือศึกษาในการศึกษาในระบบการศึกษาและในเวลาว่าง ทักษะของศูนย์การเรียนรู้มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ควรให้มีคณะกรรมการมาตรฐานที่ประกอบด้วยบุคลากรของศูนย์ ผู้รู้ในท้องถิ่นและตัวแทนสถาบันการศึกษาในชุมชนร่วมทำหน้าที่ประเมิน โดยไม่ได้ครอบคลุมและวิธีการประเมินตามที่ใช้ในระบบโรงเรียน ที่สำคัญคือรอบที่จะใช้ประเมินเพื่อเทียบโอนหรือรับรองสิทธิจะต้องมาจากหลายภาคส่วนรวมถึงกับวัตถุประสงค์ของศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งในนี้ เคอร์คิวรี (2546) ได้ให้ข้อคิดว่า ความรู้ในท้องถิ่นมีลักษณะเฉพาะของตัวเอง เป็นความรู้เชิงปฏิบัติที่อิงปรัชญา ความเชื่อของศาสนาและท้องถิ่นและไม่อ้างอิงความโมโหมก เป็นความรู้เฉพาะที่จะตอบปัญหาของท้องถิ่น

ขณะเดียวกันสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นอาจสนับสนุนด้านการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดหมวดหมู่การประเมินที่ศูนย์ได้ดำเนินการโดยรวบรวมให้เป็นระบบให้รัฐได้นำไปใช้เป็นหลักฐานเทียบโอนต่อไป

2.1.3 ในด้านอื่นๆ รัฐควรยกเว้นภาษีหรือลดหย่อนภาษีให้แก่บุคคลหรือองค์กรเอกชนที่สนับสนุนการจัดศูนย์การเรียนรู้

2.1.4 สนับสนุนและเผยแพร่ศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ ให้สาธารณชนรู้จักและยอมรับ

2.2 สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 สถาบันการศึกษาและหน่วยงานในท้องถิ่นให้การยอมรับสนับสนุนและให้ช่วยเหลือทางด้านวิชาการเทคโนโลยีหรือการพัฒนาบุคลากรเมื่อศูนย์ต้องการ

2.2.2 ร่วมเป็นคณะกรรมการเพื่อการประเมินมาตรฐานหรือขึ้นทะเบียนพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ให้มีมาตรฐานของตนเองและเป็นที่ยอมรับของสาธารณชน

2.2.3 สนับสนุนการเป็นเครือข่ายของศูนย์การเรียนรู้ ช่างประสานงานและใช้ประโยชน์จากศูนย์การเรียนรู้ เช่น เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

2.2.4 ทำความเข้าใจในปรัชญาและวัตถุประสงค์ของศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ เพื่อการสร้างความรอบรู้ด้านการเทียบโอนและประเมินมาตรฐานของศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ

2.3 วิธีการดำเนินการเพื่อการพัฒนาฐานเทียบโอนเพื่อรับรองสิทธิ

ในการเลือกศูนย์การเรียนรู้ที่ไม่ได้จัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาก่อนพื้นฐานและเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่เกิดจากการบูรณาการเรียนรู้แบบการศึกษาแบบและการศึกษาสามอักษรมี ในการดำเนินการเทียบโอนเมื่อศูนย์มีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับในมาตรฐานของศูนย์ การยอมรับในคุณภาพของผลิตภัณฑ์น่าจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ แต่ทั้งนี้หน่วยงานการศึกษาจะต้องเปิดใจรับและยอมรับในความจำเป็นของ

แหล่งเรียนรู้หรือศูนย์การเรียนรู้ที่มีอยู่ในสังคมขณะนี้ ขณะเดียวกันศูนย์การเรียนควรได้ศึกษาเครื่องมือในเครือข่ายเพื่อนแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้ดำเนินการให้มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับอย่างแท้จริง แนวทางดำเนินการเสนอทำได้ดังนี้

2.3.1 การประเมินแฟ้มสะสมงาน (portfolio assessment) เป็นวิธีการประเมินที่มีการฝึกฝนและสามารถที่จะวิเคราะห์ความถนัดเนื่องจากการเรียนรู้ได้ แฟ้มสะสมงานจะสะท้อนถึงกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและยังแสดงถึงความสามารถในการจัดระเบียบการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ลึกด้วย ดังนั้นแฟ้มสะสมงานจึงน่าจะเป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถใช้พิจารณาเทียบโอนหน่วยกิตได้ ทั้งนี้รัฐหรือสถาบันของรัฐอาจใช้วิธีช่วยเหลือผู้เรียนในการจัดเตรียมข้อมูลการเรียนรู้ของตนเอง

2.3.2 การประเมินผลในรูปแบบโครงงานโดยให้ผู้เรียนแสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้ โดยหาโครงงานถึงประเด็นรู้ ราชานแห่งการสวดคิด กระบวนการที่ได้เรียนรู้ เช่น จัดกิจกรรมการ สาธิตการทดลอง ตัวอย่างแผนผัง แสดงให้อู งานเอกสารถึงพิมพ์ที่ผู้เรียนมี

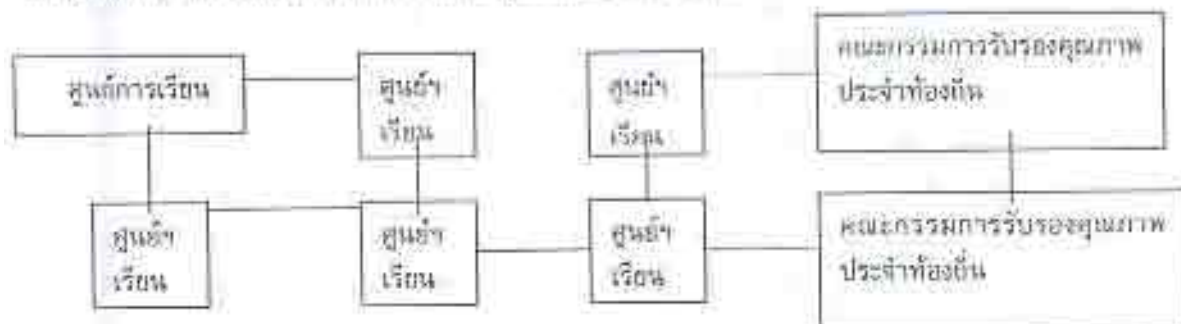
ซึ่งงานเหล่านี้จะแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการทำกิจกรรม วิเคราะห์ ประยุกต์เพื่อหาวิธีหรือปัจจัยที่ผู้เรียนได้สะสมไว้กลายมาเป็นรูปธรรม

2.3.3 การใช้เอกสารรับรองความสามารถที่ได้จากจากศูนย์การเรียนซึ่งเป็นศูนย์การเรียนที่มีคณะกรรมการตรวจสอบมาตรฐานประจำท้องถิ่นให้การรับรอง

2.3.4 สถาบันอุดมศึกษาช่วยทำงานเป็นเครือข่ายเพื่อพัฒนาระบบการดำเนินการร่วมกันในเรื่อง การประเมินการเรียนรู้มาก่อนและภายหลังของสถานศึกษาในระบบ (Prior Learning Assessment and Recognition - PLAR) อาจได้รับการจัดตั้งเป็นหน่วยงานกลางเพื่อดำเนินการประเมินเพื่อเทียบโอนและรับรองสิทธิของบุคคลที่เรียนรู้จากศูนย์การเรียน ขณะเดียวกันมหาวิทยาลัยควรดำเนินการเป็นเครือข่ายไปสู่สถานศึกษาในทุกระดับ สถาบันที่เป็นเครือข่ายควรกำหนดแนวทางในการปฏิบัติเพื่การหาใบประกาศนียบัตรหรือใบเรียนที่ผ่านประเมินการวัดการเรียนรู้จากศูนย์การเรียนและมีความประสงค์ที่จะเทียบโอนเพื่อรับรองสิทธิเข้าเรียนในระบบการศึกษา ซึ่งอาจกำหนดทางเลือกหลายวิธีให้ผู้เรียนได้เลือกใช้ นับแต่การแสดงผลแฟ้มสะสมงาน (portfolio) การแสดงผลงาน การสัมภาษณ์ การสาธิตทักษะหรือเป็นตัวอย่างผลงานวิธีการประเมินหลายวิธีใช้เข้าด้วยกัน

2.3.5 สนับสนุนเครือข่ายการดำเนินการร่วมกันของศูนย์การเรียนต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาด้วยกัน เช่น การแลกเปลี่ยนศึกษาสูงจน การประชุมสัมมนาระหว่างศูนย์การเรียนต่างๆ ซึ่งหากที่สุลจะพัฒนาไปสู่ความมีมาตรฐานและการได้รับการยอมรับของสาธารณชน ซึ่งจะเป็พื้นฐานสำคัญในการนำไปสู่การรับรองสิทธิในกรณีที่อยู่เรียนแต่จะนำไปได้

ลักษณะการเชื่อมโยงกันเครือข่ายของศูนย์การเรียนต่างๆ อาจเริ่มต้นเป็นการจากศูนย์การเรียนในท้องถิ่นที่ใกล้เคียงกัน หรือมีลักษณะปัฐิฐานและภูมิประเทศคล้ายกัน ร่วมกันพัฒนาทั้งด้านเงินและอาจมีการประสานการทำงานกับคณะกรรมการหรือองค์คณะบุคคลท้องถิ่นที่จะทำหน้าที่รับรองคุณภาพของศูนย์ โดยศูนย์เหล่านี้จะมีคณะกรรมการร่วมกัน รูปแบบของการดำเนินการเหล่านี้จะเป็ลักษณะตามแผนผังดังนี้

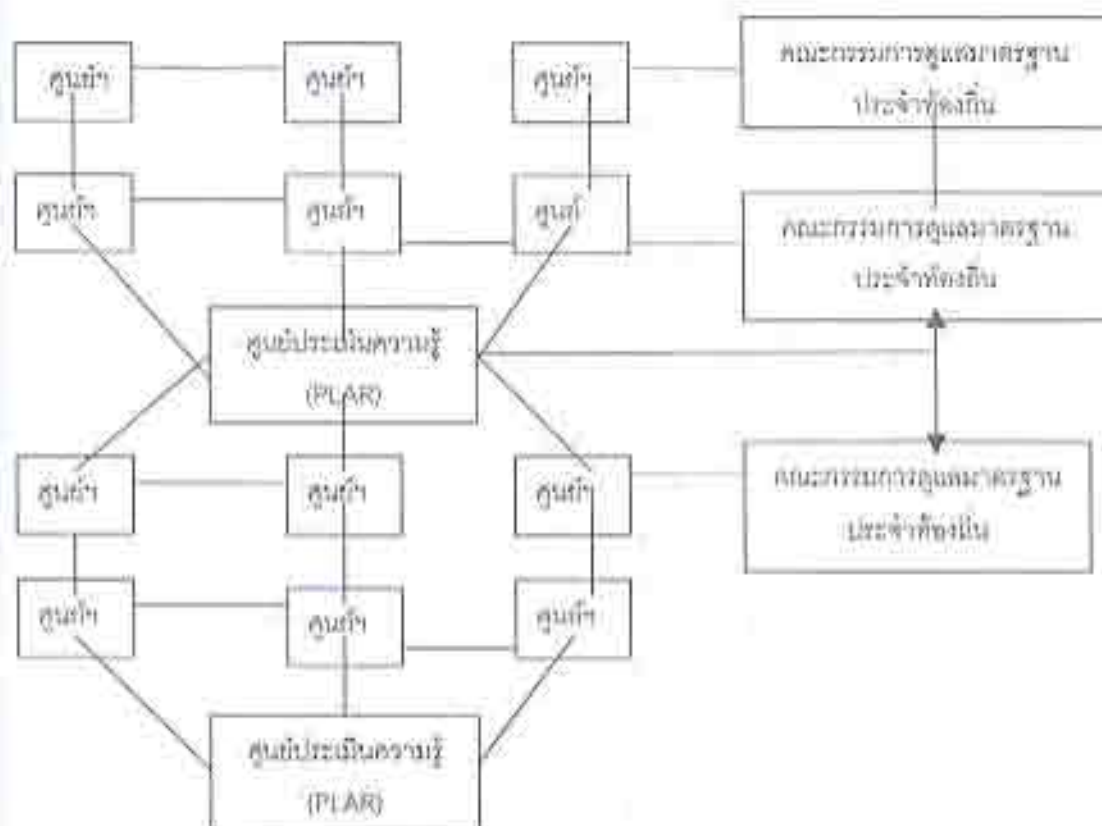

ผังเสนอรูปแบบของระบบการดำเนินงานเครือข่ายศูนย์การเรียน

องค์ประกอบคณะกรรมการรับรองคุณภาพประจำท้องถิ่น

คณะกรรมการดูแลเครือข่ายการเรียนรู้ที่เป็นคณะกรรมการประจำท้องถิ่นควรประกอบด้วย ผู้รู้หรือผู้มีปัญญาในด้านที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของศูนย์ ผู้แทนจากศูนย์การเรียนรู้และนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น

2.3.6 จัดตั้งคณะกรรมการประสานงานการประเมินการเรียนรู้มาก่อนและการยอมรับของสถานศึกษาในระดับภาคพื้นกว้างก่อนเข้าเรื่อง (Prior Learning Assessment and Recognition - PLAR) โดยอาศัยฐานเครือข่ายสถาบันการศึกษาเป็นผู้ดำเนินงานและประสานงาน ดังรายละเอียดในแผนภาพ

ลักษณะการประสานงานของคณะกรรมการประสานงาน PLAR กับศูนย์การเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากงานวิจัยฉบับนี้มุ่งประเมินผลการเรียนรู้เพียง 70 แห่ง แต่ในความเป็นจริงมีศูนย์การเรียนรู้มากกว่า 200 แห่ง ดังนั้นการทำทำเนียบศูนย์การเรียนรู้เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลสาธารณะจึงควรมีการติดตามประเมินโครงการอย่างต่อเนื่อง ก่อนที่จะประกาศต่อสาธารณะ (ในจำนวน 70 แห่งที่ได้สุ่มประเมิน ขณะผู้วิจัยก็ได้พบว่า มีศูนย์การเรียนรู้ เพียง 50 แห่งที่น่าเสนอได้เพราะมีงานทำ (1: 1 แห่ง) ที่คณะผู้วิจัยไม่สามารถสรุปประสิทธิภาพได้ชัดเจนและไม่ได้สรุปรวมเข้าไว้ในรายงานการวิจัยฉบับนี้)
2. มีการทบทวนการประสานงานและการสร้างเครือข่ายของศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ
3. มีการศึกษารูปแบบวิธีการจัดตั้งคณะกรรมการประจำท้องถิ่นเพื่อประเมินมาตรฐานของศูนย์การเรียนรู้เพื่อไปสู่ความน่าเชื่อถือและนำไปเทียบโอนกับการศึกษาในระบบได้มีกฎวิธีเกณฑ์การศึกษา
4. ศึกษาวิจัยเพื่อหาวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการบริหารกองทุน งบเงินอุดหนุนค่าเดินทางของศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ ที่อยู่ภายใต้การดำเนินงานของภาคสังคม ในแง่ของการดำเนินงานกองทุน เงินอุดหนุนจัดสรรทุน องค์ประกอบของคณะกรรมการศูนย์ สถาบันความร่วมมือ มีผลของกองทุน

๕. ศึกษาวิจัยถึงรูปแบบและวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการเป็นครูอาสาและประสานงานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษาในระดับและศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ

๖. จัดตั้งคณะกรรมการประเมินประสบการณ์การเรียนรู้ก่อนเข้าศึกษาในระบบ โดยส่งเสริมให้ความร่วมมือของสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น โดยอาจเริ่มต้นจากความร่วมมือในสถาบันอุดมศึกษาด้วยกัน เพื่อให้ได้องค์ความรู้จากในคณะภูมิภาคว่าจะดำเนินการประเมินผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

7. รณรงค์ประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความตระหนักให้เกิดขึ้นในสถาบันการศึกษาต่างๆ ให้ยอมรับและเห็นความสำคัญของการเรียน

๘. ส่งเสริมให้องค์กรในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล วรสา เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของศูนย์การเรียนรู้ที่ไม่เข้าข่ายในมาตรา 18 (3)

๙. จัดการประชุมสัมมนาความร่วมมือระหว่างผู้รับผิดชอบกระบวนการผลิตและผู้รับผิดชอบศูนย์การเรียนรู้ เพื่อให้ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และเกิดความร่วมมือ เกิดเป็นเครือข่ายและมีศักยภาพในการประสานงานเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในสังคมที่กว้างขวางและเกิดการรวมตัวที่เข้มแข็งและกัน

บทส่งท้าย

1. ด้านรูปแบบและแนวทางการดำเนินการในส่วนการเรียนรู้กลุ่มที่ 1 ที่เข้าข่ายมาตรา 18 (3) ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกลุ่มที่จัดการศึกษาโดยหน่วยงานที่ไม่ใช่ของรัฐและมีคุณภาพในการจัดการศึกษาที่เทียบเท่าได้กับของตนเอง ที่สำคัญสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นศูนย์การเรียนรู้เหล่านี้จึงควรได้รับการสนับสนุนด้านการพัฒนาบุคลากรและด้านทรัพยากร

อนึ่งสถานการณ์ในทางปฏิบัติที่เป็นอยู่บางศูนย์มีสภาพเป็นสถานศึกษาเพราะมีเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการประจำศูนย์และศูนย์ภาพเห็นการได้รับประกาศนียบัตรตามหลักสูตรการศึกษาในระบบ แต่โดยรูปแบบการดำเนินการสถานศึกษาเหล่านี้ให้แบบอย่างของการบูรณาการการเรียนรู้จากทั้งในระบบ นอกโรงเรียนและยึดอาศัยเข้าด้วยกัน ฉะนั้นถ้าสถานศึกษาที่มีกาดำเนินการชัดเจนทั้งปวงของหน่วยงานส่วนราชการ การบูรณาการการศึกษาทั้ง 3 ลักษณะเข้าด้วยกัน จะเกิดสถานศึกษาที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้เรียนในของศูนย์การเรียนรู้แทนที่จะเป็นสถานศึกษา ในทางปฏิบัติก็จะดำเนินการได้ เพราะอาจจะมีส่วนส่งเสริมในการดำเนินการคล่องตัว จะทำตามปณิธานของแต่ศูนย์การเรียนรู้บรรลุเป้าประสงค์ได้ดียิ่งขึ้น ขณะเดียวกันก็สามารถออกไปประกาศนียบัตรรับรองการเข้าเรียนการศึกษาของผู้เรียนได้ตามระดับและหลักสูตร โดยมีคณะกรรมการดูแลมาตรฐานของแต่ศูนย์ให้เป็นผู้ดูแลให้การรับรอง

สำหรับศูนย์การเรียนรู้ในกลุ่มที่ 2 ที่มีผู้เรียนเป็นนักเรียนของโรงเรียนในระบบมาช่วยเรียนในส่วนการเรียนรู้ เช่น โรงเรียนเด็กสมบูรณ์ปัญญาอาชีวศึกษา ศูนย์การเรียนรู้พุทธศาสนาวินวาทศิลป์ หรือศูนย์การเรียนรู้อื่นๆ ที่มีการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่องและเด่นชัด ผู้เรียนก็อาจจะสามารถที่จะได้ใบการยกเว้นรายวิชาในสถานศึกษาในระบได้ ถ้าศูนย์การเรียนรู้มีเอกสารรับรองการเข้าเรียน แต่การได้รับความสนับสนุนด้านทรัพยากรและการช่วยเหลือในด้านการพัฒนาวิธีการในการถ่ายทอดหรือการสร้างความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเตรียมตัวของผู้เรียนในการเข้าเรียนที่โรงเรียนเพื่อรับรองสิทธิ์ ก็นับว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ แต่ควรกระทำเมื่อศูนย์การเรียนรู้ดังกล่าวเท่านั้น

ดังนั้นในกระบวนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในศูนย์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในส่วนการเรียนรู้กลุ่มที่ 2 นี้โดยเฉพาอย่างยิ่งกลุ่มย่อยแรกที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจมีวิธีการที่สำคัญที่จะนำไปสู่การเสริมพลังอำนาจ (empower) ให้กับผู้เรียนที่ควรได้รับการให้ความสนใจและส่งเสริมให้เกิดขึ้นในศูนย์การเรียนรู้ลักษณะอื่นๆ เพราะเป็นยุทธวิธีที่จะนำไปสู่การพัฒนาบุคคลที่ยั่งยืน

อย่าเพิ่งไปกับการเกิดภาวะการเรื้อรังและเสริมพลังอำนาจใจให้กระบวนการที่เกิดขึ้นได้ในทุกสถานการณ์ ในทุกสถานการณ์เขียนแต่ถ้าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการนี้ได้รับการยอมรับและการให้อิทธิพลให้กระบวนการนี้ได้เกิดและพัฒนา ก็จะมีผลดีต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพต่อไป

2. การเขียนโอน

แนวทางในการเขียนโอนเน้นทางสู่การเขียนสนใจที่จะพิจารณาตามแนวทาง แต่ในทางสู่การเขียนมีแนวคิดที่ไม่ใช่วิธีประเพณีของศูนย์ แต่คณะผู้วิจัยก็ได้เห็นรูปแบบเพื่อในเอกสารสู่ศูนย์การเขียนมีความต้องการที่จะมีแนวทางในการปฏิบัติ

ส่วนในด้านการสนับสนุนของรัฐนั้น ศูนย์การเขียนส่วนใหญ่มุ่งต้องการการสนับสนุนทั้งด้านทรัพยากรและด้านวิชาการแต่อาจจะไม่ชัดเจนตรงกันว่า ถ้ารัฐบาลให้การสนับสนุนรัฐจะต้องไม่จำกัดรูปแบบอื่นให้เข้ามาควบคุมการดำเนินงานของศูนย์การเขียนเพราะจะทำให้ศูนย์การเขียนขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

ฉะนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะรูปแบบของคณะกรรมการอำนวยการประจำท้องถิ่นเพื่อเป็นประสานงานระหว่างที่จะให้มีมาตรฐานจากส่วนกลางเพื่อควบคุมศูนย์การเขียนต่างๆ เพราะคณะกรรมการประจำท้องถิ่นนอกจากจะเป็นผู้มีความรู้ในทิศทางของการดำเนินงานของศูนย์การเขียนแล้วทั้งเป็นกลุ่มที่ได้รับการยอมรับและร่วมงานกับศูนย์การเขียนได้

ประเด็นปัญหาที่มองเห็นในทางด้านการศึกษาศาสนาในสถานการศึกษาลูกว่าจะเป็นระดับการศึกษาภาคบังคับหรือระดับอุดมศึกษาที่จะติดขัดกันถ้าไปมาตรฐานกลาง ซึ่งในการเขียนของศูนย์การเขียนนั้นจะต้องเปิดใจยอมรับว่าไม่อาจจะเป็นวิธีการที่เหมาะสม เพราะศูนย์การเขียนต่างๆ ก็มีปรัชญาที่หลากหลาย ดังนั้นถ้าแต่ละศูนย์เห็นความสำคัญของการเขียนโอนเพื่อรับองค์ความรู้จะมีคณะกรรมการชุดมาตรฐานของท้องถิ่นตนเอง ต้องกำหนดตัวชี้วัดเพื่อแสดงให้ทั้งนักบริหารของศูนย์หรือพัฒนาผลงานของผู้เขียนให้เกิดเป็นรายการที่มีอยู่จริงจะนำไปใช้ประโยชน์ในการเขียนโอนหรือการประกอบอาชีพก็จะสามารถให้ได้

ขณะเดียวกันสถานการณ์การศึกษาศาสนามีกรอบรองรับและมีความชัดเจนในปรัชญาของศูนย์การเขียนลักษณะต่างๆ เห็นความสำคัญของการเขียนและยอมรับในศูนย์การเขียนว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญในสังคม เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามีทั้งในภาค การและการยอมรับค่าค่าและให้มีการศึกษาในระหว่างทางเรียนจากแหล่งอื่นๆ กันได้ จึงจะเกิดผลเชิงรูปธรรมได้ ที่สำคัญเมื่อได้รับการขอความช่วยเหลือ สถานการณ์การศึกษาต่างๆ ควรจะเป็นประโยชน์กับศูนย์การเขียน ยอมรับให้ศูนย์การเขียนเป็นแหล่งศึกษาที่เสริมการศึกษาในระบบและนอกระบบให้ความช่วยเหลือและร่วมงานกับศูนย์การเขียน วงจรของการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้จะบรรลุเป้าประสงค์ ที่สำคัญสถานบันการศึกษาควรตระหนักถึงข้อจำกัดของตนว่า เป้าหมายในการเรียนรู้ในมีหลายประการ หลัก สูตร วิธีสอน และการควบคุมการดำเนินงานส่งผลให้การศึกษาในระบบบรรลุ เป้าหมายด้านพุทธศึกษาเป็นหลัก แต่ด้านการพัฒนาตามสาระหนักในแผนพัฒนาการพัฒนาด้านจิตใจทางไม่เกิดขึ้นในระหว่างโรงเรียน ศูนย์การเขียนจึงนับเป็นทางเลือกสำคัญเพราะในศูนย์การเขียนจะมีการเรียนรู้ตามอัธยาศัยและการเรียนรู้แบบระบบ ก็จะเป็นทางเลือกให้บุคคลได้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาตนเองและสังคมเพราะในรูปแบบของการศึกษานอกระบบและอิตยาศัยจะไม่หยุดนิ่งและไม่ตายตัว จึงทำให้การจัดประสบการณ์มีความกว้างขวางและหลากหลายผู้เรียนสามารถเลือกได้ตามความสนใจและศักยภาพของตนเอง ขณะเดียวกันศูนย์การเขียนต่างๆ ยังสามารถตอบสนองกลุ่มผู้เรียนที่หลากหลายและทั่วถึงอีกด้วย การส่งเสริมและประสานงานศูนย์การเขียนจึงนับเป็นก้าวสำคัญที่จะสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่แท้จริงและเสริมสร้างให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตปรากฏผลเป็นรูปธรรมและยั่งยืนในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2546. *กระบวนการสร้างความรู้สึกชุมชน*. เอกสารสรุปปรากฏการณ์ในการประชุมการศึกษาทางเลือกภาคเหนือ. เมื่อ ๗ กุมภาพันธ์ 2546 ณ โรงเรียนเสิบสานภูมิปัญญาอานนา เชียงใหม่.
- นิศา ชูโต. 2538. *การประเมินโครงการ (Program Evaluation)*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สิเอ็น การ์ฟิมส์.
- พจ พันธุ์โสธ. 2544. *รายงานการศึกษาวิจัยการจัดการศึกษาทางเลือกโดยผ่านศึกษารูปแบบต่างๆ กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ*.
- เพ็ญใจ นพรัตน์และคณะ. 2542. *การสังเกตการณ์วิจัยการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2539-2542*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- สมทรง พิธิยานุวัฒน์. 2523. *การประเมินโครงการโรงเรียน*. สถิติการประเมินหลักสูตรได้ กรุงเทพมหานคร โดยเด็กนเรศวร.
- Randevattor, Suzanne. 1970. *Non-formal Education as an Empowering Process*. Massachusetts: Center for International Education University of Massachusetts.
- Knowles, M. 1980. *The Modern Practice of Adult Education from Pedagogy to Andragogy*. Chicago: Follet Publication.
- Knowles, M. and others. 1994. *Andragogy in Action: Applying Modern Principles of Adult Learning*. San Francisco : Jossey-Bass Publishers.
- Lo Bello, J. J. 1976. *Non-formal Education and Social Change in Latin America*. LA : UCLA Latin American Center Publications, University of California.
- Longworth, N. and Davies, W.R. 1996. *Enleng Learning : New Vision, New Implications, New Roles for People, Organizations, Nations and Communities in the 21st Century*. London: Rogan Page Limited.
- Overy, N.Y. (Ed.) 1970. *Enleng Learning a Human Agenda*. Virginia: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Paulston, R.G. 1972. *Non-formal Education (Handout for Non-formal Education and Social Movement Course)*. Pennsylvania : Univ. of Pittsburgh.
- Paulston, R. G. 1980. *Other Dreams, Other Schools: Folk Colleges in Social and Ethnic Movements*. Pittsburgh: University Center for International Studies, University of Pittsburgh.
- Paulston, R. G. and Leroy, G. 1971. Strategies for Non-formal Education. *Teachers College Record*. 76(4): 569-596.
- Prior Learning Assessment, 2003. Available from: http://www.berkeleycollege.edu/admissions/transfer_credit_policies.html.
- Srinivasan, I. 1977. *Perspective on Non-formal Education: Functional Education for Individual, Community and National Development*. New York: World Education.
- Wain, K. 2000. The Learning Society: Postmodern Policies. *International Lifelong Education*. 19(1): 36-53.
- Wren, Brian. 1979. *Education for Justice*. London: SCM Press.

ข้อคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เช่น

ปัญหาอุปสรรค.....

ความต้องการการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพิ่มเติมจากหน่วยงานใด หรือจากใคร

